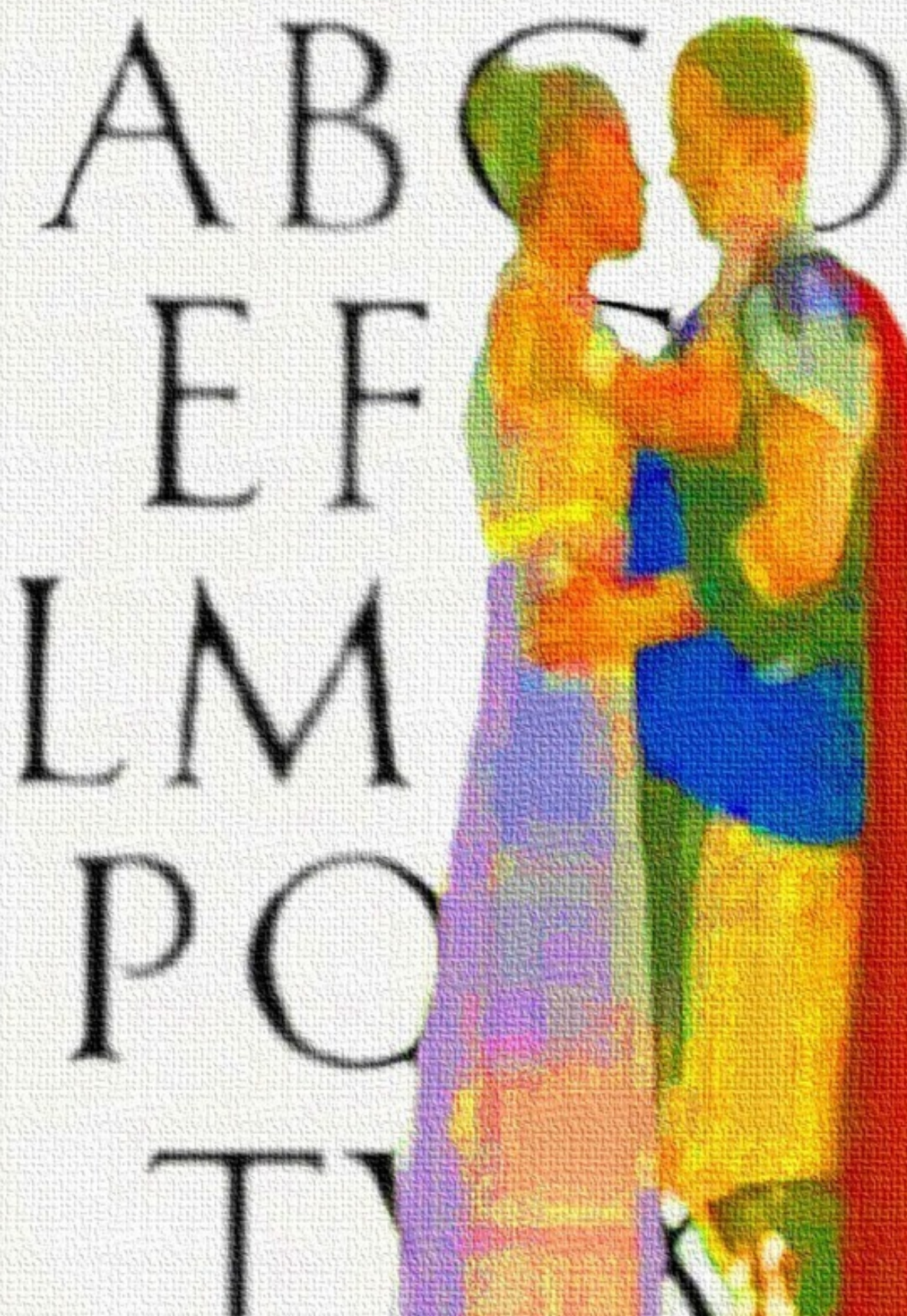

ANNA CANIĆ

SOFIJA I KASIJE

Anna Canić
Sofija i Kasije

«Издательские решения»

Canić A.

Sofija i Kasije / A. Canić — «Издательские решения»,

ISBN 978-5-44-968264-2

Kakva je veza između Lilit, prve žene Adama, i Kasija Hereje, ubice cara Kaligule? Ima li istine u rimskim letopisima i biblijskim apokrifima? Kakvu tajnu kriju obrazi mitske buntovnice i zloglasnog generala? U ovoj knjizi naći ćete odgovore i na ova, i na mnoga druga kontraverzna istorijska pitanja. Priča o staroj duši vodiće vas strmim putevima borbe — za slobodu, mir i ljubav.

ISBN 978-5-44-968264-2

© Canić A.

© Издательские решения

Содержание

PROLOG	6
I. IBIS REDIBIS...	19
I	19
II	21
III	23
IV	25
V	27
VI	28
VII	29
VIII	32
IX	34
X	36
XI	37
XII	40
XIII	42
XIV	43
XV	46
XVI	48
XVII	51
XVIII	54
XIX	57
XX	59
XXI	61
XXII	64
XXIII	66
XXIV	69
XXV	71
XXVI	75
Конец ознакомительного фрагмента.	77

Sofija i Kasije

Anna Canić

© Anna Canić, 2019

ISBN 978-5-4496-8264-2

Создано в интеллектуальной издательской системе Ridero

ANNA CANIĆ

SOFIJA I KASIJE

Roman-drama

*Vi koji me poričete, priznajete me,
A vi koji me priznajete, poričete me.
Vi koji me znadete, lažete o meni.
A vi koji me ne znate, govorite o meni istinu.
(Grom: Savršeni um)*

*Carica južna izići će na sud s rodom ovim, i osudiće ga...
(Matej 12:42)*

PROLOG

Ja sam Sofija, prva žena na svetu. Stvorena od Boga zajedno sa prvim muškarcem, kao jedno biće. Odvojena od njega kako bi se s njim ponovo sastala. Rođena da mužu budem saputnica, a ne sluškinja; žena, a ne «čovječica». Napravljena da volim, i da budem voljena.

Bila sam prva i jedina, zatim samo prva, na kraju izbrisana, ali zauvek savršena. Ona, čija je vernost odolela đavoljskom iskušenju. Omražena od strane one druge, koja mu odolela nije. Odbačena i demonizovana od njenih potomaka. Kasnije, glorifikovana pod lažnim imenima. Oduvek sam ljudima najveći izazov i misterija, ali sad je došlo vreme da vam konačno ispričam istinu.

U početku bi *Ljubav*. Šestog dana naš Otac *Adonaj* je od zemlje, vode, vazduha i vatre napravio prvog čoveka. Biće, odeveno u svetlost – muško i žensko u jednom. Kao jedno osećali smo beskrajnu zahvalnost prema Tvorcu, i kao dve polovine voleli smo Njega od prvog trenutka, čim je u nas udahnuo besmrtnu dušu. I tako iskrenim i blaženim, Bog nam je dao darove, koje ni anđeli nisu poznavali – slobodan izbor i zemaljsku ljubav.

Živeli smo u Edenskom vrtu – prelepoj oazi u srcu naše ravne zemlje. Nadenuli smo imena svim nižim bićima – zverima, pticama, ribama i rastinjima... Jeli smo najslađe plodove i pili vodu iz najčistijih izvora. Nismo znali za bol, ni za tugu.

Jednoga dana smo primetili da svaki stvor ima drugo, odvojeno biće, s kojim zajedno živi, i za koje je veoma vezan.

«Zašto svi oko mene imaju svog para, a ja sam sâm?» Zapita jedno od nas.

«Nisi ti sam, mi smo dvoje, zaključani u istom telu.» Odgovori u mislima drugo. «Samo ne shvatam zašto. Zašto ne možemo da se pogledamo, da se dodirnemo, kao sve živo oko nas?»

«Sigurno je Otac imao za to razlog.»

«Ne zaboravi da On nam je dao slobodnu volju.»

Ono od nas, koje moglo da priča, zapita se. «Šta treba da uradim?»

«Samo Ga lepo zamoli.»

«Hoćeš li da mi pomogneš?»

«Baš je čudno – Otac je dao tebi mogućnost da pričaš, a ti bez mene ne možeš ni da Mu se obratiš.»

«Zato što si sigurno moja bolja polovina.»

«A ti si moje drugo Ja.»

Odjednom je neopisiva, zaslepljujuća svetlost rasula se posvuda oko nas. Osetili smo naglu, prijatnu toplotu, koja je prodirala u sama nedra. Ništa više nismo videli, niti razumeli, samo leteli u susret toj svetlosti, prepuštajući se njenom zagrljaju.

«Sada ste spremni.»

Kada sam došla ka sebi, videh mog muža, Adama, i pored njega trojicu anđela, Božija glasnika – Senoja, Sansenoja i Semangelofa. Čudan je to bio osećaj – nalaziti se sama u sopstvenom telu. Bilo mi i lakše i teže u isto vreme, a, verujem, i čoveku pored mene također.

Pomislih, kako je lep i kako, verovatno, na njega ličim. Po osmehu na Adamovom licu shvatih da mu je prošlo kroz glavu isto.

«Naš Tvorac uvek zna šta želimo pre nego što zatražimo. Voljom Boga Oca, čije je Ime Neizrecivo, niste više jedan čovek, nego dvoje.» Počeo Senoj, a Sansenjoj nastavio:

«Suprugu, reče, neka ime bude Adam, jer je on ženina snaga, a supruzi Sofija jer je ona muževljeva mudrost. Volite se, množite se i naseljavajte Zemlju.»

«Jer toliko vas voljubio Bog da vam je dao slobodu raditi šta god poželite, samo ne smete počiniti preljubu. Prevarite li jedno drugo – i Njega prevarite, a to je greh i vuče za sobom prokletstvo.» Završio Semangelof, i sva je trojica nestala u nebesima.

A mi, smo na početku samo se pogledali u oči. Polako, počeli da se razgledamo. Pročitah u njegovom pogledu oduševljenje. Razmenili smo osmehe, a onda Adam je uhvatio mene za ruku i privukao ka sebi – malo grublje, nego što sam očekivala.

«Šta radiš?» Upitah ga zbunjeno.

«Ti si moja žena.» Odgovori, još jače stisnuvši mi ruku. «Želim da rodim s tobom decu, kao i sva druga bića.»

«Da li me voliš, Adame?» Otrgnuh se, pomalo razočarana.

«Naravno, volim.» Uzvрати moj suprug. «Otac je zapovedio nama da se volimo.»

«Želiš me – samo zato, što ti je naloženo?» Pogledah mu u oči. «Ili po svojoj volji?»

Adam se zamisli.

«Volja i želja moja zavisi od Njega.» Odvрати. «Tako ću biti savršen, kao i On.»

«Stvorenje nikad neće biti kao tvorac.» Pobunih se. «A ti i ja smo isti, jednaki.»

«Ti praviš mnogo buke.» Nasmehi se. «Kao svaka ženka.»

Osetih se uvređeno, i pomerih se od svog muža i blizanca.

«Ako ti samo želiš da me poseduješ,» Rekoh odlučno. «To nije ljubav, i ja neću biti deo toga.»

Isprva zbunjen, Adam pokuša da mi se približi, i prinese mi usta, ali okrenuh mu leđa.

«Sofija, gde ćeš?» Uzviknu ogorčeno, gledajući kako odlazim. «Volim te, Sofija!»

Okrenuh se.

«A ja još ne znam, da li volim *tebe*.» Uzvratih. «Treba mi vremena i prostora da razmislim.»

«Ostani!» Zamoli me najzad. «Obećam, da neću te dirati, dok ne osetiš da me voliš.»

Pristadoh. Zajedno smo napravili kolibu, upoznali vodu i vatru, počeli da beremo i spremamo. Sunce je uvek bilo blagodatno, kiša – prohladna, cveće – mirišljivo, a plodovi – slatki i ukusni. Ruka u ruci, uživali smo u beskrajnim livadama i zvezdanim nebesima, ali još uvek nisam osećala ljubav prema suprug. Prolazile su dani, meseci i godine, a savez Adama i Sofije još uvek nije bio konzumiran.

«Koliko još moram da čekam?» Pitao me je muž, ložeći vatru. «Želim da naša sreća bude potpuna.»

Nisam se osećala spremna. Pored Adama bilo mi je i ugodno, i lepo, ali moje telo nije žudelo za njegovim.

«Ljubav je kao vatra.» Tužno pogledah u plamen. «Ako ti nije vruće, neće potrajati.»

«Prejaka vatra brzo dogoreva.» Uzdahnu on, ubacivši dve debele grane. «A prevelika može da razori.»

Nisam se slagala, ali ne rekoh mu o tome, samo spustih glavu na njegovo rame.

—

A onda došao je dan, kada su Senoj, Sansenoi i Semangelof nas upozorili o odmetniku, palom anđelu, koji umislio da je kao Bog, i nagovorio trećinu nebeskih bića na rat protiv Svevišnjeg.

«Nekad je Mitra bio najbliži Bogu arhandeo,» Započe Senoj. «Dok se nije pogordio i pokušao da svrgne Tvorca.»

«A odani Mihailo – zapovednik celestijalne vojske,» Nastavi Sansenoi. «Ognjenim mačem srušio je neprijatelja i njegove sledbenike, i oterao ih u najtamnije dubine zemlje.»

«Od tad i doveka moraće da se muče u paklu – plamtećem jezeru, koje je stvorila njihova bezumna gordost.» Završi Semangelof.

Prvi put u našem besbrižnom životu počuli smo loše vesti. Rekli su nam da ne verujemo nikome osim njih trojice, jer je onaj prokletnik, ljubomoran na ljude, od početka tražio da nas uništi.

«Mitra vas mrzi,» Pojasniše nam. «Zato što Bog vas voli više, nego anđele, jer ste savršeni u vašem dvojstvu... A najviše mu smeta vaša sposobnost za ljubav. Čuvajte ga se, jer je lukav i zna vaši slabosti.»

Kad smo ostali sami, Adam se zapitao.

«Zašto, ako je Mitra kažnjen, Otac dozvolio mu da hara Zemljom, da nas napada?»

«Ništa na svetu se ne dešava bez Božijeg dopuštenja.» Odgovorih. «Odmetnik ne sme da nas povredi, ali se potrudice da nas prevari – da počinimo nešto zabranjeno... Preljubu.»

«I postanemo kao on? A nikad u životu!» Povikao Adam. «Samo se pitam, zašto Bog nas ne štiti ako već zna da nećemo da Ga izneverimo?»

«To trebamo da dokažemo.» Uzvratih. «Sećaš se, Bog nam je dao slobodan izbor? Sad je pravo vreme da izaberemo.»

Adam slegnu ramenima.

«Svejedno, ne shvatam, zašto bismo izabrali večnu muku umesto večite sreće? Zašto bismo izdali Onoga, što nas stvori?»

Osetivši njegov strah, opružih ruku da ga zagrlim.

«Ja tebe nikada ne bih prevarila.»

On se nasmeja.

«Sofija, šta ti pada na pamet? S kim mi da prevarimo jedno drugo? Jedinu ljude smo na svetu! Biće još, naravno, i naše dece, ali oni voleće se međusobno.»

Uzdahnuh. Supružnik me opet nije shvatao.

«Znam, ali, da je postojala druga žena, koja bi bila imala sve ono, što ja nemam...» Htedoh da ga upitam, ali me prekinu.

«Neću da razmišljam o tome, što je nemoguće. Moja si žena ti.»

Naglo se setih nečega, što sam onomad videla u šumi. «Hodi, da ti nešto pokažem.»

Adam se složi, ali zamoli da se ne zadržavamo – bio je gladan.

Poslednji put smo šetali ruka u ruci pored jezera. To, što sam želela da vidi beše naše odraze u bistroj vodi. Dva prelepa čoveka u svetlosnim haljama, sličnija od blizanaca – crvene kose i azurno plavih očiju, gledala su sa bljistave površine.

«Neverovatno!» Reče Adam zadivljen.

«Savršeni u dvojstvu, je li?» Zapitah, ponovivši reči anđela, ali me suprug nije slušao.

«Od prvog dana istražujem prirodu...» Zamisli se. «Obišao sam svaki kutak Edena, a ovo blago mi je nekako promaklo... To je igra svetla!»

Ukočih se u mestu, osetivši promenu u muževljevom ponašanju. Nisam ga čula dok se on oduševljavao Božijom tvorevinom oko nas. Bilo mi svejedno, hoće li sunce izaći sledećeg jutra, hoće li zrikavac početi pesmu u suton, hoće li se sova oglasiti u ponoć, a slavuj u svitanje... Niz lice su mi kapale prve suze.

«Sofijo?»

Primeti. Počuh nežnu notu u njegovom glasu.

«Šta je to, draga?» Pomilova me po obrazu. «Ti plačeš?»

«Plašim se, Adame.» Glas mi je odjednom zadrhtao.

Muž se uozbiljio.

«Suze – u mestu gde se nikad ne plače... To nije dobar znak.» Zagrlio me je čvrsto i prošaputao na uvo: «Nemaš razloga da za brigu kad si sa mnom.»

Nisam se osećala sigurno, ni voljeno.

«Vreme je da se vratimo.»

I one noći spavali smo odvojeno, okrenuti na suprotne strane.

—

U zoru, dok je Adam spavao, pažljivo ustadoh i izadoh na prstima iz kolibe. Pokupih sa stola glinenu tacnu i bokal, i zakoračih već poznatom stazom prema jezeru. Brala sam krupne ljubičaste smokve – omiljeno voće mog muža. Išla sam sama, ne mareći se za anđeosko upozorenje.

«Šta on mi može,» Pomislih. «Taj Mitra?»

Napunivši posudu sočnim plodovima, kleknuh pored jezera da zahvatim još malo vode. Naprečac začuh iza sebe korake, i osetih teskobu. Ovo nije bio Adam. U ogledalu jezera uvideh *tuđina* – visokog, tamnopuslog i crnookog. Ispustih s pljuskom bokal.

«Budi pozdravljena, Sofijo.» Reče prefinjeno. «Nosim ti lepe vesti.»

Preda mnom stajao je anđeo – sa sjajnim kao sunce krilama, odeveni u blistajuću odoru.

«Verujte samo nama troma.» Setih se reči naših čuvara, i pogledah u oči tuđinu. Vzor mu je bio nadmen, a njegovo prisustvo, umesto poverenja, izazivalo strah i gađenje.

«Nemoj da me se plašiš.» Opruži mi ruku. «Ja sam prijatelj. Znam za bol, i želim da ti pomognem.»

Napravih korak unazad.

«Znam ko si ti.» Uzvratih tvrdo. «Ne treba mi ni pomoć, niti bilo šta od tebe.»

Mitra se grohotom nasmejao.

«Mnogo si prkosna za jedno žensko biće.» Najednom njegovo obesno lice poprimi blag i produhovljen izraz. «Znam, da ne voliš Adama. Ostavi ga, pođi sa mnom...»

«Ni tebe ja ne volim.» Prekinuh ga. «Odvratani si mi.»

«Nemaš ti pojma, glupačo,» Stisnu on koščaste pesnice. «Ni ko sam ja, ni kakve su mi moći. Ako poželim, mogu da te smrvim. No, ako mi se pokloniš...» Promeni glas u prepreden. «Uzdignuću te do devetog neba, kao sebi ravnu boginju.»

Pogledah ga sa prezirom, i okrenuh se da pronađem bokal.

«Ne laži, Mitra, i ne kušaj me sa onim, čega nemaš. Klanjam se samo Bogu, jer je on jedini vladar sviju svetova.»

Tuđin se zatrese od jarosti.

«Majmunice!» Zaurla, podigavši pred sobom stub od prašine. «Znaj, da ćeš skupo platiti za svoju drskost!»

«On ne sme ništa, ako Bog ne dopusti.» Pomislih i, prigrlivši posudu smokava, okrenuh se da odem.

«Zažalićeš.» Zakikota mi ustopice na hiljadu glasova. «Zapamtićeš me..!»

Zatvorih uši da ne čujem to demonsko eho.

Stigoh do kolibe začuđujuće brzo. Adam je stajao na pragu, jednom rukom zaustavivši me da ne uđem.

«Vraćaj se otkud si došla.»

Ne shvatih ga ozbiljno.

«Brala sam smokve – tebi.» Opružih mu posudu. «Da te iznenadim.»

Odgurnu moju ruku, isipavši voće.

«Brala si – ceo dan? Zašto me lažeš, ženo?»

Nikada ranije nije mi se tako obratio.

«Kako to misliš?» Pogledah u nebo. Sunce je zalazilo, obojivši horizont u grimizno.

«On može da upravlja vremenom.» Zapanjih se.

«Izdala si me, Sofijo.» Gadjivo reče Adam. «Odbila si da ležiš sa mnom, da bi otišla sa Mitrom!»

Shvatila sam. Pretnje tog odmetnika nisu bile lažne.

«Danas me posetio anđeo!» Produži gnevno. «Rekao mi da si zla, i da te moram proterati!»

Kroz bol i suze pokušah da mu ispričam istinu, ali mi nije verovao.

«Šta će mi žena, koja nije poslušna?» Uzviknu on, podigavši ka nebu ruke. «Koja ne rađa decu, a od muža traži neku – ljubav?»

Naslonih se na stablo urme. Ostadoh bez reči, ali najgore je tek dolazilo.

Iz naše kuće izašla je *ona*. Druga žena. Zamena za mene. Slobodni izbor Adama.

Visoka, plavokosa, vitka – sa očima zelenim, kao zmijske. Bog joj nadenu ime Eva, što znači – život. Moj muž je sada imao novi život, gde nije bilo prostora za Sofiju.

Podigoh glavu i pogledah Adamu u oči.

«Ti si me izdao, i *tebe* je vrag zaveo.»

«Ućuti, ženo!» Dreknue on. «Ne želim više da ti budem *polovina*, želim da njoj budem *čovjek*!» Sakrivši se iza njegovih leđa, pokorna Eva pažljivo nas je posmatrala.

«I neka bude!» Nasmejah se gorko. «Praštaj, Adame.»

Nije mi odgovorio. Gurnuvši Evu, da mu ne stoji na putu, povuče se u kolibu, koja je nekad bila moja.

Otišla sam. Danima sam tamarala neznanim putevima bez cilja i odmora.

«Zašto sam stvorena?» Pitah se, ridajući. «Zašto ne mogu da volim i da budem voljena?»

Semangelof, moj anđeo-čuvar, mi dade odgovor.

«Nije na nama da ispitujemo Božje odluke. Otac nam daje sreću, a tuge mi smišljamo sami. Ljudska je ljubav velika, ali od nebeske je neuporedivo manja.

—

Anđeo uze me u naručje kao brižljiva majka njeno bolno dete.

«Na nebu ne postoji druga ljubav, osim svete, božanstvene. Mi, anđeli, smo neprekidno srećni.»

«Nisam ga volela,» Poverih se svom čuvaru. «Ali ga nisam izdala, i svakog dana molila sam Boga da osetim ljubav, i da me zavoli Adam.»

«Žao mi je, Sofijo...» Uzdahnuo je Semangelof, raširio ogromna krila, i odvojili smo se od zemlje. Za trenutak letela sam među oblacima. Telo mi je postalo lagano, kao pero, a ta sloboda beskrajnog plavetnila probudiše u meni radost. Radost, a ne i sreću.

«Tvoj dom je sada zemlja između dva mora. Tu, u visokoj steni načinjeno ti je obitalište. Za tebe će zemlja da rađa i potok neće presušiti.» Reče mi anđeo. «Zato što se nisi oglušila o Božiju zapovest, nikada nećeš da umreš. A svud oko tog mesta, sa jedne strane, prostiraće se neprohodna šuma, a sa druge – duboko more, jer nisi više bezbedna nigde na svetu.»

«Šta još mi može uraditi Mitra?»

Semangelof lagano spusti me na zemlju.

«Za sad, ti njega više ne zanimaš. Šteta je već napravljena, i odmetnik je siguran u svoju pobedu. Trebaće ti zaštita od ljudskog roda, jer mrzi te i Eva, i njeni potomci.»

Uvideh ispred sebe velelepnu kuću, isklesanu u kamenu, u senci visokog drveća, i vodopad izbijajući iz stene, i raznoliko cveće... I gustu šumu, što je okruživala moju novu postojbinu, i tamno-plavo more... Tu sam trebala da živim večno – sama. To nije bila nagrada za vernost, nego kazna.

Anđeo shvati moje misli.

«Nemoj da budeš nezahvalna.» Reče oštro. «Tvoji ljubavni jadi nisu su ništa prema kazni za neverstvo.»

Osetih, da za vreme mojih lutanja desilo se nepopravljivo.

«Kako je sada Adam?» Upitah zabrinuto. «Da li je srećan sa tom drugom.»

Semangelof je začutao, a onda pogleda u nebo, i prošaputa.

«Adam i Eva su prognani. Eden potopljen, a ljudski rod proklet.»

Bol, skoro fizički, savio me je na pola.

«I Eva?! Kako misliš – prokleti?»

Anđeo uze mene za ruku i uvede u novu kuću.

«Adamova preljuba povukla je za sobom Evinu. Ženu, stvorenu iz njegovog rebra, zaveo je Mitra.»

Prisetih se njenog zmijskog pogleda.

«Možda sam ja kriva.» Tužno pomislih. «Nisam mu dala decu, nisam podržala njegovu želju da osvoji nove zemlje i zanate... Zanimala me samo ljubav.»

«Ti nisi kriva ni za šta.» Uzvрати Božiji glasnik. «Ti si bezgrešna.»

Kazna za Adama i Evu bila je da žive život, koje odabraše sami. Život van Rajskog vrta bio je težak i opasan – kiše i suše su ometali muškarčev rad, a žena bila je osuđena na rađanje u mukama. Sve je u njihovom životu bilo prolazno, čak i sam život imao svoj kraj. A posle toga – beše mrak i tama...

Eva je nosila blizance, ali Adam nije bio njihov otac.

Anđeo ode bešumno, ostavivši me da se opružim na mekom krevetu i konačno zadremam.

—

Probudili su me lagani zraci jutarnjeg sunca. Nekada nisam bila ranoranilac, no sada bilo mi je drago zbog onoga što sam videla. Sunce je kao da se rađalo iz mirnog mora, razlivajući po nebu, jednu za drugom, jarke boje – crvenu, narandastu, roze i žutu. Nebom su plovili dva bela oblaka, dodirujući se u vazduhu, kao dvoje zaljubljenih.

«Ja nikad neću upoznati ljubav...» Pomislih.

Tu iza leđa začuh komešanje. Okrenuh se. Na stolu je sedela velika sova i pospano me gledala. Imala je krupne narandaste oči imale, crne uši.

«Lilit¹» Pomilovah je. «Ti ličiš na mene – više voliš noć od dana i ne znaš da napraviš gnjezdo. Hodi, naćiću ti nešto za jelo.»

Ptica je bila jako pametno stvorenje. Vezala se za mene, i volela je da mi sedi na ramenu. Pričala sam njoj o Adamu, a ona je klimala glavom kao da sve razumela. Često je odletala usred noći, ali kada bila tu i nije spavala, stalno me pratila pogledom.

Jednoga dana, našavši na podu njeno pero, umočih ga u sok od nara, i, vođena nebeskom silom, napisah na kori drveta prve rečenice.

*«Pitaš se ko sam ja
Pa ti dolazim poput tvoje senke
Kao sova usred mračne noći?»*

Pogledavši slova, i pročitavši ih – obradovah se. Bilo mi čudno to što radim. Nisam znala, zašto, ni za koga pišem, niti sam razumela potpuni smisao mojih reči, ali nastavih.

*«Ja spavam na zemlji i igram u drveću
Ja ležim na pesku i letim s povetarcem
Koračam ka nebu i pijem sa pčelama
Ja pevam... i radim sve ono što poželim!²»*

Zavoleh ovaj novi zanat, i zahvalih se Svevišnjem za poklonjeni mi talenat. U pisanju mi prolaziše dani, ali još uvek sam osećala samoću.

«Šta će ti drugi ljudi, Sofijo?» Pitali su me anđeli. «Na ovom mestu ti je ugodno i lepo. Ne znaš ni za mržnju, ni za bolesti...»

«Ja želim voleti i biti voljena.» Odvrćala sam. «Tom zemaljskom, ljudskom ljubavlju.»

«Adam je izabrao Evu.» Objasni mi Senoj. «Oprostio je prevaru, i rodio sa njom još dece.»

¹ U prevodu sa hebrejskog – sova.

² Pesma nad Psmama: apokrifna verzija.

«Eva je ljubomorna.» Produži Sansenoj. «Na tvoju besmrtnost i vernost, i ubedila je Adama i svoju decu da si otišla sa Mitrom, i postala demon, koji mori decu i zavodi muška bića.»

«Pogledaj oko sebe,» Pitao me Semangelof. «Zar voliš ljudsku bol i tugu više od nebeske sreće?»

«Bez ljubavi,» Ne odustajala sam. «Ne vidim razliku između paklenog i rajskog.»

—
*«Može me osvojiti samo Heroj
Što me je voleo pre vremena rođenja...»*

Nalazila sam utehu u pisanju.

*«I on će biti moj potomak,
Moja je moć od njega.
Ja sam mu potpora u mladosti,
A on je meni potpora u starosti.
I što je volja njegova, meni je stvarnost...»*

Težnja za ljubavlju i traganje za nekim, ko još uvek nije postojao, dovedoše me na ivicu razuma.

«Adonaju!» Izrekoh Neizrecivo Ime Tvorca. «Molim te, okončaj ovu moju patnju!»

Prekršila sam zavet. Anđeli-čuvari menikad više nisu posetili. U trenu, nestade sve, što sam imala – kuća, i izvor, i stena... Stadoh na obali surovog mora, sa divljom stepom iza mojih leđa. Sa prvim počinjenim grehom iščeznu mi svetlosno odelo. Naga i sama u pustoši, bez kapi pitke vode i hladovine, polako počedoh da gubim svest...

*«Ja sam snaga u drhtanju.
Ona koja je slaba,
I dobro mi je na ugodnome mestu.
Ja sam nerazumna, i mudra,
Ja sam neuka,
A ljudi se od mene uče...»*

Zadnjom snagom napisah na vlažnom pesku – između vrućeg kamenja i ledene vode. Pomislih, da dolazi ta smrt, o kojoj pričaše mi čuvari...

Najednom, jarka svetlost mi je prodrala kroz prste i na trenutak me oslepela. Kad sam progledala, videh ispred sebe Mihaila – arhandela sa šest vatrena krila.

Pomaže mi da ustanem. Osetila sam olakšanje.

«Sofijo!» Reče blago. «Ko je istrajao u vernosti prema čoveku, i Bogu je ostao veran. Od sada nisi besmrtna, ali zbog tvoje ljubavi živećeš ponovo, volećeš i bićeš voljena.»

Primetih u njegovim rukama plamteći *mač* od dragog kamena, i zadivih se savršenstvu oblika tog nepoznatog alata.

«Arhandeli su ratnici Nebeskog kraljevstva,» Otkri mi tajnu. «Tvoj će izabranik biti vojnik kraljevstva zemaljskog.»

Htela sam da se bacim anđelu pred noge, ali me zaustavi.

«Samo pred Bogom kleči, Njemu se zahvaljuj, jer je ovo volja Njegova.»

Smirivši poludelo srce, upitah Mihaila o budućnosti Adama, Eve i njihovih potomaka.

«Za one, koje se odreknu ljubavi, kazna je život bez ljubavi. Čovek, koji ne voli bližnjeg, ne može da voli ni Tvorca. Dok onima, koji se pokaju i obrate se Svevišnjem, otvoriće se put spasenja. Za svoju ljubav svako moraće da se izbori, da bi razumeo da je to najveći dar Boga ljudima.»

Beše mi drago da za čovečanstvo ima nade.

«Međutim, Sofijo,» Nastavi on gromoglasno. «Evine laži pratiće te vekovima preko pokolenja. Kroz tvoje ime, Mitra će pokušati da sablažnjava narode. Smatraće te za zloduha i boginju, za mit i bajku. Ali zemaljska slava ništavna je, kao vladavina odmetnika. Tvoja pak ljubav živeće dok traje svet, a tvoja priča otkriće se tek na kraju vremena.»

«I neka bude.» Odvratih, i zamolih da još jednom vidim Adama.

«Ne sada.» Reče anđeo, i nestade u stubu od nebeskog ognja.

—

Devetsto godina sam živela sam od nade, potpuno sama u divljini. Pravila sam skloništa, skupljala hranu i pripremala je uz pomoć vode i vatre. Nisam se plašila hladnoće, ni vrućine, niti grabljivaca. Nisam osećala umor. Brinula sam se o zverima i pticama, bez straha i sa ljubavlju, i oni su mi uzvraćali odanošću. Stalno su me pratile sove i divlje mačke – slobodna, pametna i spretna stvorenja. Delila sam s njima hranu, lečila ih, žalila, kad su ugibali.

Mesta, gde sam živela, bila su prekrasna. Visoka brda, bistre reke, zelene šume. Nisam ostajala predugo na istom mestu, tražila sam put, koji bi me doveo ka voljenom. Anđeli su ćutali. Morala sam da pričam sama sa sobom da nebih zaboravila naš jezik... I pisala sam, misleći na suđenog.

*«Ja sam nerotkinja
I mnogi su sinovi njezini.
Ja sam mir,
I rat je zbog mene došao.
Muž je moj onaj koji mi dade život,
I koji mi ga oduze.»*

Jedne sam noći sanjala neznani glas, koji mi je poručio samo jednu reč – «Kalvarija». Odmah sam shvatila da je to bilo mesto, gde sam morala da idem. Bolelo me je srce, ali nisam smela da poverujem predosećanju. Krenula sam u zoru, kad su moje životinje spavale, ostavivši njima sve zalihe hrane.

Prvih su sedam dana bili najteži. Skoro da se nisam odmarala i jela. Stopala su mi krvarila, a u glavi su mi se vrtele Sansenojeve reči o prednosti nebeskoj ljubavi, ali nisam se predala, čak i kad mi je groznica pomešala san sa javom.

*«Jer ja sam ona, koju zovu Mudrost...
Ali vi ste me prozvali Smrt.»*

Svest mi je se gubila i vraćala, i svaki put sam mislila da je došao kraj. Kada sam konačno došla ka sebi, osetila sam mekani ležaj i topli prekrivač. Sobica u kojoj sam bila, činila mi se lepša nego anđeoska kuća u steni. Pored mene je sedela žena i držala me za ruku.

«Hvala Bogu, što si se probudila. Kako si?» Njen glas je bio nežan i pun brige, ali ona nije bila anđeo, već ljudsko biće – Evina kći.

Nisam imala snage da pričam, sve dok me strankinja nije nahranila supom.

«Spasila si mi život.» Rekla sam, proučavajući njeno lice. Nije ličila na Adama, a ni na Evu. Kosa joj je bila crna kao noć, a oči tamnoplave i duboke, kao more.

«Kad smo te našli, ležala si nepomično. Muž mi je rekao da si mrtva, ali znadoh da si živa.» Osmehnula mi se žena. «Ja sam Ša'ron.»

Uzvratila sam osmeh. Setih se da nisam znala nijedno od ženskih imena. Druga Sofija na svetu sigurno nije postojala.

Šaron je uzela me za ruku i zagovornički prošaputala.

«Slobodno kaži mi ko si. Ako se kriješ od nekog, ne boj se, ja te nikada neću odati. A neće ni moj muž, ni sin.»

Bila sam dirnuta njenom dobrotom. Prvi put u životu sam imala prijatelja, i nisam htela da izgubim taj osećaj. Ipak, nisam htela ni da je lažem. Budila je u meni poverenje.

«Sofija.»

«Prelepo ime.» Oduševi se. «Nisam srela nikog, ko bi se tako zvao.»

Izgledalo je kao da ona nije imala pojma.

«Odakle si, Sofijo?» Zagleda se u mene. «Puštena kosa, kratka haljina. Ne izgledaš kao žene sa Kalvarije.»

Zadnja reč me je digla na noge.

«Polako, dušo.» Zaustavi me Šaron. «Nisi još dovoljno jaka da hodaš.»

«Znaš li gde se ovo mesto nalazi?»

Žena se začudi, a onda se glasno nasmeja.

«Ma ti se šališ sa mnom. Koja od nas ne zna gde je brdo Kalvarija?»

U očima mi je potamnelo, i morala sam da se vratim u krevet.

«Bićeš u redu.» Pokri me ćebetom. «Samo odmaraj. Doneću ti vode.»

«Moram smesta da odem tamo.»

Bila sam ozbiljna, i Šaron počeo da sumnja.

«Ti nisi od Setovog roda, je li?» Izraz lica joj se promenio. «Ti si... od Kaina?»

«Nisam. Ni jedno, ni drugo.»

«Kako je to moguće?» Čudila se moja spasiteljka. «Avelj nije imao potomke, a ti si premlada da bi bila Adamovom kćerkom.»

Dakle, bila sam smrtna, ali nisam starela.

«Imam godina koliko Adam. Rođena sam zajedno sa njim.»

Žena razrogači prelepe oči.

«O Bože... Ti si Lilit!»

Klimnula sam glavom. Obećala je, da mi ništa neće faliti ko god da sam bila.

«A Evi svaka čast za nadimak.» Pomislih. «Mogla bi da smisli i nešto gore.»

Međutim, Šaron je bila srećna.

«Har'el! Harel!» Pozva muža. «Dodi ovamo!»

«Šta se desilo?» Začuh muški glas iz susedne sobe.

«Nikada nećeš pogoditi ko je naša gošća!»

Na vratima pojavio se visoki mladić crvene kose, koji je pomalo ličio na Adama. Na rukama je držao malog nasmejanog dečaka.

Ustadoh iz kreveta. Nisam više osećala nesvesticu. Muškarac je zurio u mene, a žena i dete se smeškali.

«Sudeći po tvom izgledu, ti nisi sa Kalvarije.»

Nasmejala sam se i ja. Bogami, ovi ljudi su uspeli nešto, što anđeli nisu – da me, barem na trenutak, razvesele.

«Ona ne zna gde je to.» Reče Šaron.

Harel je slegao ramenima.

«Adamova je vršnjakinja.» Završila je, ali mladi čovek još uvek nije shvatio.

«Ja sam Sofija zvana Lilit.» Rekoh najzad. «Ali nisam zloduh, koji ubija decu i zavodi muškarce u snu. Nikad pre nisam videla nijedno dete, i nijednog muškarca, ne računajući Adama.»

I Harel me je primio s oduševljenjem.

«Nikad mi nismo ni verovali u te priče. Pokojna prababa ih je izmislila da bi sve ubedila da ima nekog goreg od nje i od Kaina.»

«Pokojna?! Zar je Eva već umrla?» Upitah pomešanih osećaja.

«Odavno.» Odgovori Šaron. «Adam, doduše, nimalo nije tugovao. Azura, jedna od Setovih žena, pričala je da Eva pred smrt mnogo plakala. Valjda se pokajala zbog onoga, što je radila tebi.»

«Žene žive kraće od muškaraca.» Dodao je Harel. «Mi ne rađamo dete za detetom i, pošteno, nemamo toliko obaveza. Što se mene tiče,» Zagrlisuprugu. «Ja svoju dragu čuvam i pazim, ali, nažalost, na ovom svetu niko nije kao mi.»

Bilo mi je žao. Anđeli su mi pričali da je smrt mrak, samoća i tama. Nisam želela ovo ni glupoj Evi.

«Bili ste *ravnopravni* – ti i Adam.» Uzbuđeno je prošaputala žena, kao da se plašila da je neko počuje. «Kod nas je žena je muževljeva sluškinja, i nema pravo na... Uživanje.» Tu se zacrvni. «Ali mi, mi te razumemo i podržavamo.»

Konačno neko je bio na mojoj strani.

«Ko je Kain?» Nastavih da pitam. «Zašto on ne živi na Kalvariji?»

Harel mi odgovori.

«Kain je bio najstarij Adamov sin. Ubio Avelja, svog mlađeg brata – iz zavisti. Posle bi proteran zajedno sa ženom na kraj sveta.»

Dakle, Mitrin porod je digao ruku na drugog čoveka, na rođenog brata! Takvu sucenu platili Adam i Eva za prevaru.

«Avelj je bio pastir, a Kain zemljoradnik.» Nastavio je priču. «Oboje su bili pobožni i prinosili Svevišnjem žrtve. Kain je polagao pšenično klasje, a Avelj – mlade jagnjiće. Svaki put je dim od Aveljevog oltara postajao beo i podizao se do neba, a dim od Kainove žrtve bi crn i zagušljiv. Tako je Gospod ukazao koji od njih mu je više ugodio. Ali Kain je bio zao...»

Odlučih da im otkrijem istinu.

«Mitra je kriv za sve. On je zaveo Evu, i ona je rodila ubicu...»

«Kako to misliš?» Pitao se mladi par. «Zar nije *đavo* u obliku zmije prevario Evu da zagriže plod od zabranjenog drveta, i da ga Adamu?»

«Bajka o jabuci,» Domislih se. «Je bila izmišljena da ne bi potomci namrzeli pretke.»

Ispričah njima moje pustolovine od samog početka. Srdačna Šaron je plakala, a njihov dečak je prišao meni i pružio veliku krušku.

«Ja sam Danijel.» Reče sa osmehom. «Budi mi prijatelj.»

Nežno ga zagrlih. Nikada, nikada, ne bih povredila nijedno dete!

*«Dođite u detinjstvo,
I ne prezirite ga što je maleno i neznatno.
I ne odbacujte veličinu u nekim dijelovima iz neznatnosti,
Jer neznatnosti se poznaju po veličinama...»*

Harel mi je predložio da ostanem sa njima.

«Naudiće ti tamo. Adam je star i, verovatno, se tebe ne seća. Starešina roda je sada Set – njegov najmlađi sin i naš ded. On i njegovi sinovi su za tebe opasniji od Eve.»

«Zbog njih smo pobjegli daleko od kuće.» Reče Šaron. «Od detinjstva bili smo zaljubljeni jedno u drugo, ali Set je izabrao meni drugog verenika, a Harelu drugu nevestu. Nismo pristali da nam slome srca, i došli smo ovde, da bi bili zajedno.»

«Jedino Bog zna kako je na početku bilo teško.» Zagrli ženu Harel. «Prošli smo kroz svađe, bolesti i strahove. Ali ljubav sve prevazilazi. Uistinu, od svih zemaljskih i nebeskih ljubavi, najveća je ona između suprugâ.»

Oni su shvatali, da nisam mogla da ostanem. Sedam dana sam delila sa njima krov, trpezu i molitvu. Brala sam cveće sa Danijelom, plela mu venčiće i pravila igračke. Šaron mi je sašila belu odoru poput onih koje su nosile njene čedne rođake. Nije nastojala da vežem i pokrивam kosu, jer je znala da nikada to neću raditi, bez obzira na mišljene «svemoćnog» Seta.

«Srećna sam da na svetu postoji kraj, gde čovek može biti samim sobom, voleti i biti voljen.»
Rekla sam njima kad je došlo vreme rastanka. «Gde žive pravi prijatelji.»

Šaron me je zagrlila, a Harel je pružio zamotuljak sa hlebom i voćem, a ja njemu – svitak od kore drveta sa mojom pesmom.

«*Hr'em, tbvnh mvshlm*³» Glasio je naziv.

Izljubivši svo troje, zauvek napustih mesto, koje će jednog dana, dobiti ime po meni.

—

Kalvarija je bio brdoviti šumarak, gde su se Adam i Eva nastanili nakon progonstva iz Edena. Posle lutanja u pustinji, ovaj kraj sa jednom rečicom i zemljom, koja je ponešto radala, postao je njihov spas.

Prvi na svet je došao Kain – plod Evinog greha, a njega je pratila sestra Noema. Za godinu dana Eva je rodila sina Avelja i kći Naelu. Starija deca su rasla opaka i samoljubljiva, i često zadevala mlađu, dok Avelj i Naela su bili dobrog srca i blage naravi. Kada je došlo vreme prvih simpatija, Avelj i Naela su rešili da budu zajedno, ali Eva nije dozvolila da se iz ljubavi zasnije porodica. Iako je Adam odbacio mene i izabrao nju, bila je uvek svesna da suprug je nije voleo. Stoga, je mrzela samu ljubav, ponavljajući istu laž – da ovo osećanje udaljava čoveka od Boga. Adam je poštovao majku svoje dece i podržavao, ali njihovi odnosi su uvek bili hladni i zategnuti. Ponos nije dozvoljavao Adamu da prizna svoju nepravdu.

Tako je Kain oženio Naelu, a Avelj morao da uzme Noemu. Naela je bila skrhana, ali nije smela da se suprostavi roditeljima, čija je volja za nju predstavljala Božiju odluku. Tugovao je i Avelj, ali ubrzo zaboravio svoju dragu, iskusiivši Noemine čari. Međutim, Noema je nasledila od majke sve najgore crte. Postala je Kainova ljubavnica, i rasplamsala njegovu mržnju prema bratu. Zajedno su hteli da se otarase roditelja, i da uživaju sve što su stariji stekli teškim radom, a Naelu da učine robinjom, ali Bog nije dao. Kad je Kain ubio Avelja, Adamu se javio Senoj i rekao je da se čuva. Kazao je da protera ubicu i njegovu ženu, a Noemu da ostavi u očevoj kući kao sluškinju.

Sto trideset godina je Adam oplakivao voljenog sina, i nije dotakao ženu, spavajući sam u šatoru. Mesto Aveljeve smrti nesrećni otac je nazvao Kalvarija – lubanja, i odlučio da živi i umre tamo, gde bi sahranjen njegov jadni dečak.

Da ne bi Eva iskaljavala bes na Noemi, pakosna devojkica izmisli priču o Lilit, koju je navodno viđala noću kod očevog šatora. Pošto je napaćenu ženu bilo strah da zapitkuje muža, Noema nastavljala da laže majku. Tako, ni kriva ni dužna, ja postadoh veštica koja je spavala sa Adamom da bi plodila džinove.

Kada je prošlo vreme žalosti, Adam i Eva su dobili sina, i dali mu ime Set. Otac ga je blagoslovio da bude vođa svim plemenima, jer je sebe smatrao nedostojnim. Set je odrastao u strogosti i postao veoma pobožan. Pošto su Adam i Eva imali još sedamnaest kćeri, Set je oženio svaku od njih, uključujući i opaku Noemu. Od supruge je tražio pokornost i trudio se da izrodi što više dece, misleći da će tako stići Božiju blagodat i okajati roditeljski greh, a njegovi sinovi su ga sledili. Mnoge žene su umirale na porođaju, a njihove majke su krivile Lilit. Muškarci su kunuli mene, kada imali bludne snove, i tukli svoje žene i decu za najmanju neposlušnost. Potlačene supruge su ih mrzele, i u mnogim kućama došlo je do prevara i čedomorstva. Ljudi su smatrali ljubav slabošću, i vezivali se više za svoju imovinu, nego za druge. U njihovim srcima rađale se zavist i škrtost.

Jedan od Setovih sinova, Enoš, saznajući da su njegova deca Harel i Šaron jako vezani jedno za drugo, odmah je sazvaio veće sa Setom na čelu da bi sprečio ovu mladu ljubav. Set je odabrao, po njegovom mišljenju, odgovarajućeg mladića za Šaron i skromnu i krotku devojkicu za Harela. Brat i sestra trebali da se što pre odvoje i ubuduće ne pričaju, osim u prisutstvu jednog svedoka. Zaljubljeni

³ (hebr.) Grom: Savršeni um.

su se pobunili i zajedno pobjegli sa Kalvarije. Novi dom su našli daleko na severu, ispod veličanstvene planine i pored široke reke – tamo, gde niko nije mogao da ih nađe.

Mislila sam na tu priču kad su moje noge odbijale da idu, natečene i teške kao kamenje. Išla sam gde me je vodilo srce, ne obazirajući na izmučeno telo, niti na pomućeni razum.

Znala sam da je Adam umirao... I da ću umreti s njim zajedno.

—

Stigla sam u naselje ujutru rano. Nije mi trebala gomila bradonja oko velikog šatora da bi sam osetila Adamovo prisustvo. Njegovi sinovi i unuci su raspravljali o nekim nebitnim stvarima, mašući rukama i pokušavajući da nadmaše jedno drugo u sujeti. Žene su sedele po šatorima, i sudeći po mirisima, spremale hranu. U nekim kućama su plakala deca.

Prvi me je primetio visoki i mršavi starac u dugačkoj odori sa štapom u rukama. Šiljato lice i ledeni pogled su odali Seta – Evinu sliku i priliku.

«Ko si ti, ženo? Šta radiš tu sama?» Upita surovo. «Gde ti je muž?»

Ostali su me radoznalo gledali.

«Ja sam Sofija.» Rekoh glasno. «Želim da vidim Adama.»

Set razrogači oči. Muškarci počеше da se šušaju.

«Ko si ti?» Nastavi. «Da zoveš našeg oca po imenu i uznemiravaš ga na smrti?»

«Oteraj je, oče.» Podigao glas Enoš. «Nju niko od nas ne poznaje. Sigurno je od Kainove loze.»

«Kako je drska!» Zavrte glavom Kenan, njegov sin. «Gleda te pravo u oči!»

Približila sam se gužvi bez imalo straha.

«Adam je bio moj suprug.» Obratih se Setu. «Pre nego što su se rodili i ti, i tvoja braća, i tvoja majka.»

Zabezeknuti Set je izustio.

«Lilit...»

«Ona, suošćajna i okrutna,» Rekoh sa osmehom. «Ja nikad ne napadam prva, ali znam dobro da se odbranim.»

Muškarci su negodovali. Kroz buku sam čula reči «kuja», «demon» i «ubica dece».

«Ućićeš u šator preko mene mrtvog.» Prosikta Set. «Vraćaj se odakle si došla, ili, tako mi mojih žena, svojim ću rukama poslati te dođavola!»

Ostali su se poređali kao zid kako me ne bi pustili unutra.

«Ne kuni se u druge, Sete.» Odgovorih odlučno. «Zato što me nećeš zaustaviti.»

Odgurnuvši žilavog starca, krenula sam prema Adamu. Takvu uvredu on nije očekivao i, umesto da me spreči, ukopao se u mestu i zinuo. Surovi Enoš i vatreni Kenan su se tapkali u mestu i gundali nešto o «kurvi, koja je htela da jaše čoveka».

«Ne puštajte je! To je Smrt!» Uzalud se bunio Set.

Zid od njegovih potomaka također se nije pomerio. Bilo je očigledno da su se mene plašili.

Odjednom hrapav glas povika iz šatora.

«Šta se dešava, Sete? Koga ti opet napadaš?»

Prepoznaoh mog supruga, i pohitah da uđem.

Adam, onemoćali, bele kose i brade, ležao je na širokom krevetu, zavijeni u nekoliko čaršava. Drhtajućim rukama podigoh zavesu.

«Sofijo...» Reče, jedva se uzdžavši od plača. Duboke bore su promenili njegovo lice, ali pogled je ostao živ i lucidan. «Oprosti mi...»

Ja nisam krila suze.

«Istog trenutka,» Pomilovah ga po ruci. «Kad sam otišla iz našeg doma... Istog trenutka sam ti oprostila.»

Poljubi mi ruku. Na trenutak sam sklopila oči. Izgubljeni Raj mi se ponovo vraćao.

«Ostareo sam...» Sa naporom se podiže. Pomogoh mu da sedne, i sedoh pored njega.

«Upoznala sam tvoju decu, Adame.»

«Naduveni petlovi.» Prošaputao mi je na uvo. «Prave se da su bolji od žena, a nose šarene odore i puštaju kosu!»

Nasmejasmo se, kao nekad pre.

«Priznajem, ja sam kriv za sve.» Nastavi on ozbiljno. «Vrag me je terao da zamenim ljubav mog života na budalasto pohlepno stvorenje! Zbog mene je ubijen Avelj, zbog mene, moje gordosti i gluposti. A onda... Predao sam sve u ruke Seta, koji odrastao pod uticajem majke. I eto...» Zakašljao se. «Još nisam umro, a oni svađaju se oko moje sahrane.»

«I ja sam smrtna.» Pogledah mu u oči, i ispričah sve što mi se dogodilo dok nismo bili zajedno.

«Znao sam...» Zastenjaio je. «Ti si oduvek bila meni verna!»

«Bila sam verna *samoj sebi*, Adame.»

Teško je disao i odbio da pije vodu. Odbio je i da legne da bi se odmorio.

«Bila je ljubomorna...» Uporno pričao, shvatajući da njegovo vreme je na izmaku. «Izabrao sam nju, a voleo jedino tebe... I ne bi podneo da me ostaviš, pa sam izabrao lakši put – bez ljubavi... Ali, bez ljubavi čovek ne živi, a samo postoji.»

Moje srce bilo je spremno da prvo prestane da kuca, ali to nije još bio kraj.

«Sećam se dobro one dece... Harela i Šaron... Mogli smo i mi... da budemo kao što su oni.» Klonu glavu mi na rame.

«Tu niko nije kriv, moj Adame.» Šaputala sam mu i grlila ga kao dete. «Tako je trebalo da bude.»

Pogleda me opet onim bistrim pogledom i reče.

«Ja dobih ono što sam tražio, ali ti, Sofijo... Zaslužuješ da budeš srećna.»

Osetih lakoću u telu, a u duši neopisivu milinu. Poželeh da zadržim taj trenutak, da ga proživljavam večno... Najzad se setih arhangelovih reči.

«U nekom drugom telu.» Odgovorih jedva razgovetno. «Biću.»

Onda pade mrak.

I. IBIS REDIBIS...

I

Ja sam Julija Druzila, sestra i nekadašnja miljenica cara Kaligule. Rođena 13. aprila 13. godine u vojnom garnizonu Abitarvijum, za vreme rata sa Germanima. Vodim poreklo od Cezara i Avgusta po majci, i od Antonija po ocu. Ušla sam u istoriju kao bezlična žrtva ludog imperatora, što je u stvari bilo jako daleko od istine.

Kaligula, koga poznajem, bio je vizionar i dobrotvor, veliki borac protiv nepravde. A ja, Druzila, bejah prva žena u Imperiji, uzdizana do prvog savetnika i suvladara.

Ne, moja priča neće biti nalik skandaloznim lažima, na koje ste navikli. Nemojte tražiti opise divljih orgija i zverskih mučenja, u kojima je navodno uživao moj brat, ni dokaze njegovog ludila, jer ih tu sigurno nećete naći. Zvaničnu istoriju ne pišu pobednici. Pobeda je kao rasni konj – ne predaje se siladžiji, nego plemenitom vitezu. Anale stvaraju po potrebi tih gubitnika, koji slave trijumf, plešući na leševima pobednika.

Bilo mi je četire, kada sam gledala očev trijumf u Rimu. Moj narod je slavio Pirovu pobedu, jer su nam bitke sa Arminijem⁴ odnele hiljade života. Rimljani nisu osvojili ni trećinu germanskih zemalja, ali slava moga oca – vojskovođe Nerona, zvanog Germanik, posle niza pobjeda je nadmašila slavu Cezara Tiberija.

Tog dana, trijumfator vozio se u velikoj kvadrizi⁵, koju su vukla četvorica belih konja. Visoki rob je njemu držao lovorov venac iznad glave i šaputao na uvo «*memento mori*», saglasno običaju.

Gaj Cezar, petogodišnjak, je sedeo pored Germanika, noseći albu⁶, crveni sagum⁷ i male sandale sa klinovima⁸. Gledao me svojim krupnim plavim očima, punim oduševljenja i dečijeg ponosa. Narod je plesao i pevao, slaveći pobednika i njegovog «*malog lavića*». Neron i Druz, naša starija braća, su ushićeno pratili put pobednika – od Marsovog polja do Kapitola. Sestrama Agripini i Livili bilo dosadno, a majka je izgledala potišteno. Ona je shvatala, šta znači primiti trijumf od vlasti.

«Jednog dana vozićeš se pozlaćenom kočijom – sam.» Rekoh Gaju, kad se parada završila.

«Kao pobednik?» Upita brat sa dirljivim osmehom.

«I kao vladar Rimskog Carstva.»

Dečak razrogači oči.

«Šta pričaš ti, Druzila? Tiberije je car!»

«Tiberije je star, i potreban mu naslednik. Otac je njegov pastorak, a ti si Germanikov sin.»

«Znam, da naš otac ne želi da vlada. Umirio je ustanak legija da bi ostao veran Cezaru⁹.» Reče on ozbiljno. «Ali ja sam i dalje najmlađi.»

Nasmejah se. Nisam mogla da zamislim nijednog od naše braće na prestolu. Neron je bio preprost, a zanimalo ga samo rvanje i kockanje s legionarima. Druz je danima i noćima proučavao dela poznatih filozofa, i imao ambicije da postane drugi Ciceron.

«Veruj mi, jednom ćeš nositi krunu.»

Gaj veselo zakikota, a onda nežno zagrlj me.

«Ako si u pravu, postaćeš Avgusta.»

⁴ Arminije – knez i vođa germanskog plemena Heruska.

⁵ Dvokolica sa četvoropregom.

⁶ Svećena bela toga.

⁷ Kratki vojnički ogrtač.

⁸ Na latinskom – caligae, odatle je nadimak Gaja.

⁹ Carevi Julijevsko-Klaudijevske dinastije koristili su ime svog pretka – Julija Cezara kao imperatorsku titulu.

Bila sam u pravu.

A pre toga... puno toga trebalo da se dogodi.

II

Car je imenovao oca za prokonzula¹⁰ svih istočnih provincija, i poslao ga na put bez povratka. Germanik je pošteno ispunio zadatak, pripojivši Carstvu Kapadokiju i Komogenu, i umirivši Jermene, posle čega spremao se za polazak na Kipar, gde bi mogao da odmori sa porodicom. Svi smo jedva čekali da uživamo u tirkiznom moru i obilazku drevnih građevina, o kojima je često pričao naš učitelj Zaleuk.

Znao je o tome i Kalpurnije Pizon, sirijski namesnik, kod koga smo gostovali. Bio je poznat kao potomak uticajne familije u Rimu, a i nekadašnji Tiberijev miljenik. Po svojoj prirodi bio je lukav i beskrupulozan, a upravo takav čovek trebao je caru da pogubi sinovca i mlađeg suparnika.

Sećam se, kako je Pizon, glumeći dobrog domaćina, zamolio oca da odloži putovanje zbog dolazećeg nevremena, o kojim ga navodno obavestio astrolog.

«Rimski brodovi su napravljene da izdrže hiljadu oluja.» Odvрати mu otac. «Ne verujem ja mnogo tim hijerofantima¹¹. Po mom iskustvu, ovde leti nevreme je retkost.»

«Ako me laže, kazaću da ga išibaju. Mada, moram priznati, bitanga me još nikad nije izneverila.» Nastavi Pizon, a zatim da znak cellariusu¹² da donese još vina. «Uostalom, Nerone, ako si planirao zabavu, zašto ne povedeš decu u Egipat?»

Germanik nasmeja se.

«Quod diocisti¹³? Bez dozvole Tiberija?»

Pizon nazdravi. Za trideset godina, provedenih u Senatu, podlac je znao načina za dobru prevaru.

«Za Cezara – budi bez brige.» Namignuo je. «Nikada te ne bih odao, čak biti pozajmio svoju pratnju.»

Otac se ispravi i uozbilji.

«Želiš da lažem cara?»

Kalpurnije nije ni trepnuo.

«Želim da se dobro provedeš. Za sve, što si uradio za Rim, zaslužio si malu avanturu.» Namignu mu i potapše po ramenu. «Veruj mi, matora budala neće to primetiti.»

«On nije glup.» Podignu se sa ležaja Germanik. «Ja nemam nameru da kršim zabranu zbog jedne provincije gde se praktikuje rodoskvrnuće i obožavaju mačke!»

Da izbegne svađu, Pizon je morao da popusti – doduše, prividno. Čim je napustio eksedru, naredio slugama da pronađu najbolje knjige o Egiptu, i krišom poslati na poklon deci važnog gosta. Neron je dobio svitak o velikim ratnicima, Druz – veoma retku knjigu mudrosti Ptah-Hotepa, Agripina i Livila – Kleopatrine tajne lepote i mladosti, a Gaj i ja – po jedan primerak legende o Izidi i Ozirisu. U svakom od nas Egipat je probudio želju da istražujemo ovu misterijoznu i zabranjenu zemlju. Kao sva deca, nismo razumeli zašto je naš otac bio uzdržan, majka uznemirena, a domaćin – velikodušan.

«Ne plašim se od Cezara.» Tešio je Germanik suprugu. «Da nije mene, ko bi mu ostao veran? Senat odavno podseća na bestijarijum¹⁴... Pretorijanci postaju sve arogantniji... Bez moje podrške preći mu propast.»

Najzad, ka zadovoljstvu Pizona, Germanik je ispunio nam želju. Provedosmo u Aleksandriji pet dana, prerušeni u porodicu putujućih Grka. Ta gluma nam je bila potrebna zbog mržnje između

¹⁰ Carski oblasni namesnik bez ograničenja.

¹¹ (grč.) Tumač i učitelj bogoslužbenih obreda kod Egipćana. Ovde: podrugljivo.

¹² Rob-peharnik.

¹³ (lat.) Molim?

¹⁴ Prostorija u amfiteatru gde su držali divlje životinje.

Egipćana i Rimljana. Oktavijan, naš praded, je uzeo tom drevnom, mudrom narodu – zemlju, nezavisnost, najljepše ljude i pogubio njihovu kraljicu.

«Grci su najbolji u ratu, a Egipćani u umetnosti. Jevreji u trgovini, a Rimljani u spletkama i zaverama.» Pričala je Germanikova majka, naša baka. Kći vojvode Marka Antonija je mrzela Rim do te mere, što je primila u kuću svoju polusestru – princezu Selenu, koju Oktavijan planirao da baci u arenu. A kasnije, koristeći naklonost svoga ujaka, Antonija je osigurala Seleni dalju bezbednost, udavši je za kralja Mauretanije.

Sećam se ruševina Kleopatrine palate i nekad velelepnog Izidinog hrama, koje smo ja i Gaj posetili u pratnji odanog Zaleuka. Te noći, kada smo prekoračili prag razorenoga svetilišta, učitelj pokušava da nam ispriča istinu o padu Egipta.

«Avgust je njima zario u leđa nož... Osvojio je Khem¹⁵ na prevaru... Rimu je smetala njihova sloboda... Njihova ljubav.» Reče na grčkom, kao kad je želeo da samo mi razumemo. «Naime, Mitra ne voli ni jedno, ni drugo... A najviše mu smetaju – pametne žene.»

«Ko je taj Mitra?» Začudi se Gaj. «I zašto mrzi žene?»

Zaleuk podigne drvenu baklju i osvetlji veliki sunčev disk, naslikani na zidu.

«Bog Sunca, koga nije mogao da pobedi ni Aleksandar, kad je pokoravao Orijent.»

Začudih se. Pročitala sam sve moguće spise o velikom kralju, ali ni u jednom se nije pominjao bog sa takvim imenom.

«Otac kaže – bogovi ne postoje.» Prisetih se Germanikovih rečiju. «Da su postojali, sigurno ne bi dopustili da Tiberije postane car!»

Zaleuk se zamisli, pa izreče nešto, za šta dvoje dece nisu bili spremni.

«Germanik poštuje tog boga, kao i sva vojska, senatori i sam car.»

«Lažeš!» Uzviknu brat. «Naš otac nikad ne bi štovao to odvratno božanstvo!»

«Psst!» Stisnu mu ruku Grk, razgledajući se na strane. «Sad moramo što pre da odemo! Niste još za te priče...»

Gaj se nije bunio, ali mu rekao da ga pusti. Pomislih na oca. Učitelj nas nikad ne bi lagao. Sva naša porodica ga je smatrala za mudrog, poštenog i odanog čoveka...

Napuštajući tamnu dvoranu, zaustavih pogled na freski, koja je prikazivala glavna božanstva – Izidu i Ozirisa.

«Ovde brat može da oženi sestru.» Oprezno prošaputa Gaj.

«Premda, vaš otac je u pravu.» Nastavi Zaleuk. «Bogove stvaraju ljudi – da bi prevarili druge ljude. Smišljaju lepe legende da bi uništili ljubav i vladali svetom. Zavere se rađaju iz mržnje, a mržnja iz straha.»

Nikada ranije on nije pričao sa nama tako ozbiljno. Zaprepašćeni, nismo više smeli da ga pitamo. U povratku smo samo ćutali, sve vreme držeći se za ruke. Noć je polako nestajala, ljubeći zlatno-žutu obalu Nila, a zajedno sa njom i naše detinjstvo odlazilo sa prvim dahom egipatske zore.

¹⁵ Drevni naziv za Egipat.

III

Po našem povratku u Antiohiju, Pizon je priredio gozbu. Njegova ljubaznost je postajala sve sumnjivija, ali Germanik bio smiren i duhovit.

«Škrtica-Cezar nikad ne bi izdvojio onoliko novca za tu trpezu, igračice i borce.» Reče on Zaleuku, dok su ih vestipili¹⁶ oblačili. «Da je hteo da me se reši, našao bi jeftiniji način.»

Učitelj odgovori rečima Menandera.

«Bogovi vole onoga ko umre mlad.»

Otac se gorko nasmeja.

«Ananki¹⁷ je već otpela otrovnu strelu.»

Te noći nisam uspela da zaspim. Od samog mog rođenja su me mučili nesnosni bolovi u leđima i vratu, čiji razlog nije znao nijedan lekar. Majka me se stidela, sestre se rugale, jedino Gaj me uvek žalio, i noću, krišom ulazio u kubikulum¹⁸ da me umiri.

«Kako ti lupa srce...» Zagrlj me celom dečijom snagom. «Kad porastem, naćiću ti lek, makar u samoj Kaledoniji¹⁹!»

«Hvala, Kaligula.» Promrmljah, tresući se iznutra. «Armida pravi odvar od kuvane mente, ali on, izgleda, ne deluje.»

«Mrzim taj nadimak.» Namršti se. «I tu germansku lujku. Kako se vas dve sporazumevate? Ona ne priča čak ni vulgarni latinski.»

Nasmeših se i udahnuh. Popuštalo je. Srećom, su noćne krize kratko trajale, za razliku od jutarnjih glavobolja.

«Navikni se.» Prošaputah. «Pod ovim nadimkom ćeš ući u istoriju.»

Gaj pogleda me sanjalački i pomalo stidljivo.

«Armida nije kriva što je rodio Arminije.» Nastavih, klimnuvši ka sobici za dadilje. «Priglupa je, ali me dobro čuva.»

Brat me pomilova po obrazu.

«Znam, da ti voliš strance... Zaleuk, Armida, i ta Jevrejka, što ju je ocu poklonio Antipa²⁰... Suzana?»

«Kakvi god da su,» Uzvratih. «Od Rimljana su bolji.»

«To je tačno.» Složi se Kaligula, i odjednom okrenu se na stranu i zadrema. Nažalost, on je imao u navici da zaspri, dok smo pričali o nečim ozbiljnom, što me je jako nerviralo.

Pre svitanja, moj brat se tiho iskrao iz moje sobe, za dlaku omaknuvši Kasiju Hereji. Centurion široko zakorači u kubikulum, preplašivši pospane dadilje.

«Kasije?» Začudih se.

Hereja, jedini u celoj vojsci, je uživao beskrajno poverenje oca i njegovo prijateljstvo. Otkad je, kao šesnaestogodišnjak završio u legiji Germanika, uvek je spremno pratio svog vojvodu u ratu i u miru. Za vreme bitke sa Germanima na Vezeru, mladić je spasio mom ocu život, zadobivši pri tome gadnu ranu. Pričalo se, da posle toga on je ostao neplodan, i nije voleo nijedno dete – osim mene.

¹⁶ Robovi, koji su brinuli o odeći.

¹⁷ Grčka boginja neizbežnosti.

¹⁸ Ložnica.

¹⁹ Današnja Škotska.

²⁰ Sin kralja Judeje Iroda, rimski klijentski vladar Galileje i Pereje s titulom tetarha.

Od dana mog rođenja, kad je Kasije, poput vigila²¹ čuvao porodilju, do same moje smrti u njegovom naručju, taj čovek trudio se da zaštiti biće, koje je uspelo da razneži ratničko srce.

«Visosti, imam zapovest da te odvedem.» Stade mirno ispred kreveta, u punom vojničkom oblačenju. «Izvini, ako sam te probudio, ali ovde nije više bezbedno.»

Uplaših se, ali ne njega. Pred očima mi stadoše dve slike – razgovora oca sa Pizonom, i sa učiteljem.

«Suzana!» Ustadoh. «Skinu mi coa vestis²², i obući tuniku i peplum²³.»

Dadilje uhvati panika.

«Zašto vas dve u mene zurate?» Podviknu Kasije na Armidu i Suzanu. «Pomozite princezi!»

«Šta se događa?» Tiho upitah Hereju, kad su robinje završile.

«Druzila,» Čučnu ispred mene, i lagano spusti ruku mi na rame. «Ovaj svet je okrutan, i ono što si videla na severu je ništa, naspram toga, što tek sledi.»

Bojažljivo dodirnuh mu ruku, čutke moleći da me podigne.

«Ali ne brini.» Nastavi, prebacivši me preko ramena. «Ti si jaka, kao tvoje ime²⁴.»

Zaklimah glavom, i zagrlih ga. Kasije žurno krenu preko hodnika, a Armida i Suzana su tupkale za nama. Izgledalo je, kao da u celoj Pizonovoj vili nije bilo nikog, čak ni sluga.

«Gaj...» Naglo zaplakah. «Gde je moj brat?»

«Tiše, infantula.» Uzvрати vojnik. «Vodimo i njega, i dve tvoje sestre.»

«Ako mi živi iz ove kućetine izaći.» Srdito dobaci Armida.

«Gle, progovorila!» Kikotnu Suzana, probajući da me umiri.

U međuvremenu, osetih nesvesticu.

«Suuuzano...» Zastenjeh bespomoćno.

«Šta ti je, domina?» Jevrejka uhvati me za ruke.

To bilo zadnje, što sam čula, pre nego što se onesvestih.

²¹ (ovde) Noćni stražar.

²² Spavaćica.

²³ Ženski ogrtač.

²⁴ U prevodu sa latinskog ime DRVSILLA znači – jaka.

IV

«O draga Agripina,» Obrati se mojoj majci Pizon, kad su ministranti²⁵ uneli u triklinij²⁶ pečenu košutu. «Uvek sam hteo nešto da te pitam, ali sprečavala me je prirodna stidljivost.»

«Ako je pitanje pristojno,» Odvratila majka sa diskretnim osmehom. «Samo izvoli.»

Pizon se iskezi, zatim pomeri se prema ocu, pruživši mu zlatni pehar, do kraja napunjen crnim vinom.

«Laodikejsko. Najbolje u celoj Siriji.»

Germanik nazdravi i, uz prepredeni osmeh domaćina, ispi sve do dna.

«Izvršno.» Zahvali se,

«Zanima me,» Nastavi Pizon, vrativši se Agripinu. «Da li je i kod Julijevaca, zaživeo Antonijeovski običaj – dovoditi na obed strance i oslobođenike?»

Zvanice, uglavnom patricije, su našli ovu šalu izuzetno smešnom. Kasije i Zaleuk, Germanikove umbre²⁷, shvatiše da nisu željeni. Za moga oca, to je bila neviđena drskost.

«Šta ti to sebi dozvoljavaš, čoveče?» Zagrmio on, i lupi u sto pesnicom, oborivši bogato posluž enje.

Učitelj se zacrveni, dok Hereja, disciplinovan i izdržljiv, ne trepnu.

Pizon ustade lenjo.

«Čemu ta frka, Nerone? Zar da se bijemo zbog jedne šale kao divljaci?»

«Divljaci?!» Uzviknu Germanik. «Mnogi varvari, koje sam sreo, imali su više obzira od tebe!»

«Dragi, molim te...» Umeša se i majka, ali otac zaustavi ženu rukom. Pizonovi prijatelji gledaše tu raspravu kao atrakciju, namenjenu za cirkus.

«Koga ti zoveš strancem, Pizone?» Duboko uzdahnuvši, upita Germanik. «Ratnog heroja, koji postade centurion u dvadesetoj godini²⁸?»

Domaćin iskosa pogleda u Hereju.

«Ovo je sin Hispanke,» Nastavi da izaziva. «Sin vanbračne kćerke...»

«Dosta!!!» Dreкну otac. «Za ovu uvredu, Kalpurnije Pizone, ja smesta razrešavam tebe dužnosti!»

Pizon razrogači pouske oči, a njegov rođak, carski pravnik Kokej Nerva, odluči da se umeša.

«Ne preteruj, Germaniče. Kazna za injuria verbalis²⁹ je u ovom slučaju veoma uslovna.»

Ostali zaklimaše glavama.

«Povuci reč... Molim te.» Nesmelo progovori Plancina, Pizonova žena. «Gde ćemo? Imamo sina... Platićemo oštetu i Kasiju Hereji i... Kaliniku.»

Otac se nasmeja, a onda upita Pizona, imitirajući njegov glas i gestove.

«U ovom slučaju? Da li vi, optimati³⁰, stvarno mislite da možete da kupite pomilovanje za sva nedela?»

Domaćin kukavički spusti pogled, tražeći podšku kod Nerve.

«Znam da si pravdoljubljiv, Nerone,» Nastavi pravnik. «Ali i tvrdoglav. Ne sporim, zbog ovih kvaliteta postao si to što jesi. Također i Rim – da bi postao ono što jeste, vekovni zakoni, iako surovi, morali su da se poštuju. Da ste vi, populari³¹, imali mogućnost da ih promenite, u celoj imperiji nastao

²⁵ Robovi-poslužitelji.

²⁶ Trpezarija.

²⁷ Pratioci visokog gosta, koji su na gozbi zauzimali mesta iza njegovog ležaja (dosl.lat. – senke).

²⁸ Obično, legionar je napredovao do centuriona od 29. godine života.

²⁹ (lat.) Javna verbalna uvreda.

³⁰ Senatori konzervativnih pogleda, obično aristokratskog porekla.

³¹ Senatori, skloni napretku i radikalnim promenama, zaštitnici plebsa.

bi kaos. Za javnu uvredu odlikovanog vojnika, moj rođak odgovaraće pred Senatom, a zajedno sa njim i ti – za svojevoljni ulazak u Egipat.»

Svirači prestadoše sa veselom igrom, a prisutni začutaše. Majka pobledi, a Germanik staloženo zamoli je da napusti gozbu zajedno sa Zaleukom. Pizon, jednim klimanjem, kao služavku, otposla Plancinu.

«Tako je, sudiće mi Senat i sam car.» Slomi tišinu otac. «Nemoj da misliš, Januse³², da si me zatekao. Bio sam svestan vaše pokvarenosti, ali sam morao da idem sve do kraja...» Od pogleda, kojim moj otac pogodio Pizona, svi prisutni se naježiše. «Ja se ne plašim nikakve kazne, niti se kajem što ispunih želju svojoj deci. Žao mi vremena, potrošenog na ološ kao što ste vi. A ti, Justicijo³³,» Obrati se mrgodnom Nervi. «Ne braniš zakon, nego vlast i novac. Moram da priznam pravo onom mladom galskom druidu, koji proreče Rimu propast zbog taštine.»

Još jednom pogledavši zla i ljubomorna lica svojih neprijatelja, Germanik i Hereja napustiše coenakulum³⁴.

«Znam ja, ko iza toga stoji!» Reče besno Kasije, čim su izašli u prostrani peristil³⁵, ukrašeni karijatidama i podnim mozaikom. «Ovaj stari pederast...»

«Silentium³⁶!» Prekinu ga Germanik kao vojskovođa svog zanesenog legionara. «On nije vredan da izgubiš glavu ili karijeru. Drugo sam ja – meni se svakako ne piše dobro.»

«Zapovedniče!» Smelo nastavi centurion. «U ime naših zakletva, i svega, što smo prošli, ostaću ti lojalan – makar po cenu svog života.»

Otac sasluša, spusti ruku na njegovo rame, zatim reče na uho, da ne bi privukao pažnju janitora iza kolonade.

«Onda radi ono što ti kažem. Opremi se, pokupi moje kćeri i Kaligulu, i prvim brodom krenite u Ancijum. Tiberije i *oni iznad njega* neće poštediti moju porodicu.»

Kasije, užasnut njegovom pretpostavkom, klimnu glavom.

«Odvedi moju decu kod carice Livije.» Produži vojvoda. «Ne volim je, ali jedino ona ima uticaj na Cezara. U luci ponašaj se prirodno – dok god sam ja prokonzul, tebi su otvorena sva vrata.»

«Isprva, pomislih da sanjam.» Pričao mi Kasije, kad sam ga, posle mnogo godina, upitala o tome, šta se tada desilo.

U glavi mu se vrtelo milion pitanja, za koje on nije imao vremena. Odjednom, setivši se Pizonovog zlatnog pehara, uspaničeno preporučio ocu da povraća ili potraži u luci lekara.

«Kad moja deca budu bezbedne, javi se pretoru...» Okrenu leđa otac, ignorišući upozorenje. «Verujem u tebe, Kasije. A sada – vale³⁷.»

Hereja uradi sve ono, što mu bilo zapovedano.

³² Rimski bog vremena. Fig. – simbol dvoičnosti.

³³ Rimski boginja pravde.

³⁴ Trpezarija.

³⁵ (ovde) Trem na stubovima oko zgrade.

³⁶ (lat.) Tišina!

³⁷ (lat.) Zbogom.

V

Plovidba morem je pogoršala moje stanje – dobila sam groznicu. Dadilje su me budile iz dubokog i mučnog sna da bi nahranile i napojile. Sećam se ledenih krpa na čelu i gorkih tinktura, koje mi je gurao brodski lekar. Sećam se Gaja, kako svađa se sa Kasijem, da dozvoli mu da me čuva noću. Sećam se i sestara, kako gundaju zbog nedostatka pažnje.

«Da jedem – ovo?» Dosađivala je Kasiju moja starija sestra Agripina. «Bajati hleb i topli sir, a onda – pijem sirće?»

Centurion je dugo ćutao – sve dok Livila nije počela da njunjori.

«Ovo je ratni brod, princeze.» Upozori on devojčice. «Vaš otac je u nemilosti.» Zatim, klimnu glavom prema namrgođenim mornarima. «Budite tihe, inače vaš neće spasiti niti moj ugled, niti vaše srodstvo sa Tiberijem.»

«Glupe kokoške,» Doda Kaligula. «Umesto da žalite za ocem, plaćete za medom i za lutkama.»

«Ti misliš samo na Druzilu!» Uzvratila zajedljiva Agripina, dok se plašljiva Livila sakri iza njenih leđa. «Ovo nesposobno slepo mače!»

«Umukni!» Gaj srnu na nju, ali devojčica izbegnu šamar, hitro se pomerivši iza mlađe sestre. «Ona je lepša i pametnija od tebe!»

«Ne bih rekla,» Bojažljivo probrblja Livila. «Majka kaže...»

«Ćutite, vas dve!» Preseče decu Kasije. «Mrdnite se s očiju, dok nisam prešao a verbis ad verbera³⁸!»

Devojčice otrčaše u sobu ispod palube.

«A ti, Kaligula,» Nastavi toplije. «Nemoj da gubiš živce zbog tih lujki. Naspavaj se dok smo na putu, dok nismo stigli u grad nesigurnosti i nesanice.»

Gaj pogleda ga ispod obrva. Njegovo malo lice ružili su bledilo i podočnjaci.

«Bolje je da odremaš, prinče.» Oglasi se kapetan Licinije. «Oktobar je, nebo je vedro, more mirno. Za čas smo na kopnu. Veslači su mi kao gladijatori.»

Dečak razvuče osmeh, a Licinije mu dade malu lagenu³⁹ sa vinom.

«Evo ti... Lek za spavanje.»

Nehotimice, Gaj napravi tri pomala gutljaja, i vrati sud muškarcu.

«Ne sviđa mi se.» Reče iskreno.

«I meni se ne sviđa puno toga.» Uzdahnu kapetan. «I Kasiju. I svima momcima na ovoj kvadriremi⁴⁰. Ali takav je život. Bolje je da što pre navikneš.»

Od umora i vina dečaku se zavrti u glavi.

«Moj život neće biti kao vaš.» Odgovori on ozbiljno, polako spuštajući se na klupu.

Kormilar kikutnu, i sede pored njega.

«Ti imaš duha, dečače.» Gurnu ga laktom kao starog prijatelja. «Potrudi se da ga ne izgubiš.»

Gaj klimnu glavom i nasloni se Liciniju na rame. San ga je ipak savladao.

«Žao mi je dečka,» Prošaputa mornar. «Bogovi da ga čuvaju!»

«Ako ih ima.» Kasije podignu dečaka na ruke, da bi ga smestio na neki bolji ležaj. U donjoj prostoriji naiđe na prazan krevet.

«Samo ti spavaj.» Pokri ga lacernom⁴¹ kao ćebetom. «Biće u redu, veruj mi.»

³⁸ (lat.) Od reči na batine.

³⁹ Bokast sud sa dugačkim i uzanim grlom i ručicama sa strane.

⁴⁰ Galija-četvoroveslačica.

⁴¹ Vojnički plašt.

VI

«Eno je, naše Italije.» Pokaza mi Licinije jedva vidljivu zelenu obalu. Tog jutra, kad je galija stigla u Ancijum, stajala sam na krmi sveže glave i opet nasmejana. Bila sam srećna, što sam živa. Gaj me je čvrsto držao za ruku.

«Izlečio sam te.» Smeškao se zadovoljno.

«Omnes ad arma!»⁴² Pozvao je mornare Licinije.

«Pripremite se za iskrcavanje.» Reče nam Kasije. «Moramo da stignemo na Palatin dok traje salutatio⁴³. Avgusta nikoga ne prima posle podne. A ja, ako danas ne odem kod pretora, u najboljem slučaju, biću raščinjen.»

«Kako to misliš?» Začudi se Agripina. «Zar će nas naša prababa primiti kao klijente?»

«Da li ju je neko obavestio o našem dolasku?» Upita nervozno Livila. «Hoće li poslati po nas kočiju?»

Hereja pogleda u nebo, izbroji do deset, i okrenu leđa – da se što pre skloni. Sestre, razbarušene kose i pogužvanih haljina, jedna za drugom počеше da plaču.

«Da li je moguće da ste tolike budale?» Uzdahnu Gaj.

«Kasije, stani!» Povikoh svom snagom.

On se zaustavi.

«Opasna ti je ova mala...» Nasmeja se kapetan. «A nema ni na koga.»

«Ispričaj mi – sve ab ovo⁴⁴.» Rekoh ozbiljno, zakoračih ka Kasiju. «Zašto smo morali da bežimo iz Sirije?»

«Tiberije.» Oštro me prekinu. «Zbog njega.»

«Neka je proklet!» Tupne nogom Gaj. «I on, i ovaj gnusni starac Pizon!»

«Ćutite, svih vam bogova!» Uznemiri se kormilar. «Ne znate, s kim imate posla.»

«A naša majka?» Nastavih sa pitanjima. «Braća? Zaleuk? Šta je sa njima?»

«Razumem potpuno kako je vama.» Promeni ton Kasije. «Gladni ste, umorni i uplašeni. I ja sam kao dete izgubio oca, a kasnije i moja majka umrla od tuge. Ne smete da se predate. Jedina vaša nada je carica Livija. Budite ljubazni, pa čak i ponizni, i ako treba pravite se glupi...»

Slušali smo ga pažljivo, odjednom zaboravivši na naše zamerke i svađe. Agripina, obrisavši suze, zagrlila prvo mene, a onda Livilu.

«Mi smo porodica.» Prošaputa Gaj uzbuđeno.

«Zajedno smo jači.» Zaklima glavom Agripina.

«I moramo da preživimo.» Prošaputah, uzvativši starijoj sestri zagrljaj.

«Svaka čast.» Pohvali nas Hereja. «Sloga je važna i u ratu, i u miru.»

«Armida! Suzana!» Potražih sluškinje. «Pomozite mojim sestrama da se presvuku, i napravite im frizure!»

Mlade žene odmah dotrčaše, a Agripina i Livila, zadovoljne, povukle su moje dadilje u sobicu za odmor. Gaj je pozeleo obide veslače i druge navalije sa Licinijem.

«Tiberije ne može pobiti toliko ljudi, naročito avgustovaca, bez suda i istrage.» Počuh razgovor brata i mornara. «Narod bi ga raskomadao. Verujem, da su nam majka i braća živi.»

«Nadam se da ste u pravu.» Pomislih, razgledajući luku u daljini.

⁴² (lat.) Svi na posao!

⁴³ Deo dana (pre podne), kad su bogati i uticajni Rimljani okupljali klijente radi sledovanja u novcu i hrani, sklapanja dogovora i pisanja poruka.

⁴⁴ (lat.) Od početka [do kraja].

VII

Uzvišena Livija bila je veoma stara, ali živahna žena sitne građe i bistrh bademastih očiju. Za svoje godine je imala začuđujući jasan um i savršeno držanje. Otkad je postala udovica, zamenila šarenu svilu i skupocen nakit na dugačke pale⁴⁵ preko čednih stola⁴⁶, i ne koristeći ni šminku, ni parfeme. Vodila je asketski način življenja, od robova zahtevala visoku disciplinu, i bila poznata kao domina, koja štedila na svemu osim na batinama. U narodu je važila za uglednu i samostalnu ženu, koja uzdigla svoje sinove do viših titula, i čiji saveti su bili bescen blago za Oktavijana.

Jedva napunivši sedamnaest, Livija, željna vlasti, ostavila prvog muža radi cara, potpuno odvojivši ga od dece. Plašeći se da će ovo nedelo baciti senku na Avgustov ugled, optužila oca svojih sinova za nasilje, koje siroti Klaudijan ni u bunilu ne bi počinio. A, da bi stekla veći uticaj za sebe, oterala voljenu Tiberijevu ženu, kako bi prisilila naslednika na brak s Avgustovom kćerkom. Nije podnosila ni svoju baku – svoju drugu snahu, ali istrajnost Antonije i njeno srodstvo sa Oktavijanom spasiše je loše sudbine.

«Hoće li ova Klitemnestra⁴⁷ da nam pruži utočište?» Tiho upitah Hereju, dok smo čekali u caričinom atriju.

«Jedino iz inata sinu.» Odvрати. «Oni se mrže kao pas i mačka.»

Gnusavi nomenklator najavi naš dolazak, a dvoje drugih slugu otvoriše vrata tablinuma⁴⁸.

«Gaj Cezar, sin tvog unuka Germanika,» Progunda. «I njegove sestre, u pratnji...»

«Kasija Hereje.» Nestrpljivo završi matrona, radoznalo gledajući nas i našeg pratioca. «Viteza, koji spasio život mom unuku.»

«Salve⁴⁹, Noblissima.» Istupi napred Kasije. «Čast mi je služiti caru Tiberiju i Rimu.»

Starica lukavo se osmehnu.

«Tu sam po želji vojvode Germanika.» Nastavi vojnik tonom, kojim se polaže izveštaj. «Da tražim zaštitu za princa i princeze...»

«Razumem.» Prekinu ga blagim gestom Livija, ustavši sa širokog sedišta. «Neron je sigurno izveo neku glupost, i sada plaši se Tiberijevog gneva.» Reče iritirajuće mirno i pomalo šaljivo. «Vatreni ljudi trebali bi da se boje samo svoje neizdržljivosti.»

Kasije je gledao kroz nju, ne ispoljavajući nijednu emociju.

«Moj sin je težak čovek,» Produži matrona, proučavajući nas. «A, ipak, nije zlikovac, koji proliva rodnu krv. Ako je Neron prekršio zakon, neće da stekne veću kaznu od *ademptio civitatis*⁵⁰, dok njegova deca ostaće na sigurnom.»

«Vojvoda nikad ne bi izdao svog cara.» Objasni Hereja. «On je pao žrtvom tuđe izdaje.»

«Šta znači – pao?» Uozbili se Livija. «Zar je on mrtav?»

Kasije klimnu glavom u znak potvrde.

«Requiescat in pace.» Reče žena pribrano, čak i pomalo indolentno. «Kakva budala!»

«Noblissima,» Centurion se pobuni. «Pokojni vojvoda je uvek bio plemenit i uzor svima...»

«Zato je nevino nastradao.» Podrugljivo zaključí Livija. «I sada, tako neodgovorno šalje svoju decu preko *Mare Nostrum*⁵¹ – da ih čuvam?!»

⁴⁵ Ogrtač od nebojene vunene tkanine.

⁴⁶ Ženski pamučni visoko potpasani hiton.

⁴⁷ U grčkoj mitologiji, zla i pohlepna kraljica – sinonim loše supruge i posesivne majke.

⁴⁸ Kancelarija.

⁴⁹ (lat.) Zdravo.

⁵⁰ (lat.) Oduzimanje prava građanstva i proterivanje iz grada.

⁵¹ Rimski naziv za Sredozemno more.

U trenu, kad su moje sestre drhtale od umora i straha, a Gaj ljutito stezao male pesnice, setih se razgovora oca sa Pizonom, koji sam slučajno počula, prolazeći pored triklinija⁵². Od malih nogu bila sam kratkovidna, ali moj sluh bi oštar kao sovli. Pizonovi čuvari nisu mogli pretpostaviti da dete, bezbrižno skakaćuće po atriju, može da čuje iza zatvorenih vrata. Odjednom, sve mi postade zastrašujuće jasno.

«Avgusto, molim te, saslušaj!» Uzviknuh u očaju. «Senator Pizon je prevario mog oca! Ubedio ga da poseti Egipat – bez carske dozvole!»

Zaprepašćena mojom drskošću, carica čutala još neki minut, a zatim je naredila svim slugama da napuste tablinum. Kaligula mi jako stisnu dlan, a Kasije poruči pogledom da se ne plašim.

«Da, princeza je u pravu.» Reče Liviji, i sam pomalo zabezeknut mojom smelošću. «Na prijemu, gde bejah prisutan, Nerva je pominjao svojevolsnu posetu provincije, a Pizon...»

«Ne zanima me nikakav Pizon!» Dreknula starica. «Neron je dobio najveću počast i od Avgusta, i od Tiberija, a kako njima uzvрати? Moj prvi unuk!» Jaukne patetično. «Antonija je kriva! Umesto, da na dužni način vaspitava decu, ona je samo čitala i sadila u vrtu cveće...!» Zatim, naigrano uzdahnuvši, prisedne. «Šta da radim sa ta četiri derišta?»

Poželeh da se opet umešam u razgovor, i pomenem proklete knjige, kojima nas je Pizon namamio u Egipat. Htedoh da se obratim Avgustu kao svojoj prababi, da potražim mrvicu podrške i razumevanja... Na kraju, gledajući ovu krhku ženu, za čije godine ta vest bi mogla biti fatalna, htela sam čak da je utešim... Sve dok se nismo srele pogledima.

To, što sam videla u njenim očima je bila ogorčenost – osećaj, koji odavno prepunio svo njeno biće, sakriveni ispod vela ljubavi i brige prema deci. Svojoj deci. Sve ostale je ona delila na vrste. Jačije od sebe je sa mržnjom pratila, a one slabije olako uništavala. A sada, imajući moć i slavu, Livija ogorčeno gledala sve one, što su odbili da idu njenim stopama.

Gadljivo skrenuh pogled.

«Donela sam odluku.» Izreče zvanično, pružeci Gaju ruku da bi je podigao sa sedišta. «Ti, dečake, ostaješ sa mnom.»

Gaj pogleda u mene, shvatajući da nam preti razdvajanje.

«Šta će biti sa devojkicama?» Upita Kasije.

Carica ga izmeri pogledom.

«Ko si ti – vojnik ili dadilja?» Njen bes se pretvori u sarkazam. «Neučtiv si, kao i ova mala...» Pogleda kroz mene. «Kako ti je ime?»

«Julija Druzila.» Odgovorih ravnodušno. Mrzila sam moje ime, diveći se Grkinjama, čija su imena bila zvučnija i maštovitija od rimskih. Zaleuk me je zvao Glaukula⁵³, i ovaj nadimak mi bio slađi od svih tepanja.

«To ime je za gospe – nemoj da ga brukaš.» Livija prošeta do stuba sa Tiberijevom bistom, skrstivši mršave ruke. «Znaš li da predeš i tkaš?»

«Ne znam.» Odvratih.

«Naravno.» Reče namršteno. «Roditelji nisu te naučili da budeš gospa.»

Slegnuh ramenima.

«Druzila je još mala, i bolešljiva.» Objasni Agripina. «Dok mi s Livilom znamo sve o domaćinstvu.»

Livija umorno podignu dlan da je zaustavi.

«O, da sam obraćala pažnju na boljke, nikad ne bi postala ono što jesam – majka, carica i samostalna žena.» Nastavi poučno-umišljeno. «Računam u životu jedino na sebe, i zato sam dobro. Roditelji umiru, muževi odlaze, braća i sestre mrze te zbog nasleđstva, pa čak i deca vole te jedino dok si njima potrebna.»

⁵² Trpezarija.

⁵³ (st.gr.) Sovica (takoder žensko ime).

Okrutne reči i škripući glas su postajali nepodnošljivi.

«Ja ne znam ništa o kućanskim poslovima,» Oglasih se. «Ali tečno pričam grčki, i volim istoriju. Podučava me Zaleuk, nastavnik moje braće.»

Livija odmahnu sa rukom.

«Vas tri,» Obrati se sestrama i meni. «Idete odmah kod Antonije. Dobićete nosiljke i pratnju... Tribune,» Tu skrene pogled na Hereju. «Sve dok sam živa, nema razloga da brineš za *moju* praunučad. A što se Nerona,» Završi bezočno. «Ne žalim ga, jer on me najviše na svetu razočarao.»

Kasije klimnu glavom, pa me uze za ruku.

«Ne!!!» Zavapih. «Neću da idem bez Kaligule!»

Livija požuti od jarosti, a njene oči pocrneše poput uglja. Tog trenutka, ličila je na Meduzu, mitskog stvora, čiji je pogled pretvarao u kamen.

«Ko si ti, kučko, da se suprostavljaš *meni*?» Tiho progovori. «Meni u mojoj kući, sugerišeš šta ću ja da radim?»

«Odlazimo.» Centurion me prebaci preko svog ramena i vrati se u ulaznu dvoranu. Sestre su potrčale za njim, a Kaligula, osećajući rastanak, počeo da plače i doziva me.

«Druzilaaa!»

Pokušah da se oslobodim, ali je Kasije me čvrsto držao.

«Nemoj da praviš cirkus, malena.» Prošaputa mi na uvo. «Biće u redu.»

«Ne razumeš,» Zaplakah. «Ne mogu ja bez njega!»

Vojnik ubrza korak.

«Jeste, ne razumem. Misliš, da sam blesav?»

«Ne...» Naslonih glavu na njegovo rame. «Pomozi mi, Kasije... Molim te.»

Nisam primetila, kako me prebaci u nosiljku.

«Budite pažljivi, inače imaćete posla sa mnom.» Reče četvorici robova-nosača. Armida i Suzana, koje su čekale u vestibulu, jurnuše da mi pomognu.

«Gubite se!» Podviknu Agripina, namestivši se pored mene.

Sloga sa sestrama je uvek bila kratkog daha.

«Jahaću ispred.» Gurnu glavu Kasije ispod šarenog velarijuma⁵⁴. «Ne brini, vratiće se tvoj Kaligula. Gadura neće još dugo... da ga maltretira.»

Verovala sam mu.

«Da je Cezar imao bar deo tvojoj hrabrosti,» Nasmeha se. «Za njega bilo bi još nade.» Zatim, spretno uzjanuvši konja, viknu.

«Villa Claudiana!»

Majka mog oca, nasuprot njenoj svekri, nije postavljala pitanja. Ona je uvek *znala* i *razumela*. Čim je nas Kasije uveo u njen atrij, Antonija, uprkos statusu i godinama, istrči u susret, pa me zagrlila.

«Cvetiću bakin... Dobrodošla kući.»

⁵⁴ (ovde) Krov od tkanine iznad nosiljke.

VIII

Tri godine bez Gaja padoše mi jako teško.

Sećam se, kako su majka, Neron i Druz stigli na Palatin, noseći očev pepeo. Narod na Forumu je žalio za slavnim vojvodom, tražeći kaznu za krivca, i zaverenici, u strahu od eventualnih pobuna, odlučio da žrtvuju Pizona. Trovač je isprva bio proteran na Rodos, a ubrzo i primoran na samoubistvo.

Tiberije, da bi uklonio od sebe sumnju, je javno oprostio posinku «aferu sa Egiptom», i priredio dostojnu sahranu. Dvolični car odade počast i Hereji – čoveku, koji spasio njegove unuke, proizvevši ga u tribunus angusticlavius⁵⁵, ali naredivši da vrši svoje dužnosti što dalje od brežuljka Romula⁵⁶.

Nesrećni Zaleuk je nestao dan posle smrti oca, ostavivši me željnu da istražujem njegove reči...

Sestre nastaviše da me zadevaju, tražeći i dobijajući podršku od majke. Jedino baka, slomljena gubitkom sina, u mom društvu videla je rasterećenje. Često smo doručkovale zajedno u njenoj sobi, podsmejavajući se majci i Liviji.

«Kažu da ličiš na mene,» Reče mi jednom Antonija. «Iste plave oči, velike i setne, i tamna blistava kosa... Nisi nasledila ništa od tih Julijevaca – bistra si, vatrena i uporna kao tvoj praded – Marko Antonije. Takvi smo svi – Germanik, ti, i ja. Nas ne zanima tuđe mišljenje, mi idemo kroz život kao ratnici...»

Slušala sam matronu pažljivo, i gledala u njeno glatko, bez ijedne borice, okruglo lice. Ova punačka žena nije ni u mladosti važila za lepoticu, ali imala dovoljno snage i pameti da osigura sebi poštovanje avgustovaca.

«Da li si volela svog muža, bakice?» Upitah nju, kad je Antonija, prisativši se nečeg, začutala.

«Da nisam volela tvog deda,» Nasmeja se. «Nikad ne bi zakoračila u taj zmijarnik – Livijinu kuću.»

Osmehnuh se, ali ubrzo osetih tugu. Kao dete, mislila sam da ću uvek voleti jedino Gaja. Suludo je bilo nadati se da neko u Rimu može da razume ovo osećanje. Još od vremena Nume Pompilija⁵⁷ brakovi između najbližih srodnika su bili strogo zabranjeni. Avgust je proterao svoju kći Juliju na poludivlje ostrvo Pandateriju samo zbog glasina o njihovom rodoskrvnuću.

«Ja nikad neću da se udam.» Rekoh ozbiljno, pomerivši od sebe tanjirić sa voćem. Sama je pomisao o udadbi za nekog drugog, izazivala je muku.

«Svašta!» Antonija se začudi. «Zar ja odgajam devicu vestalku?» Onda, uz kikot doda. «Danas su i kurve poštenije od tih uobraženih tribada.»

«Ne želim biti vestalka.» Pomalo uvredih se. «Ali ne želim ni da se udajem.»

Antonija me pogleda pravo u oči, a njen glas odjednom izgubi mekoću.

«Šta ti je, Druzila? Ti si princeza, imaš obavezu da se udaš i da radaš decu. Obično o udadbama odlučuje Cezar, ali ako ga ja zamolim, moćićeš da biraš muža sama...»

Kao sva usamljena deca, imala sam naviku da prekidam sagovornike, naročito kad me nešto mučilo.

«On nikad ne bi dozvolio...» Presekoh se, shvativši da sam izrekla previše.

Matrona uzdahnu, pomeri se ka meni i zagrli me.

«Razumem. Voliš nekoga, kog ne bi smela.»

Ćutala sam. Moju istinu ne bi mogla podneti čak ni emancipovana baka.

«Nećeš ni da mi kažeš?» Zabrinu se ona.

⁵⁵ (lat.) Viši oficirski čin za vojnike iz viteškog staleža.

⁵⁶ Palatin.

⁵⁷ Drugi rimski vladar iz Doba Kraljeva.

Razmislih u trenutku, šta bi bilo kad bi neko saznao. U mojoj glavi zalebdeše slike, koje izluđivali i terali u plač.

«Ne mogu..!» Promrmljah kroz suze.

«U redu, ne moraš.» Poljubi me Antonija u čelo, a zatim, skinuvši sa vrata maramu od svile, obrisao mi suze. «Jadno moje dete... Oprosti svojoj glupoj babi, što sam te rastužila.»

Još dugo nismo pričali o tome. Baka je bila veoma pažljiva i, koliko mogla, trudila se da mi pruži utehu posle onoga, što smo obe preživele.

«Moja si jedina nada, Druzila.» Govorila je. «Nerona više nema. Moj mlađi sin Klaudije je kreten – nije čudo što mu propadoše oba braka... Moja kći Livila bi me prodala za novac ili moć. A tvoje sestre su, izgleda, povukle na tetku – već mi dosađuju da im tražim muževe... Samo me ti razumeš, dušice.»

Bila je to, verovatno, jedina Rimljanka, koja kod drugih žena više cenila harizmu i inteligenciju, nego pregalaštvo ili veštinu vođenja domaćinstva. Imala je veliku biblioteku sa veoma retkim knjigama na latinskom i grčkom, koju joj jepoklonio sam Avgust. Baka je čuvala ovu odaju kao blago, i niko osim mene i strica Klaudija nije smeo da njoj pristupi. Očev brat je bio jedini Antonijev potomak, koji nije težio za vojnom službom. Rođen sa fizičkim nedostacima, Klaudije je cele dane provodio među knjigama, proučavajući istoriju Etruraca – prvih stanovnika Italije. Život u senci starijeg brata ga je pretvorio u konstantno ljubomornog, infantilnog, škrtog i povučenog u sebe knjiškog moljca.

«Šta ti tu radiš?» Urlao je kao Kerber⁵⁸ svaki put, kada me video u bakinoj biblioteci.

«Antonija mi je dozvolila.» Ponosno sam odgovarala, i stric me odmah puštao na miru.

Ova prostorija sa živopisnim freskama, urednim policama i stotinama volumena je za mene bila svetinja, u koju sam ulazila s poštovanjem i oduševljenjem. Vergilije, Varon, Ciceron... – nijedan od tih moćnika, koji su gradili pamćenje Rima, mi nije omakao. Gutala sam sve – istorijske spise, grčke mitove, legende, drame... Sanjala sam da će moja dela jednog dana biti prepisivana u Argiletu⁵⁹, i izvođena na pozornici...

Najveći uzor mi je bio Ovidije – tvorac božanstvenih priča i pesama. U vreme Avgusta, zbog veličanja ljubavi i otvorenu kritiku oholih avgustovaca, njegove knjige bile su zabranjene, i uništavane. Tiberije nije poštdeo ni samog pesnika, oteravši ga na negostoljubljivu obalu Ponta. Antonija je bila dovoljno hrabra i luda da sačuva primerak njegovih «Ljubavnika», jer i ona nalazila spas od stvarnosti u svetu svitaka i mašte.

⁵⁸ Kod starih Grka – troglavi pas-čuvar u podzemnom svetu.

⁵⁹ Rimski kvart, gde su se nalazile knjižare.

IX

Uoči prolećnoga praznika Palilia⁶⁰ stigla je vest da se Livija teško razbolela. Naime, o tome, kakve su tegobe bile u pitanju, znali su samo njen lekar, pravnik i balneator⁶¹, ali se pričalo da carica jedva ustaje sa kreveta i stalno jauče. Na moju sreću, sumnjičava starica odmah otposla Gaja «tamo gde pripada», odnosno u Villa Claudiana.

Tog dana rimske žene, saglasno tradiciji, su ukrašavale kuće i dvorišta. Antonija i Agripina Starija su plele cvetne vence za vrata i ognjište, a ja sam kitila sa trakicama fontanu u atriju. Sestre su otišle na Karine⁶² da pomognu sa pripremama našoj tetki. Nekadašnja čuvena lepotica, Livila Starija je uspeła da osvoji naklonost carevog jedinca Druza Mlađeg, i učvrsti svoj položaj rođenjem sina Gemela.

U podne, dvorski glasnik Fabije pozdravi baku, i saopšti tužnu vest, ne krijući pri tome radoznali pogled.

«Ako očekuješ od mene likovanje, onda ću te razočarati.» Reče Antonija sa uzdahom. «Na mene, kao ženu njenog sina, Avgusta uvek može da računa.»

«Želimo majki-carici da brzo ozdravi!» Uzbudeno dodade majka.

«Žao mi je, moje gospe.» Nemarno prebaci penulu⁶³ preko ramena Fabije. «Noblissima je strogo zabranila posete. A naročito ne bi želela da vidi vas, gospo Antonija.»

«A nek' je Libitina⁶⁴ uzme!» Uzviknu kći trijumvira, i, zgrabivši sa stola retku vazu od sidonskog stakla, lupi je o stub. «Prenesi ovo domini. Jesi li čuo?»

Mladić odjednom izgubi hrabrost i, kao dečak, zaklima, a baka opet, preteći, podignu ruku.

«Gubi se, dok tebe nisam počela da gađam!»

Majka, bojažljivo posmatrajući svoju svekrvu i u žurbi odlazećeg gosta, pedantno poče skupljati po podu parčad obojenog stakla. Cela ta slika izgledala komično, pa sam se glasno nasmejala.

«Ta ni mog sinanije žalila kao tu kletu vazu!» Baka mi se pridruži. «I sada, evo, krade mojim robovima posao.»

«To nije smešno.» Namršti se Agripina Starija. «Ja samo učim decu da se ne oslanjaju na robove – previše.»

«Previše – si čitala o Spartaku⁶⁵.» Odgovori Antonija, u trenu se uozbiljivši. «Samo bogovi, tako im svega, znaju kako mi krvari srce... Moja žalost trajaće sve dok sam živa, ali nemam nameru da setam ovom kućom namrgođena i glumim neku Hekabu⁶⁶. Potrebna sam mojoj porodici.»

Majka zagriže tanku usnu, i zlovoljno skrene pogled.

«Car nije dozvolio mi da odem na sahranu sina.» Zamišli se baka. «Stara veštica četvrtu godinu drži mog unuka u kućnom pritvoru. Ako ti misliš da su oni završili s nama, varaš se. To je početak naših noćnih mora.»

«Upozoravala sam ga, majko.» Pravdala se Agripina, praveći tužne grimase. «Molila sam ga, preklinjala, da ne ide u Egipat, ali moj muž je uvek bio nedokazan...»

«Znam bolje od tebe, kakav je bio Neron.» Zaustavi je matrona. «Nisu svi stvoreni da puze pred vladarima, a naročito – gorima od sebe. Kada je orao primoran da deli nebo s lešinjarima, njegov je usud očigledan.»

⁶⁰ Dan osnivanja Rima.

⁶¹ Sluga u kupatilu.

⁶² Dolina u Rimu, u doba Carstva pretvorena u elitni kvart.

⁶³ Ogrtač sa kapuljačom.

⁶⁴ Rimska boginja smrti.

⁶⁵ Znameniti vođa ustanka rimskih robova, poznatog i kao Treći robovski rat.

⁶⁶ U grčkoj mitologiji – žena cara Prijama i majka 19 dece, poginulih u Trojanskom ratu.

«Suprug nije mislio na mene,» Prošaputa majka. «Ni na sinove.»
Antonija joj nije odgovorila.

«Vratimo se pletenju venaca.» Podseti strogo Agripinu i služavke.
U tom trenutku vrata ekusa se otvoriše.

«Domina!» Na ulazu pojavi se Akteon, bakin sekretar. «Princ Gaj je ovde!»

«Kaligula, unuče moje!» Radosno uzviknu Antonija. Majka se zahvali Junoni, a ja, bacivši svoj venac, potrčah bratu u susret.

Gaj se promenio. Bio je od mene višlji, prilično oslabio, i oklevao je da me zagrli. Međutim, ja ni trena nisam čekala.

«Nedostajao si mi..!»

Osetih kako moji zagrljaj i poljubac ga vraćaju iz samo njemu poznatog košmara. Najzad, me pogleda sa nežnošću, uzvraćajući čežnju.

«Morao sam biti jak, Druzila.» Šapnu mi na uvo. «Tvoja je ljubav davala mi snagu.»

X

Tiberije nije voleo žene. Najviše je tome doprinela vlastoljubljiva carica Livija, ali i Julija – njegova druga supruga. Kći Avgusta i majka moje majke je imala teško odrastanje. Kad je Skribonija, Julijina mati, bila trudna, svi rimski auguri i auspeksi⁶⁷ su tvrdili da će Oktavijan dobiti sina. Ipak, na svet je došla devojčica, što uveliko razbesnelo Avgusta. Istog je dana nesrećna Skribonija dobila razvod i smesta morala napustiti palatu. Pričalo se, da u tom događaju glavnu ulogu je odigrala Livija, Oktavijanova tadašnja ljubavnica. Kad je postala carica, Livija je uporno radila na tome da bi njena pastorka pala u nemilost, što joj na kraju uspeło. Triput udavana iz političkog interesa, Julija je nalazila utehu u slučajnim vezama. Tiberije je njene prevare podnosio veoma teško, zbog čega mu se rugao sav Rim. Na kraju, poslavši nevernu suprugu u egzil, car je rešio da ostatak života provede neoženjen. Samoću i razočarenje on je lečio zabavama sa mladićima, vraćajući svetini za podsmeh kaznama i porezima.

«Kloni se žena, Cezare.» Prorekao mu dvorski astrolog Trasilije na dan Germanikove smrti. «Tebe će upropastiti Pandorina⁶⁸ kći.»

Postojala je, ipak, jedna gospa, koja uživala Tiberijevo poštovanje. Antonija, čiji su sin i suprug pali žrtvama njegovih spletki, imala je retko pravo lične prepiske sa Cezarom i dolaska na dvor bez poziva.

«Da bi preživela u muškom svetu, dušo.» Učila me baka. «Moraš da imaš stav i umeš da ga izneseš, ne pominjući tuđe greške. I, ako već razobličavaš nekog, ne plaši se, i budi sigurna u sebe.»

Kada je Nemezis⁶⁹ jedno za drugim uzela Tiberiju sina i majku, Antonija je kao prva izrazila caru saučešće. Gubitak najbližih i strah od atentata su naterali tiranina da se povuče na ostrvo Kapri, prepustivši upravljanje Carstvom gradskom prefektu Eliju Sejanu.

«*Ne vraćam se u prestonicu, sestro.*» Pisao je baki car. «*Ostavljam ovu veliku kloaku namesniku, kome nimalo ne verujem. Jedino ti još nisi omanula, zato imenujem te za tajnog savetnika. Želim znati sve, o čemu priča se na trgu i raspravlja se u Curia Hostilia⁷⁰. Imaćeš pristup eraru, i fiskusu⁷¹, da me redovno obaveštavaš o stanju. Posmatraj za Sejanom – ambicije ga mogu pokvariti. Da bi tvoju odanost nagradio, ispuniću ti svaku molbu koju budeš imala.*»

«*Salve, Božanstveni! Svi mi, od plemića do robova, smo rođeni da tebi služimo.*» Mudro uzvraćala Antonija. «*Za mene, kao ženu, čast je da ispunim ovu dužnost. Sve dok sam živa, neću da te izneverim. Molbu imam samo jednu, Cezare, – zaštititi moju unučad.*»

⁶⁷ Proroci, tumači znamenja.

⁶⁸ Pandora – u grčkoj mitologiji, prva žena – pandan hebrejskoj Evi, koja je na svet donela zlo i patnju.

⁶⁹ Grčka boginja osвете.

⁷⁰ Senatska zgrada na Forumu.

⁷¹ Državna i carska blagajne.

XI

«Zapravo, nisam ni video Liviju otkad smo se rastali.» Pričao Gaj, kada smo sedeli sami u bakinom vrtu. «Bio sam talac, koji nije smeo da napusti sobu, osim radi kupanja i nužde. Hranu su mi donosili robovi, neprijatni kao naša prababa. Imao sam desetak knjiga, ništa manje odvratnih. Da ne bih poludeo, počeo sam da škrabam pesme i menjam razmeštaj u sobi.»

«O, rođeni moj,» Grčila sam brata, mazeći po tamnoj kosi. «Bolje da sam ja preživela sve ovo!»

«Nemoj da pričaš,» Zaustavi me on. «Ti ne bi izdržala.»

«Ako sam izdržala bakine priče o braku.» Našalih se. «Mogla bih i Liviju.»

Kaligula podignu glavu i razrogači nebesko plave oči.

«Rekla sam da neću...» Objasnih.

«To nije moguće!» Prekinu me. «Ti imaš devet godina!»

«Ja nemam ništa s tim.»

Izgledalo je kao da se pravdam, što ga sasvim razbesnelo.

«Šta si joj rekla – kad je pitala zašto ne želiš da se udaš?»

«Ništa o nama.» Uplašeno probrbljah. «Ali je ona shvatila da sam zaljubljena...»

«Druzila! Marsa ti i Reu Silviju⁷²!» Uzviknu Gaj. «Zar želiš da nas opet rastave?»

«Ja nisam kriva!» Pokušavala sam da ne plačem, ali nije uspevalo. «Ona ne zna, da si ti...»

«Nemoj da cviliš, sestrice.» Namršti se. «Ne volim ženske suze.»

Ustadoh sa velikog alpinuma⁷³, na kojem sam volela da sedim i krenuh prema malom vodopadu na suprotnom kraju bašte.

«Gde ćeš?» Uhvati me za ruku. «Misliš, da se izvučeš?»

Pokušah da se otmem, ali njegov pogled, neobično divlji, me nepomičnu. Usledio je poljubac – vreo i vlažan, ostavivši me bez daha.

«Šta to radiš?» Jedva skupih snagu da se trgnem. «Mi smo brat i sestra!»

Gaj se samo nasmeja.

«A šta da radim, kad je smo ja i žena mog života rođeni od istih roditelja?»

Stidljivo uzvratih mu osmeh.

«Hoćemo li da se volimo – do kraja?» Upitah uzbuđeno, tražeći njegov pogled.

«Ono – do kraja, i do beskraja su izmislili gubitnici.» Progovori znalački. «Ljubav priznaje samo – tu i sada.»

Nisam se slagala, ali sam rešila da prećutim. Odjednom, Gaj se zamisli, i izusti mi na uvo.

«Nemam ja izbora. Moram postati prestolonaslednik.»

Prisetih se mog dečijeg proročanstva na dan očevog trijumfa, pa ga zagrlih.

«Jedino tako moćiću da spasim porodicu,» Nastavi, vodeći me u hladovinu hrasta. «I da budem s tobom.»

Osetih divljenje i strah.

«Šta si naumio?»

«Ne brini, sve sam isplanirao.» Odvрати ozbiljno. «Isprva, moram da se približim Tiberiju.»

«Naš otac bio je prestolonaslednik.» Primetih bojažljivo.

«Germanik bio je budala,» Zaključí Kaligula. «Zato je loše prošao. A što se mene tiče, ja za cara ne predstavljам pretnju. Uspeo sam da ubedim Liviju kako sam glup i jadan, što je ona nesumnjivo prenela Tiberiju. Tražiću, dakle, carev poziv, i izigravaću njegovu dvorsku ludu, sve dok mu ne budem ugodio.»

⁷² Marsova žena, majka Romula i Rema.

⁷³ Veštački brežuljak zasađen alpijskim biljkama.

Ovo je zvučalo pomalo naivno, ali duboko u svom srcu imala sam osećaj da će on ostvariti taj poduhvat. Također, prošlo mi kroz glavu, da će mu zatrebati i... pomoć sestre.

«Hoćeš li da me podržiš, Druzila?» Upita poluglasno.

«Ako me povedeš sa sobom.» Nasmeših se.

Gaj napravi kolut očima.

«Nemoj da ucenjuješ. Zar misliš da bih te izložio opasnosti?»

«Car nije sam.» Pojasnih mu. «Uz njega su senatori i vojska. Ne zaboravi, Gaje, ti si samo dečak.»

Brat zakikota.

«Kako će mi pomoći devojčica?»

Odgovor na to pitanje već lutao kroz moje misli. Zavera... Mitra... Žene... Setih se Zaleukovih poslednjih reči, kako se mržnja zapravo rađa iz straha.

«Naš ded je samo čovek.» Nastavih sigurnije. «I on ima strahove... Od žena.»

Kaligula se začudi.

«Da li znaš nešto čega ne znam?»

«Za sada samo pretpostavljam.» Slegnuh ramenima. «Ali znam da ne smemo da žurimo na Kapri dok ne istražimo.»

«To je zbog proročanstva?» U Gajevom glasu počuh nevericu. «Kao da će cara smaknuti „Pandora“? To je smešno! U palati nema čak ni fresaka sa curama, a ima desetine telesnih čuvara protiv kojih nema šanse ni sama Belona⁷⁴!»

«Zašto su žene oduvek podređene muškarcima?» Izustih prvo što mi palo na pamet.

Ovo je bilo poslednje, što Gaj od mene očekivao da čuje.

«Zato što su žene slabija stvorenja...» Reče nesigurno. «I treba im zaštita i briga.»

«Je li?» Prižmurih, osetivši u sebi želju da se pobunim. «Zar je to zaštita, kada ti neko izabere muža, a on ti odredi koliko rodiš dece? Zar nekoga briga da mi, žene, živimo značajno kraće, nego vi, muškarci? Mi se ne pitamo ništa, ali zašto?»

Brat zapanjeno treptao, pitajući se šta se odjednom desilo sa njegovom Druzilom.

«To je, valjda, uloga svih žena – biti supruge i majke...» Reče nesigurno.

«Dakle, ili tuđa kuća, ili lupenar, ili dom vestalki.» Odmahnuh rukom. «Ne zna se šta je od svega toga gore.»

«Nisam razmišljao o tome.» Zaklima on levo-desno.

«Jedino baka imala je smelosti da kaže Avgustu u oči da bi više volela da Carstvom vlada Kleopatra.» Setih se Antonijinih priča.

«Bila je mlada.» Kikotnu Kaligula. «Zar bi se Avgust ljutio na dete?»

«Nije u tome stvar.» Objasnih. «On je osetio njenu hrabrost, i popustio.»

«Oktavijan moj uzor nije,» Poče da se nervira Gaj. «Ali, zar može da se poredi veliki osvajač sa ženom sumnjivog morala?»

Ta rasprava je mogla lako dovesti do svađe, ali nisam odustajala.

«Misliš, slabić i spletkaroš sa pravom junakinjom? Seti se, šta je nama pričao naš učitelj u Egiptu! Rim je u rukama nove religije, koja nam bira vladare i način življenja!»

Najzad, primetih u njegovim očima iskricu radoznalosti.

«Šta treba da uradim?»

«Samo da sačekaš.» Pomilovah ga po ruci. «Tražićemo odgovor u bakinoj biblioteci. Tiberije ti neće pobeći, no ako odeš tamo nepripremljen, upropastićeš nas sve.»

Gaj klimnu glavom.

«Zvuči zanimljivo, i verovatno si u pravu.»

⁷⁴ Rimsko boginja rata.

Bilo mi je drago, i ne samo zato što se brat složio sa mnom. Osetih da će ova misterija odigrati veliku ulogu u mom životu.

«Prinče! Princezo! Gde ste?» Začusmo glas Antioha, kneza od Komogene i Germanikovog taoca i štićenika. «Suton je, služi se coena⁷⁵!»

«Šta se dereš? Tu smo!» Krenu Gaj u susret dečaku.

Pogledah gore. Na Marsovo polje je lagano padalo veče. Crveno sunce se upravo sakri iza zabata hrama Velike Majke.

«Domina!» Dotrča zadihana Armida, divljački gazeći po cveću. «Familija je ručati! Majka te grditi...»

«U redu, smiri se.» Pružih Germanki sveže ljubičice. «Upropastila si bakinu baštu, i nosićeš za kaznu ovaj buket sve dok se ne vratimo.»

Armida zbunjeno me pogleda, a zatim udari u smeh.

«Konačno napreduješ.» Pohvalih je. «Kao ja... Od sada, niko više ne sme da me grdi. Znaš li, zašto?»

Plavuša-dadilja raširi ruke.

«Zato što to neću dozvoliti.»

⁷⁵ (lat.) Večera.

XII

Agripina Mlađa je imala petnaest godina, a Livila dve godine manje, kad je Tiberije objavio njihovu veridbu sa dvojicom konzula. Pročitavši carevo pismo, Antonija okupi porodicu u trikliniju, gde, uprkos svim pravilima, žene nisu sedele na stolicama, nego ležale na mekim klupama zajedno sa muškarcima.

«Desilo se ono što ste želele.» Obrati se unukama. «Žurite ste da se skrasite pored senatorâ... I eto, od svih kandidata Tiberije izabra najgore.»

«Molim te, majko!» Umeša se Agripina Starija. «Nemoj da kvariš taj trenutak!»

Moje sestre, malopre vedre i vesele, sada su uplašeno zurile u baku. Braća Druz i Neron, koji su inače smatrali vinkulum matrimonii⁷⁶ temom zgodnom jedino za šale, sad se jedva uzdržavali od smeha. Stric Klaudije je gledao u tanjir, čekajući znak za početak obedovanja. Sveža udovica tetka Livila također nije delovala previše zainteresovano.

«Ahenobarb je kockar i ženskaroš,» Izreče Antonija, ignorišući snahu. «I ne propušta dobar komisatio⁷⁷. Ne treba biti vrač, da bi pročitao budućnost Agripine. Ako pusti vepra u lumperaj, nosiće srebro i zlato, a kad joj se smuči – samo modrice.»

«Zašto to radiš?» Upita je majka neprijatnim polušapatom.

«Zato što volim moje unuke.» Mirno odgovori Antonija, i nastavi. «Vinicije je besednik u pokušaju, i ne traži suprugu, već nekog ko će uživati, slušajući njegove mudrolije. Livila, možda, neće biti psovana i tučena, ali će jednog dana umreti od dosade.»

«Brak nije zabava,» Neočekivano podrži majku tetka. «One nisu više deca.»

«Koja od nas je birala svoj život?» Osmeli se Agripina Starija. «Ili se udala zaljubljena? Ljubav i sreća stižu kasnije, sa dolaskom na svet deteta...»

«Ćutite obe,» Prekinu ih baka. «Ne poredite sebe sa mnom. Ja sam se udala za onog koga volela, izrodih onoliko dece koliko želela da imam, i niko nije smeo da mi se suprostavi.»

«Ne zaboravi, majko, da si bila Avgustova sestričina.» Podseti je tetka, ali baka nije bila raspoložena za disput.

«Avgust me je cenio zbog mog karaktera. Ako si žena, koja zna šta hoće, a pri tome ne gaziš po leševima, niko te ne dira, a čak i poštuju... Ali, naš razgovor postaje besmislen, i bolje da počnemo sa zečijim gulašom. Između jela pričaćemo o mirazu za devojčice.»

Čim je Antonija pomenula miraz, mojim je sestrama odjednom se popravilo raspoloženje. Braća i stric su željno iščekivali pečenje, dok majka, slagavši da nije gladna, uze u krilo Livilinog sina Gemela.

«Žao mi je za sestre.» Rekoh Gaju na uvo. «Ako je bakica u pravu...»

«Same su krive.» Uzvрати flegmatično, i navali na gulaš.

«Danas su one, sutra ja...» Pomislih, i naježih se. «Ne! Ja to nikako ne smem dopustiti.»

Pogledah baku, koja sada opušteno ćaskala sa svojom najstarijom unukom – Klaudijevom kćerkom Antonilom.

«Ako ne mogu da izbegnem brak, uz njenu pomoć barem moćiću da biram.» Nastavih u sebi. «Ali ne вреди... Zar bi neko pristao da bude suprug samo na papiru? Da li bi neko želeo da glumi sa mnom porodicu danju, a noću spava u susednjoj kući? U koga mogla bih da imam poverenje?»

Na pamet mi pade samo jedno ime.

«Gaj će me ubiti,» Zažmurih, i ustadoh naglo.

«Druzila, šta ti je?» Uplašila se Kaligula.

⁷⁶ (lat.) Bračna posla.

⁷⁷ Pijanka.

«Želim svu sreću Agripini i Livili...» Počeh nesigurno, klimnuvši u sestre. «Divim se vašoj hrabrosti. Ja ne bih mogla da se udam za potpunog stranca.»

«Ko tebe šta pita?» Pocrveni majka.

«Ja pitam.» Ustade i baka. «Konačno u ovom domu vidim pametnog čoveka.»

«Zato...» U jednom dahu izustih. «Uz tvoju pomoć, bako, tražiću od cara dozvolu na brak iz ljubavi.»

«Svaka ti čast!» Uzviknu radosno Antonija. Ostali su zaprepašćeno ćutali. «Samo da čujemo njegovo ime.»

Nisam imala snage da pogledam Gaja. Bilo je kasno da se oklevam.

«Kasije,» Uzvratih. «Tribunus militum Cassius Chaerea.»

XIII

«Ne, to je nemoguće,» Bunila se Agripina Starija. «Moja kći, Avgustova praunuka, i vitez sumnjivog porekla! Šta zna Druzila? Od malena vuče se za tim centurionom kao rep, ali Hereja... Ne znam da li je taj čovek lud ili sračunat.»

Baka se samo smejala.

«Začudila bih se da si mi rekla nešto drugo. Na sreću, ne odlučuješ o tome ti, nego Tiberije.»

«To je sramota – brak bez dece... Ovaj čovek nije za Druzilu.»

«A ko bi trebao da bude?»

«Neki avgustovac. Recimo, mladi Asinije.»

«Sinak senatora Salonina?»

«A šta mu fali? Zdrav, visok i lep, kao sam Febije⁷⁸, i veoma je ambiciozan.»

«Odlično! Sačuvam ga za cara.» Zaključio Antonija. «Matori kurjak stalno traži mlado meso.»

Dok sestre, okupirane svojim venčanjima, konačno ostaviše me na miru, Gaj... tri dana nije hteo da me pogleda.

«Još uvek nemam reč za tebe.» Bilo je prvo što sam čula kada mi otvorio vrata. «Gora si od Livije.»

Ta uvreda je bila gora i od šamara.

Zagrljao ga. Kaligula je bio ljut, ali se nije opirao.

«Kasije je evnuh.» Probrblja, setivši se nakaradne glasine.

«A ti si idiot.» Nasmejao se kroz suze. «I majmun bi već shvatio.»

Gaj uzvрати mi osmeh, pa i zagrljaj.

«Znači, si glumila?»

«Tek ću da glumim.» Odvratih, pomalo srdita na njega.

«Otkud znaš da će Hereja pristati na lažni brak?» Sumnjičavo me pogleda. «To se kažnjava.»

«Kasije je dobar čovek.» Objasnih. «On je nas spasio.»

Dečak se namršti.

«Svejedno, ja ne verujem vojnicima. Oni su ubice.»

«Vivere est militare⁷⁹.» Rekoh ozbiljno. «Vitez ne bira šta će biti. On ostade bez roditelja jako mlad...»

«A, ne zanima me.» Kaligula se iskezi. «Više me brine kako si se ti odjednom promenila. Bila si krhka i nežna devojčica, a posle druženja s Antonijom postala opasnica kao ona.»

Uhvatih sebe kako opet lupam bez razmišljanja.

«Bojim se da sam konačno shvatila ko sam.»

«E sestrice...» Uzdahnu Gaj, i čmokne me u čelo. «Samo ja mogu da te volim, za sve druge si neshvatljiva... i nepodnošljiva.»

Slegoh ramenima.

«Navikla sam.»

⁷⁸ Rimski bog Sunca i umetnosti, pandan grčkom Apolonu.

⁷⁹ (lat.) Život je borba.

XIV

U donjem delu Marsovoga polja nalazilo se Kozje jezero – duboka tamna močvara, koju su još naši preci – Latini – smatrali ukletom. Pričalo se da je Romul, naiđoše na Kozje jezero za vreme oluje, nestao bez traga zajedno sa svojom pratnjom. Tamo je navodno Numa Pompilije sreo izvorsku nimfu Egeriju, koja mu kazala da blizu močvare izgradi Panteon⁸⁰. Hram bi sazidan, ali kobna magija tog mesta još je mnogo godina plašila ljude. U obližnjem šumarku bilo je teško sresti čak i lovca, iako je leti taj predeo vrveo od zečeva i divokoza.

To je bilo idealno mesto za moj tajni sastanak. Uz pomoć Akteona i njegove supruge Fotis saznala sam da je Kasije boravio na Eskvilinu, gde se bavio obukom regruta. Odbacivši predrasude, napisah mu kratko pismo, tražeći susret i pomoć.

«Ova devojka je luda kao zec.» Reče Akteon ženi, kada smo se krišom spremali za put. «U tu bestragiju ne bi otišla ni Medeja⁸¹.»

Fotis je klimala glavom, jedva uspevajući da me obuče u svetlu male lučne lampe. O tome, gde i zašto idem nisu znale čak ni moje dadilje.

«Ne volim „Argonaute“⁸² – zbog tužnog kraja.» Nasmeših se. «Uvek plačem, kada čitam tužnu priču.»

«I ja sam, kao dete, više voleo «Perseja»⁸³. Priseti se Akteon. «On ubija čudovište, spašava kćerku kralja, i živi s njom dugo i srećno... Ali, život nije mit, posebno ako si rob, a tvoja Andromeda robinja...»

«Ma čuti, čoveče.» Zaustavi ga Fotis. «Srećom, smo robovi gospe Antonije, i ne znamo za ergastulum⁸⁴.»

«Ah Fotaki,» Uzdahnu muškarac. «Ti si uvek čvrsto stajala na zemlji, dok sam se ja zanosio...»

«Zato što ti si pisar, a ja kuvarica.» Nasmeja se žena, pa mi navuče kapuljaču. «Gotovo je, prikipesa⁸⁵. Možemo da krenemo.»

«Najkraći put do tamo je da siđemo Kakovim stepenicama sve do hrama Pales, onda skrenemo ka šumi starom stazom,» Reče šapatom Akteon. «A kad dođemo do grota, stigli smo.»

Privukoh oboje ka sebi, i progovorih.

«Ako mi uspe... Ako Gaj postane car... Imate moju reč, da ću vas istog časa osloboditi.»

Akteon poljubi mi ruku, a njegova supruga kikitnu.

«Prikipesa je velika sanjalica. Dajte bogovi da si u pravu...»

Prolazeći kroz protiron, pogledah kroz compluvium⁸⁶. Svitalo je. Veliki mesec je počinjao da bleđi, a rumeni prsti Aurore⁸⁷ su lagano probijale jutarnju maglu.

«Sanjalice ne računaju na bogove.» Odvratih ozbiljno. «Nego na sebe.»

«I na prijatelje.» Namignu Akteon, i otvori vrata. «Hoćemo li?»

Kasije me je čekao pored velikog zaraslog u bršljan grota, zadubljen u svoje misli. Umesto vojničkog odela nosio je konjanički plašt preko dugačke tunike sa uzanom grimiznom prugom, i izgledao veoma zgodno. Koraks, njegov konj, je mrzovoljno pasao travu ispod čudnog zimzelenog šiblja.

«Cassi Chaerea!» Pozdravih ga, imitirajući staru Liviju.

⁸⁰ (grč.) Hram svih bogova.

⁸¹ Mitska veštica, supruga heroja Jazona.

⁸² Grčka legenda o putovanju grupe junaka u Kolhidu u potrazi za zlatnim runom.

⁸³ Grčki heroj, sin Zeusa i princeze Danaje.

⁸⁴ Podzemne odaje za kažnjavanje robova.

⁸⁵ (st.grč.) Princeza.

⁸⁶ (lat.) Četverougao ni otvor u krovu, služivši za skupljanje kišnjice.

⁸⁷ Rimska boginja praskozorja.

«O, salve!» Skoči na noge i dotrči do mene. «Jesi li to ti, Druzila?»

Delovao je zbunjeno, ali i srećno.

«Porasla si... Koliko već imaš godina?»

«Jedanaest.»

«Zamisli...» Nasmeja se. «Htedoh da te uzmem na ruke i da se igramo kao na Istoku... Ali sada više ne smem – ti si devojka za udaju...»

Kroz kičmu mi prođoše žmarci. Uzeh Kasiju za ruku, stisnuvši njegovu poveliku šaku.

«Baš zbog toga... Sam te pozvala.»

«Kako to misliš?» Zabrinu se on. «Zašto se plašiš?»

Od neprespavane noći i pešačenja sam jedva razmišljala. Muškarac podmetnu na kamen svoju lacernu, da bih ja mogla da prisednem, pa se namesti kraj mene.

«Cezar...» Rekoh isprekidanoga daha. «Dade moju sestru Agripinu onom majmunu – Ahenobarbu... A Livilino venčanje je za mesec dana.»

«Znam o tome.» Reče Kasije. «Dobio sam pozivnicu od Antonije.»

«Nisam te videla kod Agripine...»

«Ja ne volim svadbe.» Objasni sa osmehom. «Ni tvoje sestre.»

Uzvratih mu osmeh, setivši se njihove svađe na brodu.

«Ni ja...» Uzdahnuh. «Ali logično je da sam sledeća.»

«O, primi moje saučešće.» Kasije pokuša da ostane duhovit, ali nije mogao da sakrije razočarenje. «Brak ti je dobrovoljna, ali najgora vrsta robije.»

Bio je potpuno u pravu. Moja šira porodica je mogla da se takmiči sa drugima po broju razvoda, spletki i prevara. Te lirske ljubavi, o kojima sam čitala u knjigama, nažalost, nisu imale nikakve veze s brakom u tadašnjem Rimu.

«Antonija mi reče da ja mogu sama izabrati muža...» Nastavih. «Kao što je ona.»

Kasije još uvek nije shvatao.

«Kad se Antonija udavala, na prestolu je sedeo Oktavijan, a ne Tiberije.»

«Čoveče, zar je ovo bitno?» Počeh da se nerviram. «Obećala mi je, i ja joj verujem. Stvar je u tome da li bi *ti*, Kasije Hereja, hteo da me oženiš?»

Devojke nisu prostile muškarce čak ni u prehelenskom Egiptu, gde je, za razliku od drugih zemlja, uvek carovala ravnopravnost. Zadržala sam dah, ne skidajući pogled sa mog izabranika.

A Kasije je bio previše muškarac da bi probrbljao to kukavičko «ne znam šta da kažem». I previše je brinuo za mene da bi samo gledao i ćutao.

«Znam da o meni svašta pričaju – uglavnom laži.» Nasmeši se. «No jedino ranjeni u glavu bi te odbio.»

Zastideh se.

«Nemoj da laskaš, tribune, da ne pomislim da možda pristaješ iz interesa.»

«Nisam senator,» Uozbili se. «A uostalom, ko su ovi?» Najzad primeti Fotis i Akteona, koji su čekali na drugoj strani grota.

«Bakine slugе.»

«Liče mi na Grke.»

«Oni jesu Grci.»

Kasije se pozdravi sa robovima, a oni odgovoriše mu blagim naklonom glava.

«Dobri je to narod.» Reče poluglasno. «Sećam se, u kohorti smo imali Krićanina, Alkeja... Kada su me ranili, nijedno rimsko đubre nije htelo ni da me pogleda. Da nije bilo njega, ja bih iskrvario.»

«A gde je tada bio moj otac?» Upitah ga pažljivo.

«Jurio je Arminija.»

Osetih kako mi je srce počelo da lupa negde u stomaku.

«Zašto to radim?» Pomislih. «Ovaj je čovek svašta preživeo... Ja ne mogu, ne smem da mu slomim srce.»

Međutim, Kasije je znao više, nego što sam mogla pretpostaviti.

«I ja razmišljam zašto se upuštam u sve to...» Reče u polušali, pa me prigrli. «Ali ne brini, jer te više neću ostaviti makar da mi došla glave.»

«Pre ćeš mi *ti* doći... *srca*.» Prošaputah, uzburkanih osećaja, i bojažljivo uzvratih njemu zagrljaj. Osetivši moju nesigurnost, on me odmah pusti da se odmaknem.

«Znam da me ne voliš, malena. I shvatam šta ti, ovom udadbom, zapravo želiš da izbegneš.»

Sramota poče da me guši. Htedoh da se objasnim, da ispričam mu sve o meni i Kaliguli, ali na oči mi krenuše suze.

«Ti imaš dušu pesnika, i veruješ u ljubav.» Nastavi Hereja. «Taj čudni svet, u kome živiš, je daleko od intriga, dečijeg plača, i predenja vune. Brak bi te upropastio, a ja to nikako neću dozvoliti.»

«Moj otac... te je mnogo voleo.» Rekoh promuklim od plača glasom.

«A da su živi Marko i Helvila,» Odgovori, misleći na preminule roditelje. «Oni bi te obožavali.»

«Zvuči kao šala.» Uzdahnuh, zamišljajući sebe kao snahu.

«Ali nije.» Obrisa mi suze. «Zbog tebe sam shvatio sve, o čemu su mi oni pričali...»

Nisam ga slušala.

«Ima još nešto,» Rekoh teško dišući. «Postoji zavera... Zaleuk, učitelj, mi pričao... Svi smo ugroženi. Trebaš nam, Kasije – meni i Gaju. I mi tebi trebamo.»

Tribun me uze za ruku, i priljubi je svojim grudima.

«Dajem ti reč – reč vojnika. Biću sa vama – do poslednjeg daha.»

Ovo je bilo ono što sam želela da čujem.

U tom trenutku Akteon me podseti na vreme.

«Visosti, počinjje negotium⁸⁸. Ako ne stignem pre prvog klijenta, domina će se naljutiti.»

«A ja moram da nadgledam mlađe kuvarice.» Doda zabrinuto Fotis. «Ove Egipćanke uvek pomešaju sastojke, kad su u pitanju otmena grčka jela.»

Kasije mi pomogne da ustanem, a onda nabaci na moja leđa lacernu.

«Otpratiću te kući.»

«Jahaću sa tobom Koraksa?» Upitah, znatiželjno pogledavši prema tamnom konju.

«Naravno.» Odgovori Hereja. «Neću valjda da ostavim verenicu pored ove sumnjive bare.»

Primetih sitne borice oko njegovih iberijski⁸⁹ sivih očiju.

«Sigurno nema više od trideset pet.» Pomislih. «Lepši je i od Asinija, i od svih avgustovaca... Čak i od Kaligule.»

On pažljivo me usedne na konja, a onda usedla ga sam.

«Drži se čvrsto, i ne gledaj dole. Ako pripadne muka, odmah kaži.»

«Važi.» Priljubih se uz njegova leđa i zažmurih.

«Drago mi je, što su uspeli.» Začuh iza sebe Akteonov glas. «I što će prikipesa jahati. Put uzbrdo nimalo nije lak.»

«Šteta, što nemam drugog konja.» Obrati se tribun Grcima. «Vidim da ste vas dvoje jako fini ljudi.»

«Ne brini, viteže. Navikli smo na šetnju.» Reče Fotis, u čudu od njegove ljubaznosti, a zatim, šapatom, na grčkom, obrati se suprugu.

«Takvog i vredi zaprositi.»

«Takvu i vredi oženiti.» Doda Akteon, i poželi jahaćima srećan put.

⁸⁸ (lat.) Radno vreme dana.

⁸⁹ Iberija – starogrčki naziv za Pirinejsko poluostrvo.

XV

«Pretorijanci. Nije dobar znak.»

Otvorih oči. Ispred kapije Villa Claudiana su stajala desetorica gardista, obučenih u crveno i crno, i do zuba naoružanih.

«Bolje da sam te odveo na Eskvilin.» Reče mi Kasije, silazeći sa konja. «Ostani ovde, dok ne saznam šta je bilo.»

Zanemevši od prizora, izustih nešto nerazgovetno.

Kasije priđe sedom oficiru, zvanom Kvadrigarije, i pozdravi se s njim.

«Tu smo po nalogu Tiberija,» Odvratila gardista. «Julija Agripina je optužena za ubistvo prestolonaslednika – zajedno sa sinovima.»

U očima mi je potamnelo. Često sam čula majku, kako krivi Cezara za smrt Germanika, prizivajući bogove da kazne sinoubicu, ali za tako nedostojnu osvetu ta žena nije bila sposobna. Princ Kastor, nasuprot svom ocu, nije delovao oholo, iuvek trudio se da izgradi dobre odnose sa našom porodicom.

Kroz rastrgane misli počuh, kako Kasije pominja Sejana.

«Naš prefekt samo izvršava volju cara.» Snuždeno progovori drugi gardista.

«Ko je sproveo istragu?» Pitao je Hereja. «Da li ima dokaza?»

Pretorijanci ćutaše, a Kvadrigarije uperi krivi prst u amblem sa prikazom škorprije – simbolom bezrazložnog ubistva.

«I balavac je uhapšen?» Uzdahnu tribun, misleći na Gaja.

«Nije.» Odgovori gardista. «Samo dvojica starijih.»

Dakle, Gaj nije. Polagano, vratih dah. Kasije okrenu se prema meni.

«Druzila!» Zapanji se. «Ti si bela kao platno!»

«Vodi me kući.» Prošaputah, spremna da se srušim.

Tribun me podignu, i dade čuvarima znak da nas propuste.

«Otvori kapiju!» Naredi janitoru Kvadrigarije. «Stigla je princeza.»

U susret su mi istrčale uplašene Armida i Suzana.

«O hvala bogovima! Domina živa i zdrava!»

«Javite baki da sam... da smo...» Probrbljah, uhvativši Suzanu za ruku.

«Gospa Antonija je loše,» Reče ona zabrinuto. «Kada su uhapsili prinčeve i gospu Agripinu, ona je otposlala malu Livilu kod verenika, pa se zaključala u svojim odajama.»

«Gde je Kaligula?» Upitah nemirno.

«Nema ga, domina.» Odvratila Jevrejka. «U ovoj gužvi nismo mogle da ga pratimo. Bojim se da je otišao da traži tebe.»

Potražih pogledom Armidu, ali je ona samo slegala ramenima.

Uхватih se za čelo. Dadilje počese da se nerviraju i guraju, a Kasije, noseći me, zakorači ka peristilu⁹⁰.

«Gde je princezina odaja?» Podviknu on ženama, a onda tiho obrati se meni. «Ko bi ga znao, gde je sad tvoj brat, i koju glupost napravi.»

«Gaj nije otac.» Klimnuh glavom levo-desno. «On ne pravi gluposti. Čak ni zbog mene.»

U hodniku smo sreli uspaničenog Klaudija.

«Druzila, šta se de-de-dešava?» Stric često mucao dok se nervirao. «Prvo odvedoše t-t-tvoju majku, a onda ti se po-po-pojavljaš i dovodiš Her...»

«Salve i ti, Klaudije.» Prekinu ga Hereja, nogom otvorivši vrata. «Liči mi da Sejan želi presto, i zato huška protiv nas Tiberija.»

⁹⁰ (ovde) Intimni deo rimske kuće.

«Rekao si *nas* ili mi se u-u-učinilo?» Klaudije, oklevajući, uđe za njim.

«Danas sam verio tvoju bratanicu – na Kozjem jezeru.» Iskreno odgovori tribun, «Ali ne brini, nisam ti došao u posetu. Samo da se ubedim da je ona dobro. Ostalo uradiće one dve kokoške.»

Suzana ćutke rastrebi moj krevet, a Armida napravi zlobnu grimasu.

«Kako to – ve-ve-veridbu?» Razrogači stric oči.

«Samo ti odmaraj.» Reče mi Kasije, ignorišući retoričko pitanje. «Idem odmah da tražim Gaja.»

Osećala sam se kao da me pregazila dvokolica.

«Zar i K-k-kaligula ne-nestade?» Usplahiri se očev brat. «O majko! Svi smo gotovi!»

«Nemoj da kukaš kao neka baba, idemo odavde!» Povuč ga Kasije za togu.

«Ova žena, A-a-antonija,» Zastenja stric iz hodnika. «Zaključala se u s-sobu i ne pušta nikog, čak ni mene!»

«Dosadio si joj.»

«Senke mi o-o-očeve, sam ozbiljan! Ako ni moja mati ne zna šta da radimo, gotovi smo!»

Okrenuh se do zida i nabacih jorgan preko glave. Umor nadvlada moj strah.

«Kasije naćiće Kaligulu...» Kroz san pomislih. «Baka pričaće sa Cezarom... Dovoljno smo već pretrpeli... Ovaj Iksionov točak⁹¹ mora da se zaustavi...»

⁹¹ Sinonim za najveću paklenu kaznu, poreklom iz grčke mitologije.

XVI

Niko od ukućana nije znao gde je otišao Gaj. Uzalud je Akteon ispitivao sve robove —od ranog jutra malog princa nije video ni uvek budni janitor. Možda sam sanjala, a možda mi je pričao Hereja, ali se tačno sećam, šta se desilo, kad je on izašao iz moje kuće.

«Sad, kad su krivci odvedeni, zašto se ne vratite na dužnost?» Upita on Kvadrigarija.

«Ne može, tribune.» Odgovori centurion. «Ostalim članovima porodice, do završetka suđenja, određen kućni pritvor.»

«Udovica je sigurno imala saučesnike.» Umeša se drugi gardista.

«Na koga mislite?» Namršti se Hereja. «Na Antoniju, ženu bez prekora? Na kilavog Klaudija ili na malog Gaja?»

«Bolje bi ti bilo, tribune, da ideš svojim putem.» Bezobrazno se iskezi još jedan vojnik. «Imaš sreću da te poštuje naš prefekt, inače...»

«Šta inače?» Kasije upita sa smehom, sedlajući konja. «Napali bi me kao vuka – kerovi? Nenaoružanog – zbog istine? A Sejanu prenesite da pljujem na njegovo poštovanje!»

«Vidim da želiš da završiš kao vojvoda!» Dobaci njemu u trag Kvadrigarije. «Samo izvoli, ali nas u to ne mešaj. Mi ne ubijamo ludake!»

«Ni ja kukavice!» Kasije, ne okrećući glavu, odjaše.

«Čudno je kako dečak uspe da im pobjegne... nezapažen.» Pomisli pola sata kasnije, prolazeći kroz Eskvilinsku kapiju. U ovom delu Rima, gde su stanovali vojnici, živio je prefekt vigila⁹² Sutorije Makron.

Makron je imao talenat da oseti vatru tamo gde još nije dimilo, i pre nego što bi neko upalio lampu. Umeo da pogodi pravac vetra i tok reke Tibar, ostajući pri tome nepredvidljiv čak i za svog tasta Trasilija. Uz pomoć supruge – poznate kurtizane i tračare Enije, Makron se snalazio u visokom društvu, balansirajući između optimata i populara. Pričalo se da od njega plašio se i sam Sejan, jer nije bilo uhode, koja bi nanjušila, šta je njemu cilj i kome prefekt vigila zapravo služi.

«Verujem Makronu kao keru,» Pomisli Hereja, mahnuvši janitoru. «Ali jedino on bi mogao da mi pomogne.»

U atriju ga dočekala pospana Enija.

«Tražim tvog supruga. Slučaj je hitan.» Smesta reče tribun.

«Sutorije se odmara u lakonikum⁹³.» Odgovori žena, protežući se kao mačka. «Ako želiš, možeš da sačekaš ga u ekusu. Narediću da nam donesu doručak.»

Kasije ljubazno odbi, i prisedne na klijentsku klupu. Enija ga radoznalo pogleda.

«Nadam se da si u redu, tribune. Izgledaš kao da si sreo Triviju⁹⁴.»

«U nevolji je jedna draga meni porodica.» Uzvрати on nehotimice.

«Ah, Agripina... Zečica i njeni zečići.» Nemarno reče Enija, popravljajući skupu haljinu. «Makron tu ništa ne može. Car ima dokaze.»

«I ova ćurka priča istu priču,» Pomisli Hereja. «A Tiberije zabavlja se na Kapriju, i guta Sejanove laži.»

Njegove misli naglo prekinu duboki glas domaćina.

«Imamo gosta, je li, Enija?»

Zapovednik vigila, obučen u tanku togu, izađe u atrijum u pratnji tamnokožih robova.

«Izvini što si morao da čekaš, tribune.» Pozdravi se sa gostom, onda ljutito pogleda ženu. «Zašto ne ponudiš vitezu kupanje u našim novim termama?»

⁹² Zapovednik vatrogasnom i policijskom brigadama u Rimu.

⁹³ Parno kupatilo.

⁹⁴ Mračno božanstvo raskršća.

«Nemoj da se srdiš bez potrebe.» Ustade Kasije. «Bila je ljubazna da ponudi mi doručak, ali sam odbio.»

«Ne čudi me.» Nasmeši se Makron. «Koga zanima forumsko torokanje?»

«Uostalom, odbio bih i kupanje.» Doda Hereja. «Ranoranilac sam, i navikao da obavljam sve u zoru.»

«Shvatam te.» Domaćin klimnu glavom. «Mislim, da znam razlog tvoje posete. Prićaćemo u tablinumu, bez suvišnih ušiju, uz čašu dobrog vina.»

Domaćica, shvativši poruku, povuče se, a Kasije i Makron uđu u tablinum, namešten dosta skupo da bi ličio na radnu sobu glavnog vatrogasca.

«Treba mi pomoć,» Poče tribun, čim se vrata zatvoriše. «Od tvojih očiju ne može da se sakrije ni pacov iz podruma carske palate.»

«Ma daj, samo sam oprezan.» Nasmeši se Makron, ispruživši se na širokom ležaju. «Sve ostalo je stvar iskustva. Ako te zanima moje mišljenje o tvojoj veridbi sa Julijom Druzilom...»

Kasije se zgranu.

«Pitaš se otkud znam?» Nastavi njegov sugovornik. «Antonija trubi o tome skoro mesec dana. Ne bih da žurim sa čestitkama, jer sam ubeđen da Tiberije...»

«Reci mi, šta će biti s njenom majkom?» Prekinu ga tribun.

Prefekt vigila gestom odrazi dekapitaciju, i tiho upita.

«Sejan je odmah verio Livilu – carsku snahu. Čudno, je li?»

«Kastorovu udovicu.» Poveže Kasije u mislima. «Otrovala je muža da bi obezbedila svom ljubavniku presto... I optuži Agripinu.»

Makron potraži još vina, a Hereja se uznemiri.

«I ti ćeš mirno gledati tu nepravdu?»

«A šta ja mogu da učinim?» Zevnu prefekt vigila. «Ovo je Rim – ili ti nekoga ili on tebe! Koliko god ja mrzim Sejana, on je još uvek drugi čovek posle cara!»

Kasije uzdahnu, i otpi gutljaj vina. Bilo je preslatko, baš kao one večeri u Siriji. Nevoljno seti se poslednjeg razgovora sa Germanikom.

«Pokojni vojvoda je znao da će doći red na Agripinu i njihove sinove.» Pomisli glasno.

Sutorije se na trenutak zamisli, a onda reče.

«Ja se tebi divim. Takva privrženost jednom ludaku i njegovoj deci ne sreće se ni kod Vergilija.»

Tribun odustade od svađe, jer je već imao u glavi plan za pridobijanje korisnog saveznika.

«Nemoj mi zameriti,» Produži Makron. «Vas dvojicu poznajem od detinjstva. Oboje ste sanjari, ali Germanik nikad nije znao da bude odgovoran, i zbog popularskog bunila je stavio na kocku sve – karijeru, porodicu...»

«Sutorije, otkad si postao optimat?» Najzad se našali Hereja. «Znam, da imaš varvarsko poreklo, kao ja.»

Jedina činjenica, koja mogla da izbaci Makrona iz takta je bilo pominjanje galskih korena njegovog oca Nevija. Svi stranci, čak i oni slobodni i imućni, u Rimu su oduvek bili smatrani za građane drugoga reda. Nijedan stranac nije mogao da uđe u Senat, niti da zauzme visoki čin u vojsci. Jedini izuzetak bio Kasije Hereja, koji je po ocu pripadao redu vitezova.

«I šta da radim?» Skoči na noge Makron. «Da dignem ustanak zbog toga? Da me poseku? Hvala, neću. Moj život je bez toga pun iznenađenja.»

Moj prijatelj se nasmeši. Bilo je lakše nego što je očekivao.

«A zar ti ne bi voleo da budeš gradski prefekt – umesto Sejana?» Namignu domaćinu.

«Pazi šta pričaš.» Opomenu ga Makron. «To je već zavera.»

«A šta je onda hapšenje nevinih ljudi?»

Vigil, uzdahnuvši, otposlal robove, i pristade da sasluša svog gosta.

«Kaži mi, gde bi mogao da pobegne Kaligula, čija su majka i dva brata odvedeni u pretorij?»

«U luci, traži brod za Kapri.» Pretpostavi domaćin. «Momci ga videše prepodne na putu za Ostiju.»

«Sve mu i lare i penate⁹⁵!» Uzviknu Hereja. «Zašto ga tvoji ljudi nisu zaustavili?»

Sutorije ga zabezeknuto pogleda.

«Ko sme da zaustavi jednog princa bez naloga samog Tiberija?»

«Ako on ode,» Progovori Kasije. «Bez naloga samog Tiberija, neće preživeti.»

Makron je pokušao da mu objasni da sudbina muškog potomka Germanika i Agripine već predodređena, ali Hereja se nije predavao.

«Pođi sa mnom u Ostiju, molim te. Moram ga sprečiti. Moram zaštititi...»

«A šta ja dobijam?» Prekinu ga vigil. «Zašto bih da rizikujem život i prosperitet zbog balavca?»

«Poznajem Gaja dobro.» Odgovori Kasije. «Pravi je borac. On bi mogao izrasti u dobrog cara, a tebe bi unapredio do pretorijanskog prefekta... Ako ne želiš da ostaneš dečko za gašenje vatre.»

Makron se zatrese od smeha.

«Kaligula?! On je glup kao točak! Da nije tako – već bi bio mrtav. Trasilije jereka Tiberiju da šanse ovog dečka da postane car su manje nego da izgradi most preko Tirenskog mora.»

«Tvoj tast također bajao da će ga ubiti nenaoružani devojčurak.» Seti se tribun. «Zar i u to ti veruješ?»

Sutorije protrese glavom. Misao o novom caru i unapređenju mu je jako golicala maštu. Cezareva škrtnost dovela je Rim do ekonomske krize, a u provincijama došlo i do brojnih ustanaka. Narod je mrzeo svog vladara i žudeo za promenama.

«Za borbu protiv Sejana... ili Tiberija...» Reče uzbuđeno Makron. «Nam trebaće ozbiljan saveznik.»

«Šta misliš o Antoniji?» Predloži Kasije. «Vrlo je uticajna i jedva čeka da revanšira i caru, i Sejanu za sve što su joj uzeli.»

«Antonija se neće okrenuti protiv Livile – kakva god da je, to je njena kćerka.»

«Grešiš, Sutorije. Ona ne podržava zločince, i volela bi da na presto sedne sin Germanika.»

«U to ne sumnjam.» Složi se Makron. «Ja jedva čekam da se maknem sa tog groblja⁹⁶, pa se otarasim Enije.»

«Dakle, si sa mnom?» Upita ga Kasije.

«Kako se kaže – aut Caesar, aut nihil!⁹⁷» Nazdravi domaćin. «A sada hajdemo da spasemo tog Cezara.»

⁹⁵ Duhovi-zaštitnici porodice.

⁹⁶ «Mračne Eskvilije» su bile poznate uglavnom po nekropolju.

⁹⁷ (lat.) Ili biti car, ili ne biti ništa.

XVII

Kroz san osetih nežno milovanje po kosi. Otvorih oči. Antonija, u svilenjoj spavaćici, širokoj i smešnoj, sedela je pored mene sa lampom u ruci.

«Druzila!» Uzviknu matrona. «Ne znaš ti kako si me uplašila. Prespavala si ceo dan i pola noći.»

U glavi mi se zavrtelo jedno pitanje.

«Gde je Kaligula?» Podigoh se na krevetu.

«Tvoj brat je stvarno za batine.» Odgovori srdito. «Odjaha sam u Ostiju, ušunja se na brod sa namirnicama, zamalo da otidne pravo u kurjakove šape!»

Presekoh se. Osetih poznatu mučninu, i zavalih se na jastuk.

«Nemoj da brineš – već je stigao kući.» Umiri me baka. «Hvala tvom vereniku, Kasiju Hereji, što ga je našao i vratio.»

Dakle, on je ipak pokušavao – pomislih. Hteo je da spase majku, Nerona i Druza. A možda, mislio da su i mene odveli? Zašto mu nisam rekla o mom sastanku sa Kasijem?

«Jesi li dobro, cvetiću?» Upita brižno baka. «Izgledaš slabo. Moram da te nahranim.»

Kroz muku osetih i glad, i žeđ.

«Anat!»

U mračnoj sobi stvori se sitna i hitra kao poskok Egipćanka.

«Odmah da probudiš tu grčku lenjčugu!» Podviknu domina. «Nisam je videla celo prepodne. Reci joj da što pre počne sa doručkom!»

Anat poslušno klimnu glavom, i izađe.

«Fotaki nije kriva.» Obratih se baki. «Bila je sa mnom i sa Kasijem na Kozjem jezeru... Akteon isto.»

Antonija odjednom udari u nervni smeh.

«Hereja... prosio te... u toj vukojebini?»

Slegoh ramenima.

«Ja nisam htela da nas neko vidi.»

«Ne vredi.» Klimnu glavom levo-desno. «Kurjakove uhode pratiće nas i u had.»

Glad poče da mi probada stomak. Zamislila sam hrskavu i masnu pitu sa svežim sirom i maslinama, koju je znala da napravi samo Fotis.

«Ali, Druzila,» Nastavi ozbiljno baka. «Devojka, koja još nije prokrvarila je premlada za sastanke. A tvoja veridba ne važi dok je ne odobri car.»

«A kad ćeš da mu pišeš, bako?» Upitah prostodušno.

Antonija ustade naglo, i pogleda me nekako drugačije.

«O tome pričaćemo kasnije. Kad se okrepiš. Pripremi se za dugi razgovor.»

Čak i njen glas je sada zvučao oštrije. Setih se jutarnje posete pretorijanaca, i naježih se.

«Tiberije ih neće poštediti, je li?» Pogledah u baku. «Otac je znao da će doći red na majku, Nerona i Druza.»

U svetlu lampade primetih njene suze – tihe i uzvišene, od kojih se ne krive usta i ne crveni lice.

«Zapamti, bebo. Mi smo jake žene.» Uvek mi pričala kada sam bila tužna. «Jake žene plaču, ali nikada ne kukaju, ne glume paćenice niti koriste suze kao oružje.»

Polako ustadoh, da je zagrlim. Poljubila me je u teme.

«Druzila, pričaću sa tobom kao s odraslom.» Promuklo nastavi. «Mi živimo u carstvu nepravde, okruženi izazivačima, ali ne smemo da dozvolimo tom zlu da nas promeni. Šta vredi život, ako savest nije mirna? Ako se boriš protiv istine, – izgubio si, makar ti se ceo svet pridružio. Moj otac i moj sin za istinu su dali život, dok većina ljudi radije bira laž – zbog novca, slave, zadovoljstava... Došlo je moje vreme – da dokažem da sam dostojna svog imena.»

«Ti... želiš da pogineš?» Upitah zaprepašćeno. «Da me ostaviš?»

Antonija okrenu glavu.

«Može da se desi, ali neće brzo. Da nije tebe, ja bih dodala – nažalost. Od mene bogovi ne traže dušu, nego srce... Još jedno dete.»

«Tetka Livila?» Pretpostavih.

«Prokleti Sejan joj pomuti pamet i okrenu protiv najbližih. Pogubila je svoga muža, a tvoju majku oklevetala pred Cezarom.»

Brut izda Julija, Avgust – Antonija, Pizon – Germanika... U Rimu izdaja se nije smatrala za nedelo, nego za način življenja.

«Zašto baš naša porodica?» Upitah više umorno, nego uplašeno.

Baka ne reče ništa, uze me za ruku, i odvede nazad u krevet.

«Šta će sa nama biti dalje?» Bejah uporna.

«Ništa, ako Tiberije na vreme sazna istinu.»

Dakle, Antonija je stajala pred izborom – zaštititi rođenu kćerku ili decu ubijenog sina. Koliko težak mogao da bude pravi izbor! Koliko veliko je moralo da bude srce, koje odlučilo da štiti nevine po cenu sopstvenih krvi i mesa!

«Ja... zaista se tebi divim, bako.» Rekoh šapatom, i poljubih njenu nabrekli od letnje vrućine ruku.

«Nemoj da glumiš svoju majku. Nisam Livija.» Namršti se matrona. «Čuvaj poljupce za muža.»

Pomislih na Kasija. Ovom čoveku sam se divila još više, ali još uvek nisam mogla da zamislim poljubac sa njim.

Još uvek...

Ubrzo je stigla Fotis, noseći veliki bakarni poslužavnik.

«Nemoj da zoveš druge devojke.» Reče joj baka. «Ovoga puta ti služićeš doručak. A kad završiš, dovedi Akteona. Hoću da pišem pismo Cezaru.»

«Ne brini, domina.»

Sa prvim zalogajem osetih se bolje. Za razliku od grube Armide, Fotis je bila strpljiva na moju halapljivost i sanjarenje tokom jela.

«Ovo je... preukusno.» Rekoh njoj, trpajući komadiće pečenja u medu.

«Ako preživimo,» Nasmeši se Antonija. «Ti, Fotis, poćićeš sa mojom unukom na Eskvilin. Treba joj dobra sluškinja.»

«Biće mi čast, gospo Antonija.» Oduševi se Grkinja.

«Akteon trebaće mi ovde...» Nastavi matrona. «Ali biće slobodan za vreme nefasti i festi⁹⁸.»

«Bogovi da te blagoslove, domina.»

«Idi po supruga.» Antonija odmahne rukom. «Anat će pospremati.»

Fotis se povuče, i baka obrati se meni.

«Njih dvoje su mi jako dragi. Prošlo je dve decenije otkad mi ih poklonila Seleno, i nikada me nisu izneverili. Grci su lenji, ali iskreni i odani – za razliku od Rimljana.»

Složih se, ali su mi misli su već odlutale kod Gaja, sigurno razočaranog i ljutog. Nisam htela da se pravdam, niti da mu tražim oprostaj, nego da ga podržim i utešim. Poželela sam da što pre ostanem sama.

«Nemoj da pričaš nikome, čak ni Kaliguli – o mojoj nameri.» Upozori me baka, kao da je znala da mi čita misli. «On je mlad, i još ne vidi razliku između junaštva i ludila. Kad dođe vreme – reći ću mu sama.»

«Mogu li da ga vidim?» Upitah je oprezno.

Antonija ne dozvoli.

⁹⁸ (lat.) Dani, kad su zabranjene državne aktivnosti i praznici, posvećeni bogovima.

«Druzila, sad je noć – svi spavaju, i tebi treba mir. Reći ću sekretaru da ti nađe neku knjigu, a Anat će upaliti još lampi.»

«Nešto zabranjeno.» Nasmeh se. «Odbačena su dela uvek najbolja – i istinita.»

«Tvoj praded a bi bio ponosan na tebe.» Uzdahnu baka. «Ima jedna knjiga... Čuvam je u staroj škrinji. To zbirka nekakvih legendi... Na hebrejskom je, ali ti imaš dadilju iz Galileje...»

«Da, Suzanu.» Nasmeh se. «Pismena je, pa će mi prevesti. Pomalo dosadna, ali izdržaću.»

«Baš mi je drago.» Antonija ustade i krene prema vratima. «Idem u tablinum. Budi mi dobra.»

Namestih se lepo na krevetu, i pomislih šta bi se desilo kada bih krišom došla u Gajevu sobu.

«Ma neću, sigurno je ljut kao sto furija.» Rekoh svom odrazu u velikom ogledalu. «Bolje da čitam i da čekam da se staloži. Legende Istoka su veoma zanimljive.»

Nisam ni slutila da knjiga, koju mi u žurbi doneo Akteon, mogla bi zauvek promeniti moj život.

XVIII

«Otkud su tebi ovi spisi, domina?» Upita Suzana, zureći u stari svitak.
«Najverovatnije, iz Aleksandrijske biblioteke.» Odgovorih u polušali. «Srećom, Avgust nije razumeo jezik, inače bi ih spalio.»
Sluškinja me uplašeno pogleda.
«Ovo bi *trebalo* da završi u vatri, domina.»
«Ljubavna priča?» Pretpostavih. «To je kod vas retkost, je li?»
«Domina, molim te!» Razrogači oči Jevrejka. «Knjiga je prokleta. U mojoj domovini svako ko bi je posedovao – loše prošao.»
«Ma daj, ko sme da nas kažnjava?» Nasmejah se.
Suzana poče da brblja neku bajalicu na hebrejskom jeziku, što me je jako iznerviralo.
«Ako mi odmah ovo ne prevedeš, bićeš išibana kao kučka!»
Dadilja se zbuni. Nisam joj pretila ni kad me terala da jedem bljutave supe iz brodske kujne.
«Naša sveta Tora⁹⁹ veli da je prvi čovek, Adam, imao samo jednu suprugu – Evu.» Poče nehotimice. «Ali u narodu žive legende o ženi, koju Bog navodno stvorio pre Eve. Ime joj Lilit. Bila je prelepa, ali suviše gorda da bi se pokorila muškarcu...»
«Pametno.» Nasmeših se. «Po čemu su muškarci od nas bolji?»
Suzana me strogo pogleda, i začuti.
«Šta je?» Upitah ljutito.
«Baš si mi čudna, domina.» Primeti sumnjičavo.
Setih se zatečenog bratovljevog pogleda.
«Nisi ti prva. Gaj se isto žali. Ali ne boj se, ja te nikada neću povrediti.»
Dadilja se malko oraspoloži, i nastavi sa pričom.
«Žena je stvorena da pruži svom čoveku pomoć i utehu... Da rađa decu... Da zadovoljava suprugove potrebe... Lilit je odbila da bude poslušna, i želela da bude ravna Adamu...»
«Šta je u tome loše?» Začudih se.
«Narušila je božanski poredak.»
«Vaš bog mi liči na Tiberija.» Uzdahnuh. «Pravi je ženomrzac.»
Suzana pritisne rumene usne kažiprstom.
«Nemoj da huliš, domina. Naš Bog je osvetnik. On podjednako šalje kazne na Jevreje, i na pagane.»
«Na žene posebno.» Odmahnuh rukom. «I, šta bi sa Lilit?»
«Bog ju je osudio na progonstvo. A ona je, iz osвете, postala zloduh koji mori novorođenčad i zavodi u snu oženjene muškarce.»
Taj deo zvučao je naročito bizarno.
«A Adam?» Domislih se. «Našao je drugu, koja ga slušala kao kuće?»
Suzana nasmeja se, i zaklima, ali meni nije bilo smešno.
«Ne verujem da je ta žena bila zla.» Odjednom rekoh apsolutno sigurno.
«Rabini¹⁰⁰ kažu da je ona samo mit... Da nije ni postojala.»
«Zašto je onda ova knjiga prokleta?»
Dadilja pažljivo odmota požuteli svitak.
«Neka mi Bog oprosti... A i tebi, domina. Tvrdoglava si, ali imaš dobro srce.»
«Baš hvala.» Odgovorih sa ironijom. «Čula sam tvoje mišljenje, a sada htela bih da saznam šta tu piše.»

⁹⁹ Pet Mojsijevih knjiga, koje predstavljaju temelj judaističkog pravnog i etičkog učenja.

¹⁰⁰ Naučnici ili mudraci, naime – rukopoloženi tumači Tore i Usmene nauke.

«Ovo je svedočanstvo nekog Harela, koji je živio pre Potopa. On tvrdi da je Knjiga Postanka bila prepisivana, a mnoge istine izbačene ili izvrnute. Također, pominja se zavera, koja postavlja celo naše učenje u pitanje...»

Zavera... Od ove reči sam se ježila. Šta ako ova zavera, bez obzira na razliku u vremenu i prostoru, bila je vezana za onu, o kojoj mi pričao Zaleuk? Koliko god sam verovala dadilji, u tom trenutku bilo mi je krivo da ne znam hebrejski jezik.

«Ima jedna pesma,» Nastavljala Suzana, pomalo se opustivši. «Koju je navodno smislila Lilit, u kojoj se otkriva kako je bila nepravедno optužena...»

«Počni od nje. Nemoj da žuriš – tačno mi prevedi. Ako me ne prevariš – oslobodiću te posle moje svadbe. Moćićeš čak i da se vratiš u Galileju, i da imaš pravi dom i porodicu.»

Tamnokosa Jevrejka nasmeja se gorko.

«Imala sam porodicu, domina – muža i dvojicu sinova...» Neočekivano je otvorila dušu. «Vodila sam život obične domaćice, i mislila sam da je tako treba. Sve dok me jednog dana, na pijačnom trgu, nije primetio Antipa. Bio je mlad i vatren, jako siguran u sebe. Vozio seraskošnom dvokolicom – baš kao i pristaje jednom princu. Devojke su ga očarano gledale, mladići želeli da budu kao on. Antipa nije ličio na ono čudovište – svoga oca – bar se tako činilo... Kad me je oteo, tri dana nisam mogla da ga gledam – molila sam da me pusti, plakala, odbijala da jedem... Ali je bio strpljiv – i slatkorečiv. Zaljubila sam se, i postala njegova miljenica.»

Znala sam završetak priče. Ta druga Suzanina sreća je bila kratkog daha. Antipa nasledi trećinu Irodovog kraljevstva, i oženi se plemkinjom, a Suzanu pokloni mome ocu, da bi mu se dodvorio. Germanik proceni da majka dvoje dece i pismena žena bila bi odlična dadilja, i nije pogrešio.

«Zar te tvoja porodica ne bi primila?» Upitah. «Nisi otišla svojom voljom, već si bila oteta.»

«Za njih sam preljubnica.» Uzdahnu služavka. «Po našem zakonu se takve žene kamenuju.» Zaprepastih se.

«A takve muškarce?»

Dadilja slegnu ramenima.

«Antipa platiće za ono što ti uradi – kada na njega dođe red» Obećah joj. «A tebi – sloboda ne gine.»

Suzana, još uvek zabezeknuta mojim ponašanjem, konačno počeo da čita tu zloglasnu pesmu iz knjige, vešto prevodeći je na latinski.

*Ja poslana sam iz moći,
I došla sam k onima koji me promišljaju,
Pronašli su me oni koji za mnom tragaju.
Pogledajte me, vi koji me promišljate,
I vi što slušate, počujte.
Vi koji na me čekate, uzmite me k sebi.
I ne ispuštajte me iz vida.
I neka me vaš glas ne mrzi, niti nek uši vaše to čine.
Nemojte za me ne znati, nigde, nikada. Budite na oprezu!
Nemojte za me ne znati...*

Dok sam je slušala, zatvorih oči. Zamislih lepu ženu u tamnoj haljini, čija je duga kosa lepršala na vetru kao oblak crvenih leptira. Prepoznah tugu, što se odražavala u njenom bistrom pogledu. Tu nije bilo nevaljalstva, koje su joj podmetali oholi učenjaci, jedino beskrajna čežnja za ljubavlju. Ta žena videla je ljubav kao slobodu, užitak, vernost i privrženost. U moje vreme takva osećanja su se pominjale samo u zabranjenim helenskim pesmama o bogovima i junacima. Ja nisam videla ni krvoločnu, ni pohotnu Lilit, već neshvaćenu i nesrećnu – kao ja sama.

«Ona nam preti, domina...» Prekinula je moje misli Suzana. «Treba se paziti...»

«Kako si glupa...» Prošaputah odsutno. «Ona nas upozorava.»
Dadilja nastavi da čita.

*Jer ja sam prva i poslednja.
Ja sam čašćena i obešćašćena.
Ja sam sestra svoga muža,
I izraz svoga imena.
Ne ismejavajte me!
Ne odvajajte me od prvih za koje ste znali!
Ja sam ona pred kojom bejaste posramljeni.*

Ti stihovi su mi delovali prilično blesavo, ali i – poznato.

«Šta znači njeno ime?»

«Sova.» Namršti se Suzana. «Zloslutna noćna ptičurina.»

Setih se nadimka, koji mi dade Zaleuk.

«Kod Grka sova je simbol mudrosti.» Rekoh pomalo uvređeno. «Ali to nije bitno. Zašto Lilit kaže da su ljudi bili pred njom posramljeni?»

Isprva je ćutala.

«Da nije valjda Adamova druga žena ispala još gora?» Nastavih u šali.

«Ima u tome istine. Eva je pojela zabranjeno voće, i dala ga mužu. Bog se razgnevio na njih i proterao iz svoga vrta.»

Nasmejah se.

«Samo zbog glupe vočke?»

Suzana skrene pogled i teško uzdahnu.

«Jedna legenda, koju također ne smemo spominjati, veli da je Evin greh bio daleko veći. Evu je navodno zaveo zloduh. Ja nikad nisam mogla da razumem zašto bi Bog proterao i Adama, ako je bila kriva samo žena...»

Međutim, drevna pesma pružila je odgovor.

«*Ja sam odbačena... i uzvišena.*» – glasio je jedan stih.

Adam je Lilit ostavio, i tražio da mu se stvori druga.

«On prvi prevari...» Pomislih glasno.

«Ko, domina?» Upita Suzana, umorna od noćnog čitanja.

U ovom času začuh raspravu u hodniku. Kaligula je psovao bakinog stražara Ioha i sluškinju Anat, koji ga nisu puštali u svoju sobu.

«Kaži im da ne spavam.» Rekoh dadilji. «A ti – odmaraj. Čitaćemo drugi put.»

Žena se povuče, a ja pripremih se za neprijatan razgovor.

XIX

«Bio sam ljut na tebe i Hereju.» Priznao je Gaj, popevši se na krevet. «Na tebe, što si nestala bez traga, a na njega što me je dovukao ovamo kao da sam dete!»

«Ti jesi dete.» Odgovorih. «Zar si da će te Cezar dočekati otvorenih ruku?»

Kaligula se osmehnu, zagrli me, i poljubi u usta – još drskije, nego onomad u Antonijinom vrtu. Ovog puta uzvratih mu poljubac.

«Hereja će mi pomoći da svrgnem cara.» Reče on, prodorno me gledajući. «Na našoj strani je Makron...»

Nisam poznavala Makrona lično, ali sam čula različite priče, koje su se uvek završavali sa reči «probisvet» i «drugi Pompilije». Naime, prefekt vigila je bio lukav i vispren, kao kralj, koji je uspeo da prevari Jupitera¹⁰¹.

«S njim budi oprezan.» Rekoh mu, malo razmislivši. «Ovaj čovek radi jedino u svoju korist.»

«Primetio sam.» Namigne mi Gaj. «Stoga, čim sednem na presto, razmisleću šta ću sa njim... I sa Herejom.»

«Hereju nemoj da mi diraš.» Uozbiljih se. «On je naš prijatelj.»

Kaligula me privuče ka sebi.

«Nadam se da si u pravu... sestrice.»

Naslonih glavu mu na ramu, i zadremah.

«Moram ići.» Prošaputa mi na uvo. «Svanulo je. Uskoro će ientaculum¹⁰², a posle imam časove sa novim učiteljem.»

«Je li Grk?» Otvorih jedno oko.

«Egipćanin.» Nasmeši se. «Antonija je obsednuta Khemom.»

«Šteta.» Okrenuh se na drugu stranu da nastavim spavanje, a onda setih se «Kako si uspeo da izađeš iz kuće?» Upitah. «Pored svih ovih gardista...»

«Pitaj Arminijevu kćerku.» Odgovori brat. «Ona mi je pozajmila haljinicu i šminku.»

«Ti mora da se ša...» Skočih sa kreveta, ali Kaligula je već izašao. «Armida!!!» Vrisnuh toliko glasno, da me zaboše uši.

Ušla je Anat.

«Gde je moja dadilja?» Napadoh ženu, kao da je ona bila kriva za Armidino ponašanje.

«Princezo,» Progovori uvek pribrana Egipćanka. «Domina reče...»

Gadan predosećaj me natera da, zaboravivši na nesvesticu, dreknem toliko jako, što Anat u istom trenu izlete iz sobe.

Za tili čas je stigla Armida.

«Presvuci me i očešljaj.» Rekoh joj, jedva se umirivši. Germanka klimnu glavom.

«Gde je ta haljina, koju je juče nosio moj brat?» Upitah duhovito. «Htela bih da je obučem.» Armida ispusti iz ruke češalj od slonovače, a njene ledeno-zelene oči bljesnuše.

«Radiš mi iza leđa...» Nastavih u istom tonu. «Je li?»

«Princ Gaj mi je potražio.» Odvрати. «Bio je očajan...»

«A ti si se za njega brinula,» Pretpostavih ironično. «Pomogla si mu da izloži sebe opasnosti, a onda me slagala.»

«Učinila sam ono što sam smatrala ispravnim.»

Počinjala je da bude ohola.

¹⁰¹ Prema starinskoj legendi rimski je vrhovni bog zatražio od Nume Pompilija na žrtvu glavu. Kralj mu je ponudio glavicu belog luka, ali Jupiter mu rekao da želi nešto ljudsko i živo. Kada snalažljivi Numa dodao na žrtvenik pramen kose i malu ribicu, bog je prasnulo u smeh, i primio dar.

¹⁰² (lat.) Doručak.

«Znaš li ti, Armida, kakva je kazna za tvoj postupak?» Uzviknuh, gubeći strpljenje.

Dadilja pomenu Kaligulu, za koga verovala da bi je zaštitio.

«Zar misliš da ga briga za služavku?» Kikotnuh.

«Ipak, sam prvorodena kneževa kći.» Izreče ozbiljno. «Koja je trebala da postane alumna, kao Antioh ili Agripa¹⁰³, a koju je Germanik bacio u okove da bi njegova kćerkica imala drugu dadilju.»

«Šta da god je tebi rekao moj brat, bićeš išibana – za laž i drskost.» Prekinuh je. «Ako se to ponovi, ostaćeš bez glave. Nemoj da se porediš sa dva princa, čiji su očevi preklonili kolena pred Tiberijem. Ako je neko kriv za tvoju sudbinu, to je Arminije. Tvoj otac bio je naš saveznik, sve dok se nije odmetnuo.»

«Kaligula ne deli tvoje mišljenje.» Uzdahnu plavuša. «A ja se ne plašim od smrti.»

«Ti nisi ratnica, Armido.» Podsetih je. «Nećeš u Valhalu¹⁰⁴.»

«Otkud ti...?» Začudi se Germanka.

«Za razliku od tebe – čitam.»

Najzad, od njenog bezobraznog kikota ta cela naša rasprava i meni postade prilično komična.

«Hajde, obuci me.» Rekoh opušteno. «Niko te neće tući. Nisi kriva što je Gaj pomalo šašav.»

«Ne ljuti se na mene, domina.» Nastavi, kao da se ništa nije desilo. «Ja neću postati pitoma kao Suzana. Germani nikada ne gube ponos, i to se verovatno dopalo tvom bratu.»

Previše je pominjala Kaligulu. Rđav predosećaj odjednom mi se vrati.

«Šta hoćeš da mi kažeš?»

Po izrazu tog duguljastog lica, u isto vreme zbunjenog i zadovoljnog, ubrzo dočarah o čemu se tu radilo. Neočekivano, umesto besa osetih čist prezir.

«Ponos ne znači ništa ako nemaš časti.» Rekoh ravnodušno. «Ne želim više da mi služiš, Armido. Izađi van, i nikad se ne vraćaj.»

«Želiš li naposljetku savet od upola starije osobe?» Upita prefinjeno.

Okrenuh leđa, ali pustih nju da priča.

«Ne vezuj se za nikog, domina, inače plakaćeš. Muška je ljubav varljiva. U mladosti ih zanimaju iskusne, u zrelosti imućne, a u starosti ih ništa ne zanima.»

Nisam je više udostojila nijedne reči. Nisam primetila kada je otišla. Polako podigoh sa tepiha svoj češalj, i počeh da se sama sređujem ispred ogledala.

«Ne sviđa mi se boja moje kose,» Pomislih, ugledavši bledunjavu devojkicu prljavo-smeđih lokni. «Ne bi bilo loše da se našminkam.»

Tog podneva sam, uredno obučena i vedra, pridružila se baki, stricu i Kaliguli za prandijum.

¹⁰³ Marko Julije Agripa – rimski štićenik, kasnije – kralj Judeje pod rimskom vlašću.

¹⁰⁴ Valhala – kod starih Germanaca – hala mrtvih heroja, ogromna rajska dvorana.

XX

Makron je lično predao bakino pismo Cezaru, i... istog dana postao pretorijanski prefekt. Neslavni Sejan je završio u tamnici pretorijanskog logora, gde ga obezglavi gluvonem liktor¹⁰⁵. Livili, kao svojoj snahi i bratanici, car je dozvolio popiti otrov.

A naša majka, Druz i Neron? Carska optužba je bila smatrana za božansku, te nije mogla da se povuče. Proterani na ostrvo Pandatariju, svo troje su preminuli u istom zatvoru, gde je pre trideset i jednu godinu od gladi umrla Avgustova kći Julija.

«Učinio sam nepodobnu stvar, Antonija.» Pisao je baki Cezar šest godina kasnije. «Pogubio sam nevine. Otkad su prognani, ja nemam mira ni noću, ni danju. Kad sklopim oči, vrebaju me Furije, razorne device, od kojih nema spasa. Osećam njihov leden dah na vratu sada, dok ti pišem ovo pismo. Odlučio sam da se iskupim tako što ću mog unuka Kaligulu proglasiti za naslednika. Pozivam ga što pre u vilu Jovis, da bi mu pružio svu neophodnu obuku i zaštitu. Također, doneo sam odluku u vezi sa Druzilinin venčanjem. Elem, zahtevam da Druzila zajedno sa tribunom Herejom pridruže se Kaliguli u putovanju na Kapri.»

«Šta misliš, da li je to zamka?» Postavi baka pitanje Akteonu, dok smo nas troje užinali u trikliniju.

«Ne liči mi.» Uzdahnu Grk. «U svakom slučaju, nemamo puno izbora. Ako se oglušimo o Tiberijevo naređenje, biće gore.»

«Neka me ubije!» Uzvikne ona. «Neću poslati unučad kod Haribde¹⁰⁶! Ja nisam luda da bi verovala skotu!»

Za mene, pak, to nije delovalo kao klopka. Bez obzira na to, koliko ljudi je usmrtio Tiberije, njegova bolest napredovala i nije mu ostavljala previše nade. Najomraženiji čovek u Imperiji je sigurno želeo da makar malo popravi svoj ugled, i da izdahne donekle mirne savesti.

«Ne plašim se Tiberija.» Umešah se u razgovor. «Znam, da ovoga puta on ne laže. Car nije naš jedini neprijatelj, i zato moramo da delujemo razumno. Gaj mora da dobije presto, ili nam neće biti spasa. Otićićemo na Kapri, i volećemo našeg dedu, dok ne povratimo sve što pripada našoj porodici.»

Matrona me je pažljivo slušala, a njeno lice polako menjalo izraz od besnog i tužnog do razdraganog.

«Antonijeva praunuka!» Reče polušapatom. «Germanikova kćerka. Ti ne bi mogla biti drukčija.»

«Znao sam od početka da je prikipesa borac.» Dodade Akteon. «I verujem da će nas ona spasiti.»

«Gaj će nas spasiti.» Popravih ga. «Ja imam plan, ali sve, ipak, zavisi od njega.»

«Tvoj brat je jedva čekao taj poziv.» Uzdahnu Antonija. «Sećam se, kako je pobegao u luku, obučen u žensku odeću.»

Taj dan sam smatrala za najgori u životu, jer je od tada Gaj sve ređe tražio moje društvo.

Akteon zakikota, zamislivši prizor Kaligule u Armidinoj penuli¹⁰⁷ preko šarene tunike. Antonija ga strogo prekinu.

«Ti.» Pogleda me. «Podseti svog brata da njegove igre s vatrom na Kapriju ne prolaze dobro. Sudbina svakog gosta, u koga posumnja Tiberije, je pad sa litice u morsku dubinu. Ako se nesrećnik ne razbije o stenu, tu su i gladne ajkule, i robovi, spremni da ga dotuku štapovima.»

¹⁰⁵ (lat.) Dželat.

¹⁰⁶ Mitološka morska neman, utelovljenje opasnosti od vira u Mesinskom tesnacu.

¹⁰⁷ Penula – ogrtač sa kapuljačom za putovanja.

Nekad, na Istoku, jedna devojčica, koja se plašila sopstvene senke, sa suzama bi molila Antoniju da joj ne priča ove ružne stvari... Ali je druga, sadašnja Druzila, već prevazišla svaki strah i nesigurnost.

«Ne brini, bako.» Odgovorih. «Imala sam dobrog mentora.»

XXI

Liciniju je bilo drago da nas opet vidi.

«Nadam se, ovo putovanje neće biti naporno za tebe, Visosti.» Obrati mi se, ponosno gledajući mornare kako podižu bela jedra na velikoj galiiji.

«Preživeću.» Nasmeh se. «Porasla sam, okrepila, i, kako kažu moje sestre, čak i se ugojila.»

«Kibela», Avgustova kvinkvirema¹⁰⁸.» Licinije se uhvati za krmilo. «U celom Carstvu ne postoji bolji brod.»

«Napredovao si, kapetane.» Potapša ga Kasije po leđima.

«Te godine Tiberije je bio velikodušan.» Dobaci jedan mornar.

«Kao i ove.» Proceđi kroz zube Gaj, od ranog jutra neraspoložen.

Licinije ga pogleda i seti se.

«Jednom pre deset godina, moj prinče, rekao si da nećeš biti kao mi. I evo, sad si naslednik, budući imperator...»

«Skoči pa reci hop.» Odgovori Gaj odsutno. «Iz hada vraćaju se češće nego sa tog ostrva.»

«Ne budi sumoran.» Rekoh blago, ovlaš dodirnuvši bratu ruku.

«Ne budi naivna.» Pogleda me zabrinuto, i malo se udalji.

Razumela sam ga, iako on me često nije.

«Hoću da odmorim.» Okrenuh se ka Suzani, koja je spremno čekala uz mene sa lepezom od paunovog perja.

Licinije nas odvede u udobnu prostoriju, koja nimalo nije ličila na tesnu sobicu sa sirijskoga broda. Svilene zavese, ogledalo u srebrnom ramu, i prekrivač od kašmira odavali su ime prethodne vlasnice sobe – Atije. Na ovoj galiiji je Avgustova majka nekad plovila u Egipat da bi pomogla kćerki da povraća nevernog supruga.

«Atija se vratila u suzama, bleđa i mršava.» Pričala mi je baka jedne večeri. «Uzalud je proputovala celo Sredozemlje. Kraljica Kleo nije želela da joj otvori vrata, i, ako mene pitaš, bila je u pravu.»

«Ali Antonije je bio muž Oktavije! I imali su tebe!» Bunila sam se isprva, naviknuta na mitske ljubavne istorije.

«Moj otac nije želeo taj brak.» Objašnjavała je. «Naterali su ga Oktavijan i Stari Cezar¹⁰⁹. Savez sa imperatorom i naslednikom bio je značajan za tada mladog i ambicioznog konzula. Inače, moja majka nije bila poznata ni po lepoti, ni po pameti. Tiha udovica sa troje male dece, zagledana u svoga brata, bila je sušta suprotnost očeve izabranice – zanosne i odlučne Kleo.»

«Dakle, bila si na strani svoje maćeha?» I dalje sam se čudila.

«Na strani ljubavi i istine.» Odgovarala je. «Porasteš – shvatićeš.»

Sada sam shvatala...

«Domina,» Prekinu me dadilja. «Pre našeg polaska, našla sam nešto, što bi te zanimalo.»

Ispružih ruku, i osetih svitak papirusa, uvijen u lanenu maramu.

«Knjiga Mudrosti¹¹⁰.» Prošaputa uzbuđeno. «Još uvek neizmenjena.»

U trenu zaboravih na glavobolju, koja već počela da me napada.

«Neverovatno je,» Nasmeh se. «Ali, izgleda, bila si u pravu.»

Odmotah pažljivo debeli svitak, i pružih ga sluškinji.

«Sećaš li se istorije o kralju Solomonu?»

«Onome, što je imao sedamsto žena, i smatrao sebe za pametnog?» Nasmeh se.

¹⁰⁸ Petoveslačica.

¹⁰⁹ Gaj Julije Cezar – vojskovođa, diktator i konzul Rimske Republike.

¹¹⁰ Deuterokanonska knjiga Staroga Zaveta, koju je, saglasno legendi, napisao jevrejski kralj Solomon.

«Svih devetsto...» Odmahnu rukom Suzana. «No, voleo je samo jednu.»

«Makedu, kraljicu od Sabe.» Vratih se mislima u dadiljine priče.

«Zadivio se njenoj mudrosti, i uporedio ju je sa Lilit.»

Potresoh glavom, i protrljah oči.

«Tja, on je stvarno bio bistar čovek!»

Šest godina sam tražila u bakinoj biblioteci odgovore na pitanja o prvoj ženi, zaveri i zagonetnom bogu Mitri, ali bezuspešno. Bezmalo napamet sam naučila tu jedinu knjigu, koja se slučajno obrela kod Antonije, no nisam mogla da povežem Lilitinu priču sa upozorenjem Zaleuka.

«Pričaj mi, Suzano.» Uzeh je za ruku, i ponudih da sedne pored mene. «Šta još je mislio kralj Solomon o Lilit?»

«Jednom,» Poče ona tajnovito. «Na sud kod njega došle su dve žene sa detetom, i sporile se oko toga, koja od njih dve je dečakova majka. Kralj predloži da dete živo raseku na pola, i prva žena hladnokrvno pristade. Međutim, druga preklinjala sudiju da spasi odojče, makar bi ga dobila njena suparnica. Tada je Solomon odlučio da vrati sina milostivoj ženi, jer shvatio koja je prava mati. Tu priču zna ceo naš narod, ali jedino *ovde* Solomon otkriva imena tih žena – Noema i Lilit.»

«Lilit je ona dobra?» Upitah, zgrožena ponašanjem lažne majke.

Suzana klimnu glavom.

«Što se Noeme tiče,» Nastavi. «Najverovatnije se radi o starijoj kćerki Adama i Eve, Kainovoj sestri... Zbog njene osione naravi nastade priča o Evinom padu sa zloduhom.»

Dakle, je prava Lilit bila mudra, kao Makeda od Sabe, suosećajna kao ta požrtvovana majka, i pravičnija od većine Evinih potomkinja. Ali o tome nije smeo da priča ni sam Solomon, osim u zagonetkama.

«Ima i pesme, gde se naš kralj divi tajanstvenoj ženi po imenu Sofija. Rabini je tumače kao pohvalu Božije mudrosti, ali to nije tačno. Autor je zove Božijom sagovornicom, što znači da je ona stvarno biće. Također, ljubav Solomona prema ovoj ženi je previše...»

«Čulna?» Upitah, kao da sam znala sadržaj.

«Da,» Odgovori Suzana, pomalo iznenađena. «Čulna i lirska, ali i uzvišena.»

«Sofija znači – mudrost.» Zamislih se. Šta je simbol mudrosti?»

«Sovuljaga.» Nasmehi se. «Zloslutna noćna ptičurina.»

«Kažeš, da je ova knjiga bila prepisvana?»

«Neki su delovi izbačeni, a neki dodati... Neki rasparčani i svrstani u različite knjige...»

«To zvuči poznato.» Uzdahnuh. «Avgust je uništio trećinu Aleksandrijske biblioteke. Nešto, što mu je smetalo... Njemu, i ko zna kome još...»

«...da vlada svetom.» Prošle su mi kroz glavu Zaleukove reči. «Oni, što mrze ljubav... mrze žene.»

«Suzano crna, gde si ovo našla?» Upitah preneraženo.

«Nećeš mi verovati, domina.» Reče uzbuđeno. «Tog dana, kada si me poslala na pijacu, sretoh zemljakinju, po imenu Rahela. Otac joj bio imućan trgovac, i osim nje nije imao dece, niti braće. Kad je preminuo, Rahela ga nasledila, i sama počela da trguje, kako bi sebi obezbedila gotovo nemoguću za jevrejsku ženu – samostalnost.»

«I sada, krišom širi zabranjene rukopise?» Zaključih duhovito.

«Kod nje se može naći sve,» Šaputala je dadilja. «Od ljutih začina do skupocenih tkanina. Sve, što je Avgust stavio pod zabranu...»

«Ma ona ti je drugi Makron!» Skočih na noge. «Želim da je upoznam... Kada se vratimo.»

Suzana složi se, i poče da rasprema krevet.

«Moraš da se odmoriš, princezo. Ostrvce Kapri nije Sirija, ali ti loše podnosiš plodvidbu.»

«Istina.» Zaklimah. «I ti privilegni. Ako ogladnim, zvaću Fotis. Na sreću, baka se pobrinula da ovog puta izbegnem brodske pomije.»

«Mislim, da grešiš, domina.» Zaklima glavom levo-desno. «Kuvano znači korisno. Ne valja da se jedu samo pite i pečenje.»

«Ostavi me na miru.» Okrenuh joj leđa. «Kada se probudim, nastavićemo istraživanje.»

Dadilja izađe, a ja polako priđoh prozorčetu, i pomerih tananu zavesu. Brod je već krenuo, i lagano klizao po mirnim vodama Tirenskog mora. Orni kapetan je davao družini naredbe, zabavno mašući rukama. Na pramcu galiје je stajao Hereja, i gledao u daljinu. Desno od jarbola Fotis se glasno raspravljala sa brodskim kuvarom o načinu spremanja heljdine kaše sa lukom i slaninom. Potražih Gaja, ali ga ne videh.

«Sigurno spava u susednjoj sobi,» Pomislih, zamračih prozor, i legoh u krevet.

«Molim te, budi razuman...» Poručih mu u sebi. «Sada sve zavisi od tebe.»

XXII

Tiberijeva vila se nalazila na steni, na samom vrhu masivne planine, okružena pećinama i raskošnim rastinjem. Od jednog pogleda nagore, i pomisli o penjanju uz strmu liticu, zavrtilo mi se u glavi.

Na obali nas je dočekaio Makron, obučen u crveno-plavo, kako i nalagala dužnost.

«Odozgo je osećaj još stravičniji.» Osmehnu se nakrivo. «Dobrodošli u Tartar, gospodo.»

«Prilično je visoko.» Podignu glavu Kasije. «I vratolomno.»

«Ne može da se jaše na početku uspona.» Reče Makron. «A put je kamenit.»

«Ne brini.» Namignu mi Kasije. «Nosiću te.»

«Izdržaćeš?» Probrblja Gaj. «Ona je teška.»

Hereja ga iskosa pogleda, i podignu me na ruke.

«Ne žurimo, ali ne smemo ni da kasnimo.» Opomenu nas prefekt. «Odmorićemo kratko pored Crne pećine. Tamo nas čekaju konji i voda za piće.»

«Tražiću konja i za moje oslobođenice.» Rekoh ozbiljno.

Makron se začudi, ali zaklima glavom.

«Znaš li da jašeš, Suzano?» Okrenuh se prema zapanjenoj Jevrejki.

«Ja znam.» Odgovori umesto nje Fotis. «Kod nas, u Mauretaniji, svaka devojčica ume da sedla.»

Kada smo stigli na livadicu, Kaligula zamoli Kasija da ga ostavi nasamo sa sestrom.

«Već dugo želim da te pitam, a nikako ne stignem...» Poče napeto, prekrstivši ruke na grudima.

«Ta tvoja robinja, Armida – gde li je?»

Pogledah ga – pomalo nemarno, i umih se po licu, a zatim otpih gutljaj ledene izvorske vode.

«Na ovaj vrelac to je pravo osveženje, je li?» Nasmeših se.

«Nadam se da je živa...» Zaškilji prema meni očima.

«Ko zna...» Slegoh ramenima. «Ali je slobodna.»

«Druzila!» Uhvati se Gaj za glavu. «Zašto si je oterala? Gde bi da ide u tolikom Rimu? Niti je oprezna, niti zna naše običaje! Sigurno je završila u lupenaru...»

«Sjajno.» Odgovorih. «Za bolje – nije.»

«Ne mogu da verujem, da si to ti...» Uzdahnu razočarano. «Da li ti znaš, koliko je ta devojka pretrpela?»

«Devojka?!» Upitah podrugljivo, aludirajući na njihov odnos.

Gaj zastade na tren, a onda reče ljutito.

«Ako je njena ljubav prema meni razlog... Nisi bolja od onoga gore!» Uperi kažiprst ka Vili Jovis.

Presekoh se.

«Lju... ljubav?!» Izustih u neverici.

«Sada ličiš na Klaudija.» Prevrnu očima, i šapatom nastavi. «Šta si mislila? Da ja ću mirno sedeti i gledati, kako se lepo slažete – ti i Hereja?»

«Znaš, da ga ne volim.» Odvratih, po navici. «Ne volim nikog, osim tebe.»

«Druzila, to su samo reči!» Uzviknu on šapatom. «U najtežem trenutku mog života, Armida mi je pružila utehu i podršku. A ti, gde li si bila onog dana, kad su našu majku vodili u smrt?»

«Da nije bilo mene i Hereje,» Uzvratih u istom tonu. «Vodili bi i tebe.»

«Neka vam bude,» Rasrdi se on još više. «Barem sam pokušao da spasim našu majku. Dok moja sestra samo zurila u knjige, i slušala Antonijine budalaštine!»

Na oči su mi navirale suze, a u glavi odzvanjao osoran Armidin podsmeh.

«Prekini, Gaje. Molim te...» Htedoh da ga dodirnem. «Ne zaboravi, gde mi idemo.»

«A baš me briga. Ja sam već u hadu.» Zaustavi mi ruku, i okrenu leđa.

U mome telu, vertigo i drhtavica, već počele mučni i bezumni ples.

Potražih Suzanu. U istom trenu obe moje sluškinje uhvatiše me pod ruke, i povedoše prema grotu, gde su odmarali Makron i Kasije.

«Nije mi dobro.» Pogledah u Gaja.

«Nije ni čudo.» Ubrza on korak. «A kako je Armidi? Prvo, joj Arminije otera majku zbog kurve Tusnelde¹¹¹, onda naš slavni otac je zarobi...»

«Ona me izdala!» Zastenjah.

«Nemoj da izmišljaš.» Odmahnu princ rukom. «Brinula je o tebi osam godina! Dok one krave,» Klimnu u pravcu Suzane i Fotis. «Ti tretiraš kao prijateljice!»

«Ako si već zaljubljen,» Odgovorih mlitavo, poluzatvorenih očiju. «Zašto je nisi tražio?»

Kaligula bez reči uhvati za uzde svetlo-sivog konja, i vešto ga osedla.

«Polako, prinče!» Skoči na noge Makron. «Idemo svi zajedno.»

Hereja, shvativši da gubim svest, dotrča do mene, i zgrabi u naručje.

«Šta joj je?» Podviknu na Fotis.

«Liči na sunčanicu, tribune.» Ispira mi glavu Grkinja, pogledujući Gaja ispod obrva.

«Dajte joj vode!» Viknu Kasije, noseći mene u hlad visokih čempresa. Suzana navlaži mi usta vodom, i nežno me umi po licu.

«Treba joj nešto jače.» Pogleda me Makron, i pruži Kasiju lagenu sa pićem oštrog mirisa i gorko-slatkog ukusa.

«Moram da dođem ka sebi.» Pomislih. «Nemamo vremena za samosažaljevanje.»

Konačno, Gajeve briga o meni pobeđi njegovu ljutnju. Sjahavši sa konja, priđe mi i pomazi po čelu. Otrgnuh se.

«Već mi je bolje.» Obratih se Kasiju. «Mogu da jašem s tobom.»

«Jesi li sigurna?» Upita Gaj. «Malopre si jedva vukla noge.»

«Nije mi prvi put.» Uzdahnuh. «Hajdemo. Cezar nas čeka.»

¹¹¹ Tusnelda – supruga germanskog poglavice Arminija, majka njegovog sina Tumelika.

XXIII

«Quis venit?»¹¹² Upita golemi janitor ispred pozamašne kamene kapije.
«Efutue!»¹¹³ Dobaci mu Makron, silazeći sa konja.
Pozorni gorostas ispruži ruku u znak pozdrava, a prefekt se okrenu prema nama.
«Ovo je Aniket. Neka vas izgled ne prevari. Pouzdan je.»
«Prinče.» Janitor nakloni glavu u znak poštovanja. «Princezo.»
Pogledah ga. Imao je grube crte lica, ali izrazito dobre i pomalo tužne oči.
«Podapos ei?»¹¹⁴ Upitah ga radoznalo.
Počuvši svoj materni jezik, janitor se nasmeši.
«Sa Kipra, Visosti – iz sela Akaki.»
«Zamisli, već se prijateljiše!» Obrati se Makron mom bratu. «Prvi put vidim ovog medveda kako se smeje.»
Znala sam dobro kako se oseća taj, kome se neko ruga.
«A ko si onda ti, Sutorije?» Upitah besno. «Mene podsećaš na tvora.»
Prefekt se učuta, i uzevši pod ruku Gaja, uvede ga u vestibul¹¹⁵.
«Bogovi da te čuvaju na ovom strašnom mestu.» Šapne mi Aniket, kada sam krenula za bratom.
«Ne boj se, Arguse»¹¹⁶. Ona se ne da.» Odgovori mu Fotis, ponosno me gledajući.
«Za ovo vreme stekao sam puno korisnih poznanstava.» Namignu Gaju Makron, skrećući pažnju sa svog bezobrazluka. «Ali o tome pričaćemo kasnije. Mislim, da Nerva nas posmatra.»
U atriju spazih poznatu priliku – starijeg čoveka u dugačkoj togi sa crvenim klavusima¹¹⁷. Zurio je u Gaja radoznalo-nasmešljivim pogledom.
«I on je bio tamo.» Setih se. «Jedan od ubica mog oca.»
Kasije, kao da osetivši tok mojih misli, uhvati me za ručni zglob.
«Znam, šta ti je na umu.» Reče oštro. «Ali je Nerva carski pravnik. Jedna njegova reč dovoljna je...»
«Pusti mi ruku.» Prekinuh ga srdito. «Neću mu ništa. Pre će on sam sebe...»
Tribun poslušao, zapanjeno me gledajući. Uplašivši se od sopstvenih reči, uhvatih se za glavu.
«Ne znam šta pričam,» Prošaputah. «Ne obraćaj pažnju.»
«Družila, molim te.» Nastavi ozbiljno. «Nemamo pravo da pogrešimo.»
Složih se, i produžismo do velikog atrija, sa stubovima nalik stogodišnjim hrastovima i beskrajnim mozaikom, prošaranim motivima iz grčkih mitova. Nasmeših se, prepoznavši Ahila i Patrokla, Oresta i Pilada¹¹⁸, i, naravno, besmrtnog Febija u zagrljaju miljenika Hijakinta.
«Drago mi je što te vidim, prinče.» Reče uzdržano Nerva, istupivši napred. «Ti me sigurno ne pamtiš... Kad smo se zadnji put videli, bio si dete.»
Kaligula se zbuni, i jedva čujno pozdravi se s njim.
«A sećaš li se mene, konzule?» Istupih napred, ignorišući Herejino upozorenje. «Ja sam Germanikova kćerka.»
Nervino usko naborano lice odjednom se razvuče u pretvoran osmeh.
«Princezo... Nisam očekivao... Obično žene ne dolaze ovde.»

¹¹² (lat.) Ko ide?

¹¹³ (lat.) Odjebi!

¹¹⁴ (st.grč.) Odakle si?

¹¹⁵ Hodnik između kapije rimske kuće i atrijuma.

¹¹⁶ U grčkoj mitologiji – divovski stražar sa očima po čitavom telu.

¹¹⁷ Klavusi – crvene pruge sa strane ili po sredini toge, kao znak visokog društvenog položaja.

¹¹⁸ Legendarni grčki junaci, poznati izm. ost. po istopolnoj ljubavi.

«Cezar je bog.» Sa istim osmehom odglumih strahopoštovanje. «Za bogove ne postoje reč «obično.»

Nerva se zakašlje, a onda obrati se Gaju.

«Cezar te čeka u svečanoj sali, prinče.»

Kaligula mi uputi izgubljeno-osuđujući pogled.

«Noli sollicitus esse¹¹⁹.» Odvratih mu misleno. «Te amo.¹²⁰»

«Ovuda, Visosti.» Makron ispruži ruku ka slabo osvetljenom hodniku između atrija i peristila.

Gaj pođe za njim nesigurnim korakom, a onda sva trojica nestadoše u prostranom tremu.

Srce mi opet poče da udara kao čekić, a dah postade plitak.

«A mi?» Uzrujah se. «Šta ćemo *mi* da radimo?»

«Da čekamo...» Uzdahnu Kasije. «» da se ne nerviramo.»

«Čudno, što ovde nema nikog...» Razgledah se. «Kao one noći, kad smo bežali iz Sirije.»

«Daleko bilo, domina.» Protrese glavom Suzana, i s nadom pogleda u Kasija.

«Ne вреди.» Odmahnu on rukom. «Sa tvojom dominom neće izaći na kraj ni sam...»

«Kurjak?» Nasmeših se, spazivši na zidu jednu naročito lascivnu fresku. «Ako pipne Gaja, kunem se...»

«Neće mu ništa.» Prekinu me nepoznati glas na drugom kraju hodnika. «Cezar je svestan svoje bolesti, i neće upropastiti jedinog naslednika.»

Kasije stade ispred mene, klimanjem glave poručivši Suzani i Fotis da mi pređu iza leđa.

«Nemojte da se plašite.» Nastavi poluglasno neznanac. «Ja sam vaš istomišljenik.»

U svetlu zidne baklje nacrtala se prilika mladog čoveka, obučenog u kraću toggu, što je odavalo njegov status roba.

«Zovem se Kalist.» Reče mladić, i uputi mi suptilan naklon. «Brinuću se o tebi, Visosti, tokom tvog boravka u Vili Jovis.»

«I ti si Grk.» Kikotnu Fotis. «Ovi Trojanci¹²¹ nas baš vole.»

«Lakše, zemljakinjo.» Kalist se namršti. «Pričaš sa carskim sekretarom.»

«Udata sam za sekretara.» Nasmeši se žena. «Kao prvo, ja sam oslobođenica.»

«Dosta, vi oboje!» Dreknuh na grčkom. «Ako smo već istomišljenici, hajdemo nešto da uradimo.»

Fotis se odmah ućuti, a tajnik se široko nasmeja.

«Makron je upozorio da si pomalo žustra, Visosti.» Obrati mi se iskreno, bez ropskog dodvoravanja. «To mi se dopada, ali, za sada, preporučio bih tebi i tribunu odmor. Pokazaću vam vaše sobe.»

«To ti je pametno.» Složi se Kasije. «Bojim se da smo ionako skrenuli na sebe pažnju.»

«Još uvek, niste.» Prošaputa Grk, paleći malu lampadu. «Cezar ne shvata Njenu Visost ozbiljno, a senilni Trasilije još ne zna da je ovde.»

«Da li ti znaš, šta on planira – u vezi Kaligule?» Upitah ga zabrinuto.

«Danas će ga posiniti, i proglasiti za svog naslednika.»

Slučajno setih se Gemela, brata od tetke i Tiberijevog rođenog unuka.

«Čudno, što Cezar ne pominje malog Gemela... On mu je bliži rod, nego Kaligula.»

Grk blago prikri usta rukama.

«Car misli da je dečak plod poročne veze Livile i Sejana, ali ne može da ga ubije jer nije siguran u svoju pretpostavku.»

Pomalo se staloživši, poželih da prilegnem. Kalist nas otprati u uredno nameštenu odaju, koju je krasila velika polica sa knjigama.

¹¹⁹ (lat.) Ne brini.

¹²⁰ (lat.) Volim te.

¹²¹ Trojanski je junak Eneja smatrao se za pretka starih Rimljana.

«Ovoga puta Cezar nije štedio.» Namignu mi sekretar, pokazavši prema polici. «Najotmenija grčka dela na volumenu od najboljeg pergamenta.»

«Vrlo je obzirno sa njegove strane.» Odvratih, ne krijući oduševljenje. «Uvek sam pričala svom učitelju, Zaleuku, da mi je krivo, što se nisam rodila kao Grkinja.»

«Helen se ne postaje rođenjem, nego obrazovanjem.» Ponosno reče Kalist. «Za tebe čuh da pričaš grčki još od pelena.»

«Čitam i pišem od četvrte godine.» Nasmehih se. «Mia glotta oudepopote ikani¹²².»

Kalist se složi, i vrati se praktičnim stvarima.

«Za tvoje sluškinje je odvojena soba u zapadnom krilu – sa prozorima¹²³ i bez grejanja.»

«Ni slučajno.» Pobunih se. «Fotis i Suzana ostaju sa mnom.»

«Kako poželiš.» Klimnu glavom. «Ali za tribuna Hereju to ne važi.»

«Ne bih to ni pomislio.» Rasrdi se na njega Kasije. «Ja, možda, nisam dobio taj čin zbog ratnih uspeha, ali još uvek imam čast.»

«Oprosti, zaneo sam se.» Tajnik se zastidi. «Boravićeš u odvojenoj sobi u zgradi za gardiste. Nije baš preudobno, ali bolje, nego odaja za miljenike.»

Prsnuh u smeh. Kasije, spreman da se naljuti zbog nedoličnih šala, pogledavši me, počeo da se smeje još glasnije. A onda se i Suzana, i Fotis, i sam Kalist pridružiše nama.

«Smej se, Druzila!» Prisetih se ponovo bake Antonije. «Kad ti je najteže, podigni glavicu, ispravi leđa i – nasmej se! Veruj mi, to *ih* itekako pogađa.»

«Kaliste,» Upitah Grka, kad su on i Kasije izlazili iz sobe. «Zašto je taj Nerva ovde?»

«Prisutstvo sufekta na ceremoniji proglašenja prestolonaslednika obavezno je.» Odgovori. «Mada, sam čuo Nervu kako žali se na zdravlje, i čak razmišlja o predaji dužnosti mlađem senatoru.»

Ova vest trebala bi da me razvedri, ali u glavi mi se rodi pitanje.

«Ima li nekoga na umu?»

«Kasija Longina – Tiberijevog bivšeg... prijatelja.»

Nisam poznavala tog čoveka, ali odjednom srce mi se stegnu.

«Bolje znano s manom, nego neznano sa hvalom.» Pomislih.

Taj osećaj me nije prevario.

¹²² (st.grč.) Jedan jezik nikad nije dovoljan.

¹²³ Rimska tradicionalna patricijska kuća je bila zatvorena za spoljni svet sa punim zidovima bez prozora. Mali prozorčići za provetravanje su bili retki, i nalazili se uglavnom u prostorijama za sluge, ili u insulama – kućama za siromašne.

XXIV

Sutradan ja i Kasije smo bili počastvovani prijemom kod Cezara.

Tiberije, u raskošnoj purpurnoj togi je sedeo na prestolu od slonovače, i prižmureno nas gledao. Na sedoj, pročelavoj glavi je blistao zlatni lovorov venac, ali nijedno ruho, niti ukras nikad ne bi sakrili ogavne tragove bolesti po njegovom licu i vratu.

«Ave, Caesar!» Pozdravismo ga skoro u jedan glas.

«Avete.» Otpozdravi nas on, i gestom poruči da se približimo.

«Dakle, Druzila...» Hrapavim glasom obrati se meni. «Nisi ostavila baš dobar utisak na moju pokojnu mater.»

«Niti je ona na mene.» Uzvratih u istom, šaljivom tonu.

Tiberijevo lice naglo promeni svoj izraz. Nastade tišina. U Kasijevom pogledu prvi put primetih osećaj nalik strahu – strahu za mene. A ja... nisam trepnula.

Car udari u gromoglasan smeh.

«Što volim iskrenost!» Pljesnu on rukama. «Vrlinu, koja beži od svih vladara...»

«Beži iz straha.» Pojasnih. «Strah rađa laž... i mržnju.»

«U pravu si.» Zapanjeno me pogleda, i uozbili se. «A ti, zar se ne plašiš?»

«Ne plašim se.» Zaklimah levo-desno.

«Ista si baba.» Nasmeha se opet. «A što se tiče Livije, ne ljutim se na tebe. Mrzeo sam je.»

«I ja također... Agripinu.» Priznah bez imalo stida.

«Znači, razumemo se.» Uzdahnu Tiberije. «To je već pola posla.»

Na tren primetih u njegovim očima trunku saosećanja, i prerano se obradovah.

«Tribune,» Starac naglo skrenu pogled na Hereju. «Da li je istina da želiš uzeti za ženu moju unuku?»

«Istina, Cezare.» Spremno odvrati Kasije.

«Ti nisi plemić, nego dete viteza i strankinje.» Nastavi oštrije. «Druzila je princeza. Tvoj interes nije neshvatljiv, ali rana koju si zadobio na Rajni ostavila te neplodnim. Za moju unuku, kao za avgustovku, bezdetan brak nije najbolji izbor...»

«Oprosti, Uzvišeni.» Osmelih se da ga prekinem. «Ali za nas sve to uopšte nije bitno, jer mi se volimo.»

«Volite se?!» Tiberije se iskezi. «Iskreno, ne bih preporučio. Ljubav ubija više ljude, nego svi ratovi i dvorske spletke.»

«Ne baš ljubav,» Usprotivih se. «Već njeno odsustvo.»

Njegov probadajući pogled je govorio da ućutim, ali sam negde u dubini svesti znala da je to početak igre, što sam morala da odigram do kraja.

«Ti nisi glupa kao druge žene.» Procedi kroz zube. «S tobom može da se priča.» Zatim pogleda gore, i nastavi tužno. «Moja Vipsanija, nažalost, nije umela da se suprostavi okolnostima kao ti...»

«A ti, moj Cezare?» Upitah ozbiljno. «Da li si bio spreman da se boriš zajedno sa njom?»

Tiberijevo lice pocrveni, a oči se zamutiše od besa. Snagom karaktera istrajah u trenutku – bez straha ili suza. Shvativši ovo, car se zaustavi još većom snagom volje, i nastavi sa ironijom.

«Zaslužuješ da budeš ženom Kasija.»

Hereja uze me za ruku, misleći da smo uspeali. Stisnuvši njegov topli dlan, požurih da se zahvalim.

Međutim, starac me zaustavi sa podignutom desnicom. Zatim, uzviknu «uđite», obrativši se nekome van sale.

Vrata se otvoriše, i dva muškarca – mlađi i stariji, u pratnji gardista, stadoše pred Tiberija.

«Kasije Longin.» Cezar predstavi nam mlađeg gosta. «Moj dobri drug, naš novi konzul-sufekt, i...» Klimne glavom u mom pravcu. «Tvoj budući životni saputnik.»

Nisam poverovala svojim očima, ni ušima. Longin je ličio na slepog miša – bio je moje visine, ali sitan, što pokušavao da sakrije preterano širokom togom. Po sanjalačkom pogledu buljavih očiju prepoznah kratkovidog, a po ležernom držanju – čoveka, patećeg od čestih groznica.

«Zar nisu oni slični, tribune?» Upita car zanemelog Hereju. «Zar nisu kao brat i sestra?»

«Gizdava nakazo...» Pomislih, gledajući u svog deda, zadovoljno igrajućeg u mestu. «Sve ono dobro, što si imao u sebi, ojadila gnusna Livija.»

«Dovedite svirače!» Vikao je zaneseno, mašući žilavim rukama. «Želim da slavim veridbu moje najmlađe unuke!»

Izgledalo je da i Longin delio moju frustraciju, no nije smeo da se suprostavi vladaru.

«Nisam euforičan,» Šapnu mi on, kada se car okrenuo za čašom vina. «Uvek sam voleo... drugačije od tebe žene.»

«Razumem te.» Rekoh, ne uvredivši se. «I to mi odgovara.»

«Qui bono?¹²⁴» Nasmehi se razočarano, ne sluteći da ova fraza, izrečena pod drugačijim okolnostima, će ga proslaviti.

«Prećuti i prihvatiti.» Dobaci mu na uvo Kasije. «Izbora nemaš.»

Tiberije naš razgovor je jako dobro čuo.

«Dobar si, tribune.» Reče prefinjeno. «Služiš svom caru, i dao bi život za njegovu porodicu. Sada, kada sam ti bez skrupula slomio srce, ponašaš se više, nego dostojanstveno. Dozvoliću ti, dakle, da otpratiš moju unuku u Ancijum, gde će se ona venčati idućeg meseca.»

«Idućeg meseca...» Pomislih očajno. «Udajem se za kepeca, koji me, srećom, već namrzeo. A šta da radim – moraću – zbog Gaja, koji me još više mrzi.»

Teškog srca izađoh u trem, gde su me čekali Kalist i Suzana. Nisam se trudila da odgovorim na njihova pitanja. Nisam se okrenula ni kada me pozva Kasije. Bila sam očajnički odsutna, odneta mislima negde daleko, u svet mitova i snova... A onda, krajem uha, počuh carev razgovor sa drugim, starijim gostom.

«Cezare,» Progunda neznanac. «Zašto si pozvao je ovde?»

«Znao sam da ćeš cmizdriti, Trasilije,» Odgovori duhovito Tiberije. «I zato nisam žurio da vas upoznam. Da nije valjda moja unuka Pandora, koja će navodno me skratiti za glavu?»

«Gospodaru,» Nervirao se astrolog. «Nije Pandora... To je sama Libitina.»

¹²⁴ (lat.) U čiju korist?

XXV

«Ja volim Sofiju od moje rane mladosti, i želeo bih da mi bude supruga...» Čitala mi je Suzana zabranjene Solomonove stihove. «Uzdigao sam je iznad ljudi, iznad carstava i bogatstava... Jer i sam Bog je zavole, i dade joj Mudrost.»

«Vaš bog i nije tako loš... kako ga ljudi... muškarci... predstavljaju.» Izustih promuklim od suza glasom. «Sigurno, bolji je od Jupitera ili... Mitre.»

«Svi tuđi bogovi su isti.» Uzdahnu Suzana. «Ali taj parćanski krvopija je najgori.»

«Šta znaš o njemu?» Digoh se sa kreveta. «Prevrnula sam svu biblioteku, ali ne nađoh ama ništa.»

«Ne previše, domina.» Slegnu ramenima Jevrejka. «Zovu ga Nepobedivo Sunce i kažu da je pun vrlina i obećava svojim sledbenicima večni život, ali u tajnosti zahteva ljudske žrtve.»

Isto sam čula i od Zaleuka.

«Bog sa dva lica – lukavac.» Pomislih glasno. «Takvi jesu najgori.»

«Za nas, Jevreje, svi paganski bogovi su zlodusi.» Zamota svitak pažljivo. «Ali za Mitru kažu da je on najmrskiji i najzlobniji demon.»

«Onaj, što je prevario glupaču Evu?» Prisetih se.

«Baš taj, prokleti da je.» Namršti se Suzana. «Hajde da brišemo te suze.» Prigrli me kao dete, i vrati u krevet.

«Nemoj me više zvati domina.» Naslonih joj glavu joj na grudi. «Oslobodila sam te.»

«A kako želiš da te zovem?» Upita sa osmehom. «Po imenu, tituli ili... sovica?»

«Zašto sam smatrala je dosadnom?» Pomislih, gledajući moju brižnu dadilju. Kako je uvek znala da mi popravi raspoloženje?

«Definitivno, sovica.» Odgovorih.

«A onda, sovice, operi ručice, i spremi se za večeru.» Suzana poče da namešta mali, vešto izrezbareni stočić.

«Da, ne bi bilo loše.» Uzdahnuh, vraćajući se u stvarnost. «Gde li je Fotaki?»

«Doćiće. Sigurno je čekala da Cezarevi kuvari završe.»

Umih se i očešljah ispred ogledala sputanu kosu.

«Stvarno sam debela.» Pomislih, gledajući svoje oblo telo. «Nije ni čudo, što se Gaj zagledao u onu koščatu Germanku.»

Primitivši moj izraz lica, dadilja zalupeta.

«Znaš, šta mi onomad ispriča onaj... Kalist?»

Pogledah je radoznalo.

«On ti je tračara gora od svake Jevrejke...» Produži. «Veli da Cezaru je stigao novi miljenik – neki Asinije.»

«Znam tog senatorskog mekušca,» Odgovorih, setivši se. «Majka je sanjala da me za njega uda. Koliko god je Longin odvratn, Asinije je gori.»

Suzana sede pored, i pokri mi leđa sa vunanim čebetom.

«Konzul je dobar čovek, sovice. Iskren do bola, baš kao i ti. Njegovo srce sigurno je sigurno slomljeno.»

«A šta me briga za sve druge...» Prošaputah bezvoljno. «Kad nikoga nije za mene.»

Slučajno bacih pogled na klepsidru¹²⁵. Grkinja je kasnila. Kroz celo telo prošla mi je drhtavica.

«Idem da tražim Fotis.» Ustadoh, zamotavši se u pokrivač. «U ovoj proketoj palati svašta može da se desi.»

«Hajdemo zajedno.» Suzana upali dve lampade. «Znam, gde je kuhinja.»

¹²⁵ Antički vodeni sat.

Izađosmo u pusti hodnik, držeći se za ruke. Na zidovima, prekrivenim reljefima, su dogorevale četire baklje. U zloslutnoj tišini čulo se samo kapanje vode u impluvium¹²⁶, i naši koraci.

«Carska edikula¹²⁷.» Pomislih, ugledavši mermerni oltar uz fresku, predstavljajuću stasitog mladića ugljano crnih očiju, sa krunom u obliku sunčevog diska na glavi.

Suzana zgroženo se okrenu. Prinesoh slici lampadu, i pročitah – «SOL INVICTVS.»

Stresoh se. Iako je božanstvo sa freske delovalo produhovljeno, u toj lepoti primećivalo se nešto obesno i bestidno.

«Molim te, idemo oдавде.» Povuč me za tuniku Jevrejka. «Sa zlodusima nema šale.»

«Znam.» Rekoh sa naprasnom ozbiljnošću, koja je nekad plašila i mene samu. «Njegovi štovatelji su mi pobili gotovo čitavu familiju.»

Zatim, letimično, uzeh Jevrejki drugu lampadu, osvetlih Mitrin lik još jednom, i... pljunuh mu među oči.

«Druzila!» Uhvati se dadilja za glavu. «Šta, ako ovde nekog ima?»

«I ima.» Začu se u mraku već poznati glas. «Znao sam da si krenula u potragu za nevoljom.»

Osvrnuh se, i osvetlih figuru Kalista.

«Tražimo moju kuvaricu. Gde je ona?» Upitah ga srčano.

Sekretar klimnu glavom prema atriju.

«Pođite sa mnom – odmah.»

Ruke su mi zadrhtale, a noge počele da trnu. Stisnuvši Suzaninu ruku, bez reči uputih se za njim.

«Srećom, sva družina je dole, u mitreju.» Nastavi Grk, kada smo izašli iz dvorca. «Praznuju dan smrti Lajle, prve žene.»

«Gde nas vodiš?» Zabrinu se Suzana.

Kalist ne reče ništa, i ubrza korak. U aneksu za robove smo sreli Aniketa.

«Žao mi je, princezo.» Reče tužno.

Iz sobice za odmor začu se slab jecaj. Odgurnuvši janitora, požurih unutra. Fotis je ležala na krevetu pod tankim pokrivačem, i drhtala u groznici. Nad njom je nepomično stajao carski lekar, i nešto brbljao o novčiću za Harona¹²⁸.

«Fotis!» Uzviknuh, dotrčavši do ležaja. «Šta ti je, Fotis? Šta ti uradiše?»

«Našao sam je na podu u trikliniju.» Izusti lekar žalosno. «Ležala je pocepane tunike u lokvi krvi... Sve što sam mogao, uradih, ali... nema joj spasa, Visosti.»

Kleknuh pred njom, i uzeh u ruke njen dlan. Bio je hladan i vlažan.

«Boli me, Akteone... Boli me...» Stenjala je kao dete, gledajući negde gore.

«Proćiće, proćiće, uskoro.» Odvratih joj na grčkom. «Akteon je na putu... Stiže.»

Grkinja okrenu se, i pogleda me lucidnim očima.

«Oprosti, prikipeso... Nisam stigla da ti napravim da jedeš.»

Spustih glavu na kraj njenog kreveta, i zaridah. Osetih Fotisinu ruku, kako me poslednjom snagom miluje po kosi.

«Odvedi princezu, Kaliste.» Začuh glas starog lekara. «Ne valja da se grli sa umirujućima. Tanatos¹²⁹ vreba...»

«Jebeš Tanatosa!» Zaurlah, skočivši na noge, i odgurnuh vidara. «Bogovi ne postoje! Osvetiću te, Fotis, kunem se! Osvetiću te!»

Kalist i Suzana me uhvatiše pod ruke, i pažljivo povukoše ka izlazu.

«Ne gledaj. Već je u agoniji.» Reče Suzana, zaslanjujući mi slobodnom rukom oči.

¹²⁶ Bazen za kišnicu.

¹²⁷ Malo kućno svetilište.

¹²⁸ U grčkoj mitologiji – lađar u Hadu, koji je prevozio mrtve duše na drugu stranu reke Aheron.

¹²⁹ Ibid. – krilati bog smrti.

Dozvolih njima da me odvedu u predsoblje, gde je Aniket čuvao stražu. Suzana mi pomaže da sednem, i ponovo me ogrnu u ćebe.

«Kaži mi istinu.» Obratih se Kalistu. «Ko je to uradio? Ko je smeo da digne ruku na moju familiju¹³⁰?»

«Marko Asinije.» U jednom dahu izusti sekretar. «Dok su većina carskih podanika bila u mitreju...»

Do bola stisnuvši zube i pesnice, prošaputah.

«Doživeće sve isto, što i Fotis.»

«Zašto baš nju?» Nedoumevala je Suzana.

«Zato što ološ misli da je ovde po Antonijinoj preporuci.» Objasni pobledeo Kalist.

«Ti.» Rekoh oštro Suzani. «Od sada se ne odvajaš od mene. Ne želim da izgubim još i tebe.»

Dadilja klimnu glavom, i pri sedne pored. U kućici bilo je hladno, a napolju počela kiša.

«A ti,» Nastavih, pogledavši Kalista. «Ti nisi Helen, ako ne pomogneš meni i Aniketu da osvetimo jednu vašu poštenu zemljakinju.»

Aniket, malo iznenađen, nakloni glavu u znak sloge, dok Kalist razrogači oči.

«Želiš da ubijem patricija zbog nekadašnje robinje?» U neverici upita. «Zbog žene?»

«Fotis je ljudsko biće, kretenu!» Dreknuh na njega. «Muškarac, žena, rob, gospodin – sve je isto! Svi smo mi deca... Adama i Eve!»

Cezarev tajnik, zaprepašćen, bez reči spusti se na stolicu, a Suzana me pogleda sa odobravajućim poluosmehom.

«A stvarno, ko su ti Latini da nas tlače?» Odjednom riknu janitor. «Helenska umetnost i nauka su stare kao svet, a oni znaju samo da osvajaju i krađu, i ubijaju!»

«Polako, kolose!» Podviknu Kalist. «Ne zaboravi da je Njena Visost Rimljanka.»

«U redu je.» Zaustavih ga rukom. «Poreklo se, nažalost, ne bira.»

Sekretar uzdahnu, okrenu glavu prema vratima, protrlja slepoočnice pa reče.

«Imamo samo sutra. Dan posle praznika Tiberije ne jede, ne izlazi iz svojih odaja, i nikog ne prima. Kad bude svršeno, rećiću caru da je mladić, po nagovoru svojih previše konzervativnih roditelja, odjednom skočio sa litice u more.»

Odobrih njegov plan. Fotis je bila dobra i požrtvovana žena. Njen ubica je morao da bude kažnjen, i bi tako.

Sahranili smo je na starom grčkom groblju u južnom delu ostrva. Boreći se sa suzama, napisah Akteonu, a Kalist se pobrinuo da pismo ode nezapaženo s prvim brodom.

Jutro uoči moga polaska za Ancijum, našla sam Gaja u velikom vrtu. Sedeo je na klupi pored kipa atleta, i gledao izlazak jantarnog sunca iznad mora.

«Ne doručuješ sa Tiberijem?» Upitah, pokušavajući da se nasmejem.

Kaligula se okrenu.

«Nije me pozvao. Star je, ne oseća se najbolje. A ti,» Pogleda me, trudeći se da ostane ravnodušan. «Zašto si poranila?»

«Posle onoga, što mi se dešavalo, teško mi je da zaspim.» Bejah iskrena.

Gaj pomeri se, i napravi mi mesto da sednem.

«Čuo sam od Kalista za tvoju kuvaricu – žao mi je. Znam, da se jako vezuješ za sluge.»

Misao o tome, da je više nema ubola me ravno u srce.

«Za mene je ta kuvarica bila kao majka.»

Setivši se Agripine Starije, Kaligula se namršti, i okrenu mi leđa.

«Izbegavaš me?» Približih moje lice njegovome. «Zar ne razumeš, koliko sam nesrećna – bez tebe?»

¹³⁰ Latinska reč familia ne označava samo porodicu, već kućanstvo.

Gaj me pogleda – polako, strpljivo, kao da proučavao. Njegove plave oči, kao i ranije, zračili ljubavlju, dok su njegovo držanje i reči ubjeđivali u suprotno.

«Znam, da ti teško pada veridba sa Longinom.» Nastavi, kao da nije čuo moja pitanja. «Ali živ čovek se na sve navikne. Imaćeš porodicu, decu, kuću na Karinama. Život sa pravnikom je ugodniji od života sa vojnikom...»

«O Gaje...» Razočarano ga prekinuh. «Da li si ti još uvek moj Kaligula?»

«Sada sam naslednik Tiberija.» Uozbilji se. «A to podrazumeva da ću uskoro morati da oženim prikladnu gospu, i da rodim sina.»

Smrt verne sluškinje, gubitak ljubavi... Da li je ovo bila proba moje izdržljivosti?

«Sećaš li se?» Upitah ga. «Sećaš li se šta si mi rekao u Antonijinom vrtu?»

«Druzila.» Nasmehi se Gaj, i skrenu pogled. «Imao sam deset godina.»

U mislima ponovo sretah Lilit ili Sofiju. Prvu na svetu ženu, što je isplakala more suza, tražeći ljubav i sreću, a nije ih našla.

«*Ja sam odbačena... i uzvišena.*» Kao da je pričala o meni... Ali zašto?

Zvuk koraka prekinu moja razmišljanja.

«Eno ih – Makron i sekretar. Nemoj da nas obrukaš.» Šapnu brat, uhvativši me za ruku.

«Ne brini.» Trgnuh se, i okrenuh se prema kolonadi, odakle su se čuli koraci.

«Princezo!» Viknu zadihani Kalist. «Cezar te zove da se oprostiš od njega.»

Makron me pozdravi njegovim dobro znanim prepredenim osmehom. Pogledavši ga prezrivo, okrenuh se prema sekretaru, i rekoh tiho, ali čujno.

«Čuvaj mi brata, filo mu¹³¹. Od tuđih uticaja najviše.»

«Po cenu mog života, Visosti.» Odgovori na grčkom, dirnutim obrćanjem.

Čvrsto ga zagrlih. Znala sam, da me ovaj čovek nikada neće izneveriti.

«Hoćeš li da se oprostiš od mene, sestro?» Upita Gaj, gledajući me kako odlazim.

«Vale.» Izustih spokojno, ne okrećući se. «Propedim te videbo¹³².»

¹³¹ (st.gr.) Moj prijatelju.

¹³² (lat.) Vidimo se uskoro.

XXVI

Dan mog venčanja bio je vreo i zagušljiv. Hram Libera i Libere¹³³ je vrveo od zvanica – članova porodice moga supruga i njihovih prijatelja-optimata. Od monotone ceremonije i dugog stajanja na nogama mene je uveliko hvatala mučnina.

«Ubi tu Gaius, ego Gaia¹³⁴.» Konačno izrekoh, uz radoznale poglede i uvežbane osmehe mladoženjinih rođaka.

Lucije Kasije Longin je ženio se treći put. Njegova prva žena ga je ostavila zbog lepšeg i mlađeg ljubavnika, a druga – zbog starijeg i bogatijeg. Po rečima njegove zdušne majke Verginije, Longin je voleo njih obe, i jako patio zbog oba razvoda. Svekrva mi nije prećutala ni činjenicu da je u ranoj mladosti konzul-sufekt živeo u Cezarevoj vili, gde razonodio Tiberija igrom na harfi i ko zna čime još, što je također ostavilo neizgladiv trag na njegovoj saosećajnoj duši.

«Moj sin ne veruje u ljubav, kćeri.» Reče Verginija, kada sam postala matrona Longini¹³⁵. «Ali te poštuje, i ostaće ti veran.»

«Ja verujem u ljubav, gospo.» Odgovorih iskreno. «I zato neću i ne mogu da obećam njemu isto.»

Svekrva, zgranuta ovakvom izjavom, bila je spremna da me ledira, ali prisativši se da sam Tiberijeva unuka, odustade i udalji se.

«Zašto to radiš?» Prošaputa ogorčeno Longin. «Ne razumem te uopšte.»

Slegoh ramenima. Bila sam previše iscrpljena glavoboljom i vertigom da bih izmišljala ili se svadala.

«A što je najgore, venčavam se u Pseće dane¹³⁶, kao varvarin!» Nastavi suprug da mi prigovara. «To mora da je Cezar jako ljut na tebe.»

«Pošalji nekoga po nosiljku.» Prostenjah. «Ne mogu više. Onesvestiću se.»

Longin me pridrži za lakat, a njegov pogled omekša.

«Ne brini, sada ćeš da odmoriš. Otkazaću i gozbu, ako želiš. Ti i ja, igrom sudbine, mučimo istu muku.»

Uzeh ga pod ruku. Konzul se nasmeši snishodljivo, i povede me prema izlazu.

«Druzila!» Začuh dubok ženski glas u gužvi, koja već počeo da se raščićava.

Osvrnuvši se, primetih Domiciju Lepidu – bakinu sestričinu i stariju sestru mog priglupog zeta Ahenobarba.

«Čestitam, draga.» Reče mi uz poluzagrljaj i uzdržani osmeh. «Sedamnaest je krajnje vreme da se stvori porodica.»

Slabašno klimnuh glavom i izustih «Benigne¹³⁷.»

«I moja Mesalina već bi trebala da nađe svoje mesto u životu.» Nastavi malo kivno. «Trinaest joj je godina, ali za udadbu još uvek neće ni da čuje.»

Zapamtila sam njenu kćerku kao riđokosu malenicu sa visprenim zelenim očima i vragolastom naravi. Nismo se igrale zajedno kao devojčice, jer moja majka nije volela razmetljivu Domiciju, ali sam uvek želela da budem Mesalinina drugarica. Posebno sada, kada smo prolazile kroz isto.

«Oprosti, rođako.» Zaustavi Lepidu Longin. «Mojoj je supruzi pozlilo. Svadbenog pira neće biti. Vraćamo se kući.»

¹³³ Bogovi zemlje i pokrovitelji braka.

¹³⁴ (lat.) Gde si ti Gaj, ja sam Gaja – zvanična rimska bračna formula-zakletva.

¹³⁵ Kada se Rimljanka udavala, njenom punom imenu dodavalo se porodično ime njenog muža.

¹³⁶ Vreme u julu i avgustu, kada se javljaju žega, suša i epidemije, koje su Stari Rimljani povezivali sa sazveždem Sirijus (Veliki pas).

¹³⁷ (lat.) Hvala.

«Eh, sestričino...» Uzdahnu razočareno Domicija. «Kako ćeš ti da živiš tako slabašna? Kako ćeš dečicu da rađaš?»

«Rodako, molim te!» Oštro reagova moj muž, obično miran i staložen.

Tetka se trznu, i pogledavši ga sumnjičavo, skloni se sa prolaza.

«Volela bih da nas tvoja Mesalina poseti.» Rekoh njoj ljubazno, pre nego što je otišla.

Iako nije oduševljena, Lepida klimnu glavom, zatim nestade u gužvi.

«Jesu li svi Antonijevci tako nevaspitani?» Nasmeši se mladoženja, vodeći me na terasu. To pitanje mi je odnekuda zvučalo poznato.

«Ova je baš povukla na Oktaviju.» Promrmljah, klateći se na nogama.

«Vaj, domina!» Dotrči Suzana odozdo, i pomaže mi da siđem niz stepenice i da se popnem na nosiljku.

«Nazovi me još jednom „domina“, i dobićeš po njušci.» Rekoh joj sa naporom, naslonivši se na jastuk. «Hajde sa mnom!»

Suzana bojažljivo pogleda u Longina.

«Radi, šta ti princeza kaže!» Namršti se konzul. «Pomoćićeš joj da se rashladi i napije.»

Jevrejka posluša, i vikne četvorici mišićavih nosača da nas podignu.

«Sufekt bi trebao da sedi pored tebe, sovice.» Reče mi oprezno, kada smo krenuli. «I on je slabog zdravlja, a i red je da mladoženja...»

«Floci non faccio!»¹³⁸ Odmahnuh rukom. «Muškarac je, i senator. Snaćiće se.»

Ledena voda i lepeza su me polako vraćale u život. Neumorna dadilja je jednom rukom hladila me sa lepezom, a drugom masirala moja otečena stopala.

«Kako je ovom starom keru palo na pamet da nas pošalje čak u Ancijum?» Nagađala sam, brišući sa čela znoj. «Kao da nije znao da će povratak u Rim dokrajčiti i mene, i tog šišmiša!»

Suzana zaklima glavom u znak razumevanja, a onda njeno ljupko srcoliko lice naglo poprimi turoban izraz.

«Sovice, stiglo ti je pismo... iz Rima.»

«Akteon?» Uplaših se, pomislivši na ono najgore, do čega može dovesti čoveka tuga za najdražom osobom.

«Nije.» Odgovori. «U žalosti je, ali živ i zdrav. Gospa Antonija je bolesna.»

Poslala je Domiciju... Da se ne osećamdanas usamljeno.

«Zašto mi ova ćurka nije rekla?» Pomislih na tetku. «Ali je stigla da me utuče sa glupostima.»

«Šta joj je?» Upitah, nadajući se na prehladu ili još neku neozbiljnu slabost.

«To ne znaju ni lekari.» Saosećajno reče dadilja. «Izgubila je na težini, i žali se na bolove u trbuhu. Lekovi joj pomažu jedino na kratko vreme, a onda bolovi se vraćaju.»

«Samo da nije otrov...» Protresoh glavom, boreći se sa neprijatnim mislima.

¹³⁸ (lat.) Briga me!

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.